Gemeente Op Maat

Slochteren

11

Centraal Bureau voor de Statistiek

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2010–2011	= 2010 tot en met 2011
2010/2011	= het gemiddelde over de jaren 2010 tot en met 2011
2010/'11	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2010 en eindigend in 2011
2008/'09–2010/'11	= oogstjaar, boekjaar enz., 2008/'09 tot en met 2010/'11

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress en druk
Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Omslag
Teldesign, Rotterdam

Inlichtingen
Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen
E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet
www.cbs.nl

Kengetal: A-127
ISBN: 978-90-357-1848-7

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2011.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Enkele gebruikte afkortingen 2

Leeswijzer 5

1 Bevolking 6
1.1 Aantal inwoners 6
1.2 Bevolkingssamenstelling 7
1.3 Bevolkingsontwikkeling 9

2 Bouwen en wonen 13
2.1 Woonruimtevoorraad 13
2.2 Nieuwbouw en onttrekking 13
2.3 Woningwaarde 15

3 Bedrijven 17
3.1 Bedrijfsvestigingen 17
3.2 Werkgelegenheid 18
3.3 Bedrijfsgegevens 20

4 Onderwijs 22
4.1 Primair onderwijs 22
4.2 Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs 22
4.3 Hoger onderwijs 23

5 Inkomen en sociale zekerheid 25
5.1 Inkomen 25
5.2 Sociale zekerheid 26

6 Voorzieningen 30
6.1 Nabijheid restaurant, café en cafetaria 30

7 Bodemgebruik, landbouw en milieu 33
7.1 Bodemgebruik 33
7.2 Landbouw 34
7.3 Milieu 35

8 Geregistreerde criminaliteit 38

9 Regionale indelingen 2010 40
9.1 Gemeentelijke indeling 2010 40
9.2 Plaatselijke indelingen 41
9.3 StatLine-publicatie ‘Gebieden in Nederland’ 43

10 Wijk- en buurtstatistieken 45
10.1 Indeling in wijken en buurten 45
10.2 Statistieken over wijken en buurten 45
10.3 Nieuwe vormen van presenteren CBS-buurtgegevens 46

11 Gemeentelijke cijfers op cbs.nl 57
11.1 Databank StatLine 57
11.2 Kaarten met regionale indelingen 58
11.3 Kaarten met wijk- en buurtindeling 58

Lijst van gebruikte begrippen 60

Aan deze publicatie werkten mee 71

Leeswijzer

De publicatie *Gemeente Op Maat* is de gemeentelijke overzichtspublicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor elke gemeente die op 1 januari 2010 bestond, is een selectie gemaakt uit de CBS-statistieken met gegevens op gemeentelijk niveau. Deze informatie vindt u in hoofdstukken 1 tot en met 8. Voor een aantal onderwerpen worden de gemeentelijke uitkomsten vergeleken met provinciale en landelijke cijfers.

Hoofdstuk 9 laat zien tot welke regionale indelingen de gemeente Slochteren behoort. Door het combineren van de gebiedsindelingen kunnen uitkomsten worden samengesteld over arrondissementen, politieregio's en andere gebieden, zoals de Waddeneilanden, Twente en de Achterhoek.

De onderverdeling van de gemeente in wijken en buurten is opgenomen in hoofdstuk 10. Hier vindt u informatie over statistieken op wijk- en buurtniveau over Slochteren. Hier wordt ingegaan op onder meer nieuwe vormen van presenteren van CBS-buurtgegevens bijvoorbeeld via geoservices. Vervolgens vindt u in hoofdstuk 11 een toelichting over de gemeentelijke informatie op cbs.nl.

Gemeente Op Maat bevat een selectie uit een breed aanbod van regionale statistieken, waaronder enkele nieuwe. Zo zijn in deze publicatie bijvoorbeeld voor het eerst cijfers opgenomen over de gemiddelde afstand tot restaurants en cafés voor buurten. Deze informatie komt uit de Nabijheidsstatistiek van het CBS. In StatLine, de elektronische databank van het CBS, staan ook de afstanden naar vele andere voorzieningen, zoals ziekenhuizen, scholen en kinderopvang.

De meeste gegevens in deze Gemeente Op Maat staan in de StatLine-publicaties Regionale Kerncijfers Nederland, Kerncijfers Wijken en Buurten of Gebieden in Nederland. Hier kunt u tevens de cijfers vinden die zijn verschenen na het samenstellen van deze publicatie.

Het CBS beschikt over veel informatie op lokaal niveau. Door de veelheid aan cijfers en thema's is deze soms moeilijk te vinden. Om regionale informatie beter toegankelijk te maken en u te helpen uw weg te vinden in de vele gegevens en mogelijkheden is het portal cbs.nl/decentraleoverheden ontwikkeld. Dit portal biedt overzicht en slaat een brug tussen cbs.nl en de regionale informatie in StatLine.

1. Bevolking

1.1 Aantal inwoners

Immigratie naar recordhoogte in 2010

Op 1 januari 2010 telden de 431 Nederlandse gemeenten samen 16,57 miljoen inwoners. Een jaar eerder woonden er 16,49 miljoen mensen in Nederland.
Eind 2010 was het aantal inwoners gestegen tot 16,66 miljoen. Deze groei met 81 duizend personen komt door zowel natuurlijke aanwas - er werden meer mensen geboren dan er overleden - als door migratie. In 2010 kwamen er meer mensen naar Nederland toe dan dat er personen uit Nederland vertrokken. Het migratieoverschot (ook wel vestigingsoverschot) kwam daardoor uit op 33 duizend. De immigratie lag met ruim 154 duizend op een recordhoogte. Het merendeel van de immigranten kwam uit de Europese Unie.

1.1 Emi- en immigratie, 2010

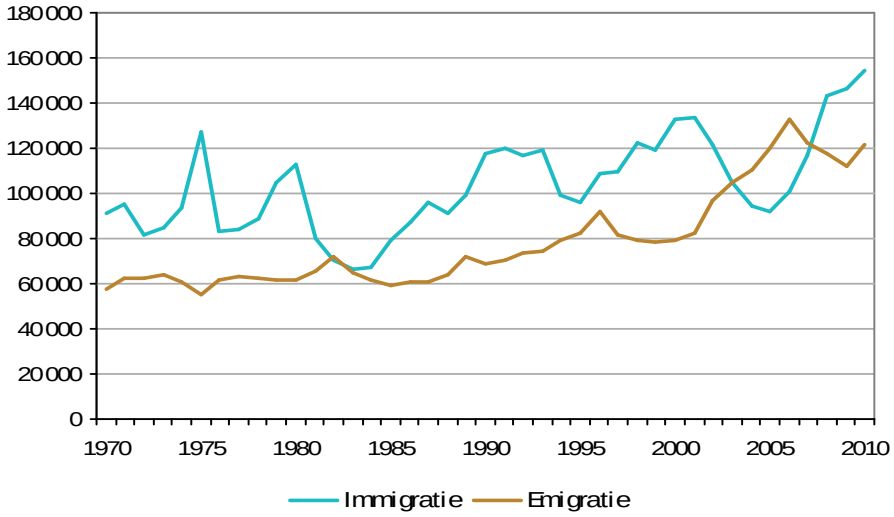

Zeeland blijft kleinste provincie

Met 3,5 miljoen inwoners was de provincie Zuid-Holland het grootst wat betreft inwonertal. Sinds 2009 is Flevoland niet meer de kleinste provincie van Nederland, maar Zeeland. Dit komt vooral door de nog steeds sterke stijging van het inwonertal van Almere. De gehele provincie Zeeland heeft ongeveer evenveel inwoners als een grote stad in de Randstad. Met zijn 381 duizend inwoners zit Zeeland tussen de steden Utrecht en ‘s-Gravenhage in.

1.2 Aantal inwoners per provincie, 2010

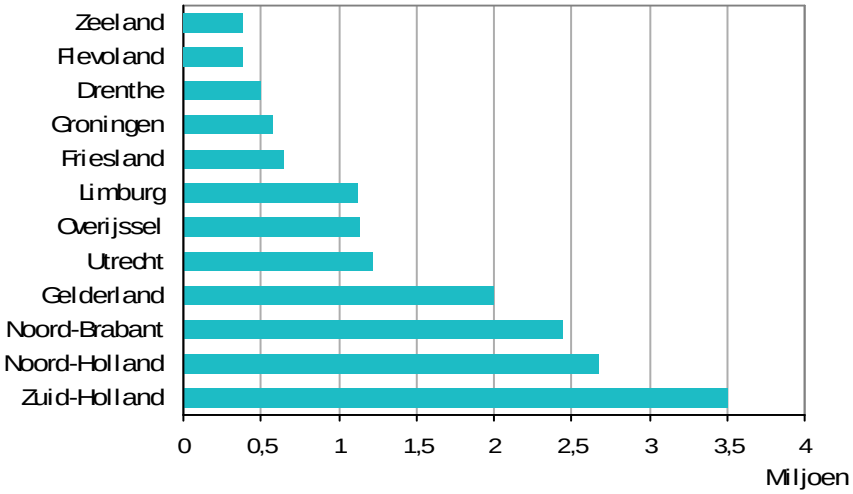

Inwoners Noord-Nederland wonen vier keer vaker niet stedelijk dan westerlingen

Met behulp van het aantal adressen per vierkante kilometer is Nederland in te delen naar de mate van stedelijkheid. Er worden vijf klassen van stedelijkheid onderscheiden: zeer sterk, sterk, matig, weinig en niet stedelijk.
In landsdeel West-Nederland, waarvan de Randstad deel uitmaakt, woont een groot deel (60 procent) van de mensen in een (zeer) sterk stedelijke omgeving. Bijna 11 procent woont in een niet stedelijke omgeving. In Noord-Nederland ligt dat aandeel met 44 procent veel hoger. Daar woont in 82 procent van de gemeenten geen enkele inwoner in een zeer sterk stedelijk gebied, terwijl in Amsterdam en ‘s-Gravenhage 81 procent van de inwoners juist zeer sterk stedelijk woont. Ook in Amsterdam wonen echter nog 5,7 duizend van de 756 duizend inwoners in een niet stedelijk deel van de stad.

Caribisch Nederland

Sinds 10 oktober 2010 zijn Bonaire, Saba en Sint-Eustatius zogenoemde bijzondere gemeenten van Nederland. Met deze nieuwe status zijn de eilanden officieel erkend als openbaar lichaam van Nederland. Samen vormen ze Caribisch Nederland. Op 10 oktober 2010 telden de drie eilanden samen 18 duizend inwoners. In deze publicatie worden de gegevens over deze personen niet meegenomen in de cijfers over de inwoners van Nederland.

1.2 Bevolkingssamenstelling

Relatief meeste jongeren in Urk

Het is gebruikelijk om de Nederlandse bevolking wat betreft leeftijd op te delen in drie groepen: jonger dan 20 jaar, 20 tot en met 64 jaar en 65 jaar of ouder. Op 1 januari 2010 was iets minder dan een kwart (23,7 procent) van de bevolking jonger dan 20 jaar. Er zijn flinke verschillen tussen de provincies. Limburg had het kleinste aandeel jongeren met 21 procent, terwijl Flevoland bovenaan stond met 28,6 procent. Ook tussen de gemeenten waren er grote verschillen. In Urk was 40 procent van de inwoners jonger dan 20 jaar, terwijl dat aandeel in Kerkrade met 17,6 procent nog niet de helft daarvan bedroeg.

Ruim 15 procent van de bevolking was 65 jaar of ouder. Ook voor deze leeftijdsgroep zijn er grote regionale verschillen. In Flevoland was 9,6 procent van de inwoners 65-plusser; in Zeeland was dit 18,6 procent. De gemeente met de meeste 65-plussers lag echter niet in Zeeland, maar in Noord-Holland. In de gemeente Laren was 26,4 procent inwoners van de inwoners 65 jaar of ouder.

Demografische druk laagst in gemeente Groningen

De demografische druk bedroeg in 2010 voor heel Nederland 64 procent. Dit houdt in dat er op iedere 100 inwoners in de ‘productieve’ leeftijdsgroep van 20-64 jaar 64 inwoners waren van 0 tot 20 jaar of van 65 jaar of ouder. Hoe hoger de demografische druk, hoe groter het aandeel personen in de bevolking dat inactief is op de arbeidsmarkt en niet meebetaalt aan sociale premies. De demografische druk was het hoogst in Rozendaal met 98,8 procent en het laagst in de gemeente Groningen met 44,6 procent.

De demografische druk is onder te verdelen in groene en grijze druk. De groene druk geeft aan hoe het staat met het de verhouding van 0- tot 20-jarigen ten opzichte van de ‘productieven’ en de grijze druk geeft het aandeel 65-plussers aan. De groene druk is sinds begin jaren ’90 stabiel, terwijl de grijze druk nog steeds toeneemt.
Tussen de Nederlandse provincies en gemeenten bestonden er in 2010 grote verschillen in groene en grijze druk. Flevoland was een jonge provincie met een relatief hoge groene druk van 46,2 procent, tegen 38,9 procent landelijk. De grijze druk was in Flevoland met 15,5 procent juist laag. In Zeeland, met de hoogste grijze druk, lag deze ruim twee maal zo hoog.

1.3 Groene en grijze druk, 2010

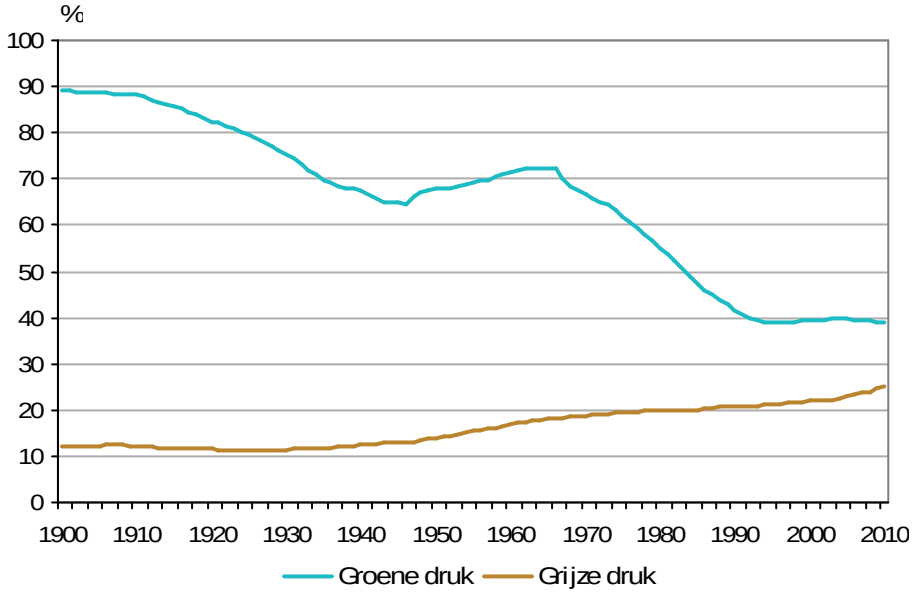

Minder gehuwden

Ongeveer de helft van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder was op 1 januari 2010 gehuwd. Dit aandeel is gedaald: in 1995 was nog 56,3 procent gehuwd.
Tussen de gemeenten waren er zeer grote verschillen. Van de Groningers was 27,8 procent gehuwd, tegen 70,2 procent van de inwoners van Rozendaal.
Onder de gemeenten met de hoogste percentages ongehuwde inwoners van 15 jaar en ouder waren vooral studentensteden als Groningen, Utrecht, Amsterdam, Wageningen, Nijmegen, Leiden en Delft.

1.4 Burgerlijke staat, 2010

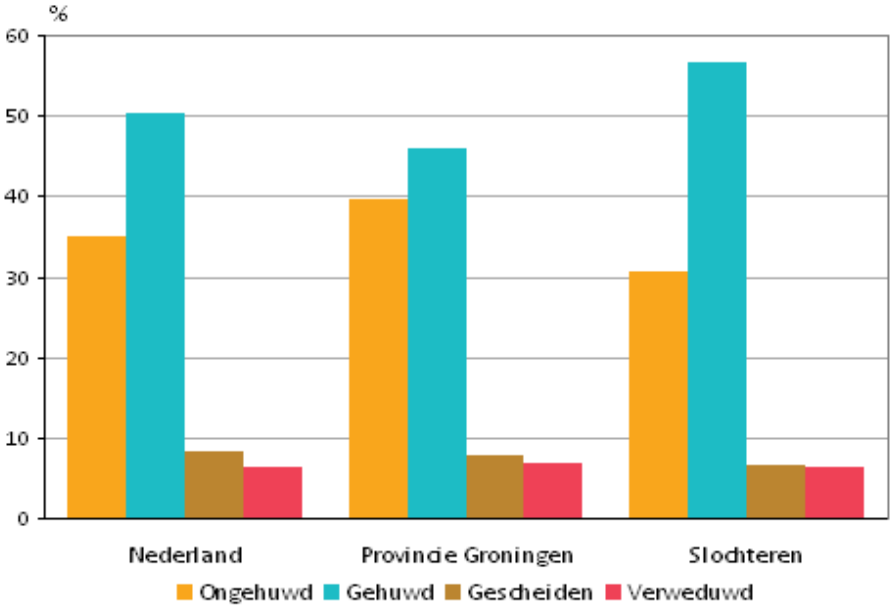

Eén op de vijf inwoners allochtoon

Op 1 januari 2010 telde Nederland 3,36 miljoen allochtone inwoners. Dat komt neer op een op de vijf inwoners. Van hen waren 1,86 miljoen van niet-westerse herkomst en 1,5 miljoen van westerse herkomst. Vijftien jaar geleden waren de westerse allochtonen nog in de meerderheid. In 2000 draaide dit om.
In de provincies Noord- en Zuid-Holland was in 2010 bijna 28 procent van de inwoners allochtoon. De gemeente met de meeste allochtone inwoners was Amsterdam. Bijna de

helft van de inwoners was hier allochtoon, van wie ruim twee derde van niet-westerse herkomst. Tweede was Vaals, maar in tegenstelling tot Amsterdam waren bijna alle allochtonen hier van westerse herkomst. De meest autochtone gemeenten van Nederland waren Urk en Staphorst, met beide 97 procent autochtonen.

1.5 Aandeel westerse en niet-westerse allochtonen, 1996-2010

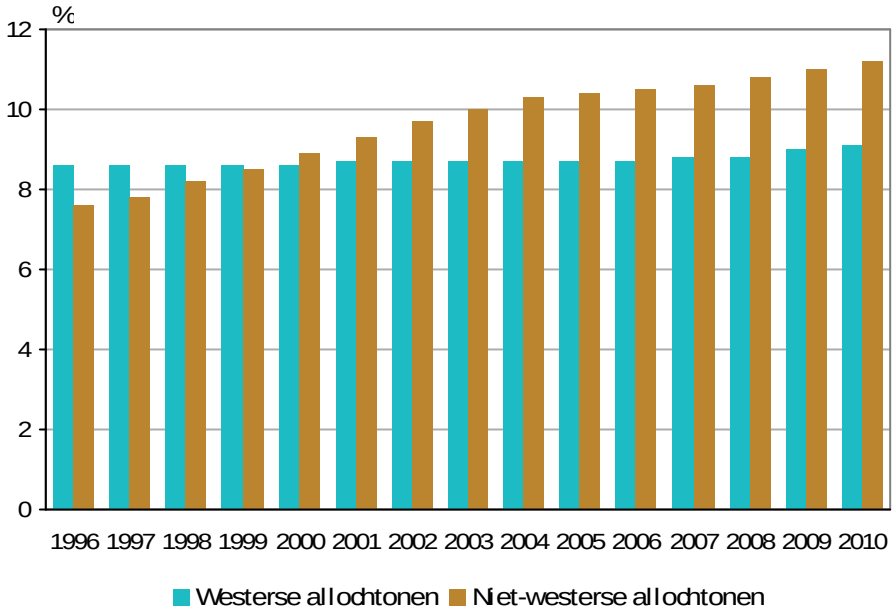

Grootste gezinnen in Urk

Wanneer de groei van het aantal huishoudens wordt vergeleken met de groei van de bevolking, blijkt het aantal huishoudens sneller te groeien dan de bevolking. Dit heeft te maken met de afnemende gemiddelde huishoudensgrootte. Telde het gemiddelde huishouden 50 jaar geleden nog 3,56 personen, in 2010 waren dat er gemiddeld 2,22.
De gemiddelde huishoudensgrootte verschilde in 2010 behoorlijk per gemeente. In Groningen, een studentenstad met veel eenpersoonshuishoudens, lag deze op 1,68 personen, terwijl huishoudens in tegenhanger Urk uit gemiddeld 3,42 personen bestonden. Urk staat dan ook bekend als een gemeente waar veel grote gezinnen wonen. In Urk was het aandeel particuliere huishoudens met kinderen met 61 procent het grootst; in Groningen met 18,6 procent het kleinst.

1.3 Bevolkingsontwikkeling

Sterkste bevolkingsgroei in Flevoland

In 2010 groeide de Nederlandse bevolking met 81 duizend personen. De grootste bevolkingsgroei op provinciaal niveau had Flevoland. Hier kwamen er per 1 000 inwoners 10,5 bij. De gemeente met de grootste groei was Aalsmeer, met een groei van 34,3 personen per 1000 inwoners. Deze groei werd vooral veroorzaakt door verhuizingen. In Limburg bleef het aantal inwoners in 2010 vrijwel gelijk aan het jaar ervoor. Een paar jaar geleden nam het aantal inwoners hier nog enkele jaren achter elkaar af.

Urk tweemaal meer geboorten dan gemiddeld

In 2010 werden ruim 184 duizend kinderen geboren, 500 minder dan het jaar ervoor. Deze daling is toe te schrijven aan een afname van het aantal twintigers en dertigers. Het gemiddeld aantal kinderen dat vrouwen krijgen is niet veranderd.
Per 1000 inwoners werden er gemiddeld 11,1 kinderen geboren. In Urk werd in 2010 het dubbele daarvan gehaald.

1.6 Aantal geboorten per 1 000 inwoners, 2010

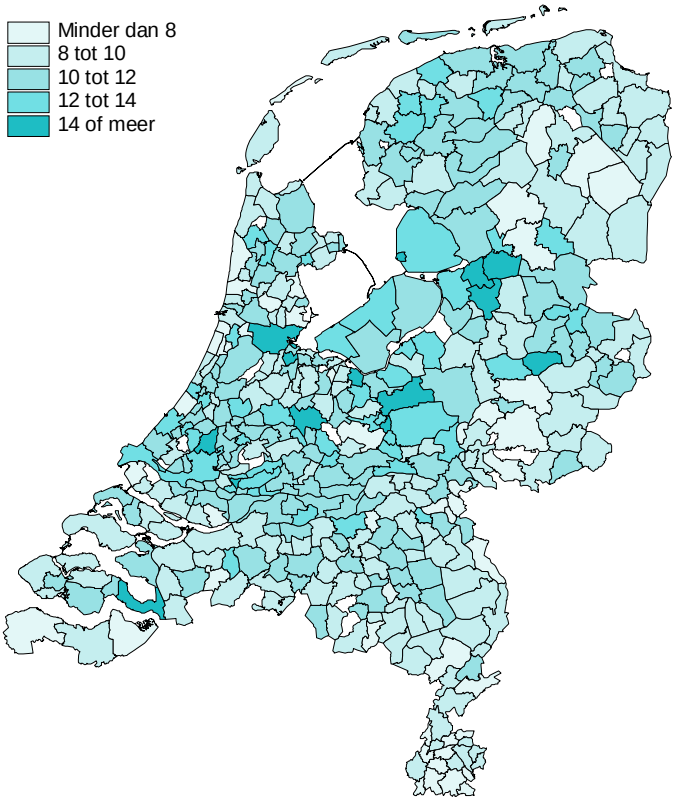

Laren heeft relatief hoogste sterfte
In 2010 overleden er per dag gemiddeld bijna 373 personen. Over heel 2010 gerekend waren dat er ruim 136 duizend, ofwel 8,2 per 1 000 inwoners. Doordat de ene gemeente meer vergrijsd is dan de andere, waren er flinke verschillen tussen de gemeenten. In het sterk vergrijsde Laren overleden bijna 19 op de 1 000 inwoners, tegen maar 3,7 op de 1 000 in het relatief jonge Zeewolde.

In 2040 17,8 miljoen inwoners

Uit de CBS-bevolkingsprognose blijkt dat het inwonertal van Nederland nog zal stijgen tot 2040. Er zullen dan 17,8 miljoen mensen in Nederland wonen. Daarna zal het aantal inwoners licht dalen tot 17,7 miljoen in 2060. Het aantal 65-plussers zal in de toekomst flink hoger liggen dan nu. Rond 2040 zullen 4,6 miljoen inwoners van Nederland 65-plusser zijn, tegen 2,6 miljoen nu.
Naast het aantal 65-plussers zal ook het aantal allochtonen verder stijgen. In 2040 zullen er 4,8 miljoen allochtonen in Nederland wonen tegen 3,4 miljoen nu. In 2060 zal naar verwachting iets meer dan 30 procent van de bevolking allochtoon zijn. Nu is dat 21 procent.

Tabel 1.1
Bevolking naar geslacht, stedelijkheidsklasse en demografische druk, 1 januari 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Inwoners	15 555	576 668	16 574 989
mannen	7 948	286 495	8 203 476
vrouwen	7 607	290 173	8 371 513
zeer sterk stedelijk gebied	-	105 060	3 291 210
sterk stedelijk gebied	-	53 480	3 915 540
matig stedelijk gebied	-	84 560	3 015 000
weinig stedelijk gebied	40	124 600	3 153 950
niet stedelijk gebied	15 510	208 970	3 199 290
Druk per 100 personen van 20-64 jaar	64,7	61,1	64,0
groene druk (19 jaar of jonger)	41,0	35,8	38,9
grijze druk (65 jaar of ouder)	23,7	25,2	25,1

Tabel 1.2
Bevolking naar leeftijd, herkomstgroepering en burgerlijke staat, 1 januari 2010

	Slochteren		Provincie Groningen		Nederland	
	abs.	*%*	*abs.*	*%*	*abs.*	*%*
Inwoners						
jonger dan 5 jaar	862	5,5	28 792	5,0	924 881	5,6
5 tot 10 jaar	1 047	6,7	31 374	5,4	1 003 249	6,1
10 tot 15 jaar	1 022	6,6	31 571	5,5	984 781	5,9
15 tot 20 jaar	942	6,1	36 566	6,3	1 015 423	6,1
20 tot 25 jaar	638	4,1	48 208	8,4	1 012 910	6,1
25 tot 45 jaar	3 990	25,7	151 169	26,2	4 476 642	27,0
45 tot 65 jaar	4 818	31,0	158 649	27,5	4 618 775	27,9
65 tot 80 jaar	1 676	10,8	66 054	11,5	1 890 334	11,4
80 jaar of ouder	560	3,6	24 285	4,2	647 994	3,9
autochtonen	14 640	94,1	502 459	87,1	13 215 386	79,7
allochtonen	915	5,9	74 209	12,9	3 359 603	20,3
westerse allochtonen	656	4,2	40 715	7,1	1 501 309	9,1
niet-westerse allochtonen	259	1,7	33 494	5,8	1 858 294	11,2
Marokko	6	0,0	1 602	0,3	349 005	2,1
Ned. Antillen en Aruba	44	0,3	4 890	0,8	138 420	0,8
Suriname	37	0,2	6 176	1,1	342 279	2,1
Turkije	10	0,1	4 694	0,8	383 957	2,3
overige niet-westerse allochtonen	162	1,0	16 132	2,8	644 633	3,9
Inwoners van 15 jaar of ouder	12 624		484 931		13 662 078	
ongehuwd	3 877	30,7	191 486	39,5	4 788 901	35,1
gehuwd	7 127	56,5	222 795	45,9	6 875 088	50,3
gescheiden	836	6,6	37 960	7,8	1 131 144	8,3
verweduwd	784	6,2	32 690	6,7	866 945	6,3

Tabel 1.3
Particuliere huishoudens, 1 januari 2010

	Slochteren		Provincie Groningen		Nederland	
	abs.	*%*	*abs.*	*%*	*abs.*	*%*
Particuliere huishoudens	6 352		276 945		7 386 144	
eenpersoonshuishoudens	1 605	25,3	115 236	41,6	2 669 516	36,1
huishoudens zonder kinderen	2 232	35,1	81 494	29,4	2 181 514	29,5
huishoudens met kinderen	2 515	39,6	80 215	29,0	2 535 114	34,3
Gemiddelde huishoudensgrootte	2,42		2,05		2,22	

Tabel 1.4
Bevolkingsontwikkeling, 2010

	Slochteren		Provincie Groningen		Nederland	
	abs.	*rel.*[1)]	*abs.*	*rel.*[1)]	*abs.*	*rel.*[1)]
Aantal inwoners op 1 januari	**15 555**		**576 668**		**16 574 989**	
geboorte	143	9,2	5 732	9,9	184 397	11,1
sterfte	111	7,1	5 331	9,2	136 058	8,2
Geboorteoverschot	*32*	*2,1*	*401*	*0,7*	*48 339*	*2,9*
vestiging	529		26 542		589 870	
vertrek	609		26 533		589 870	
Binnenlands migratieoverschot	*- 80*	*-5,1*	*9*	*0,0*		
immigratie	85		6 055		154 432	
emigratie	47		4 096		121 351	
*Migratieoverschot**	*- 42*	*-2,7*	*1 968*	*3,4*	*33 081*	*2,0*
Aantal inwoners op 31 december	**15 546**		**579 036**		**16 655 799**	
Bevolkingsgroei (na saldo correcties)	**- 9**	**-0,6**	**2 368**	**4,1**	**80 810**	**4,9**
Gemiddeld aantal inwoners	*15 550,5*		*577 852,0*		*16 615 394,0*	

[1)] Per 1 000 van de gemiddelde bevolking en bij relatieve bevolkingsgroei per 1 000 van de bevolking op 1 januari.

2. Bouwen en wonen

2.1 Woonruimtevoorraad

Ruim 7 miljoen woningen

Begin 2010 telde Nederland bijna 7,2 miljoen woningen. Met 1,57 miljoen woningen had de provincie Zuid-Holland daarin het grootste aandeel. Ook in Noord-Holland en Noord-Brabant stonden meer dan 1 miljoen woningen. Van alle woningen in Nederland stond 53 procent in een van deze drie provincies.
Van de gemeenten had Amsterdam met 394 duizend woningen verreweg de grootste woningvoorraad. Nummer twee, de gemeente Rotterdam, telde ruim 100 duizend woningen minder. In de vier grootste gemeenten van Nederland samen stonden meer dan 1 miljoen woningen.
Naast gewone woningen telde Nederland op 1 januari 2010 ook 117 duizend wooneenheden en 105 duizend recreatiewoningen. De Zeeuwse gemeente Schouwen-Duiveland had de meeste recreatiewoningen: meer dan 4,6 duizend.

2.2 Nieuwbouw en onttrekking

Woningvoorraad van de vier grote steden blijft fors toenemen

De Nederlandse woningvoorraad is gegroeid naar 7 219 duizend woningen op 31 december 2010. Dat was een toename van slechts 47 duizend, ofwel 6,5 op elke 1 000 woningen. Er werden 62 duizend woningen aan de voorraad toegevoegd, terwijl er ruim 15 duizend woningen aan de voorraad werden onttrokken. Zowel in 2008 als 2009 groeide de Nederlandse woningvoorraad nog met ruim 60 duizend woningen.

2.1 Toename van de woningvoorraad per 1 000 woningen, 2010

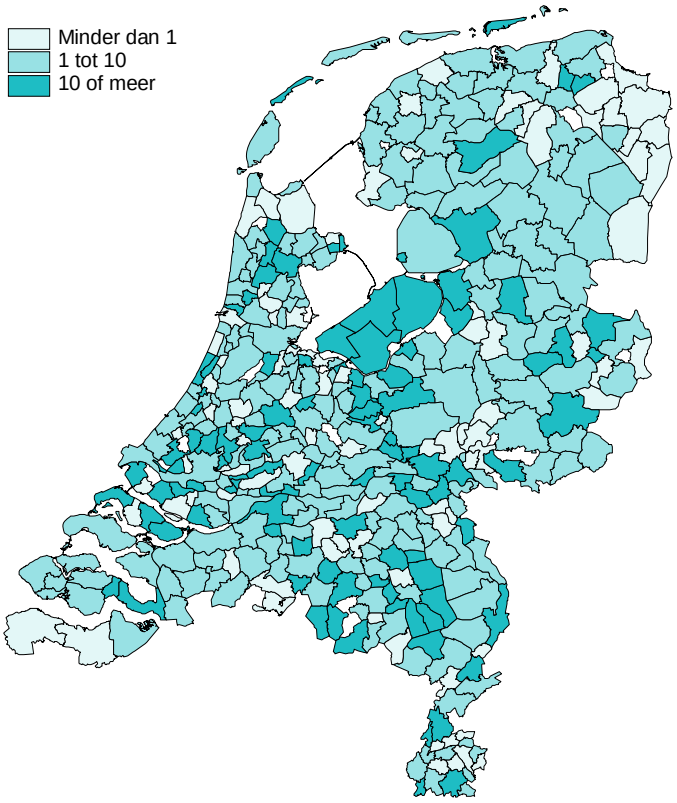

Het aantal woningen in de vier grote steden nam in 2010 met bijna 8 duizend toe. De absolute toename was met 3,4 duizend woningen het grootst in de gemeente Amsterdam, gevolgd door Rotterdam, ‘s-Gravenhage en Utrecht, met toenames van respectievelijk 2,0 duizend, 1,7 duizend en 1,6 duizend woningen. Hiermee bedroeg de groei in de vier grote steden gemiddeld 7,5 op 1 000 woningen.

De gemeente met de grootste relatieve toename was Boekel; hier groeide de woningvoorraad met 58 per 1 000 woningen. De gemeente Schoonhoven daarentegen had de grootste relatieve afname van de woningvoorraad, met ruim min 10 op 1 000 woningen. Dat komt neer op een vermindering van 1 procent.

2.2 Toevoeging en onttrekking per 1 000 woningen naar huur en koop, 2010

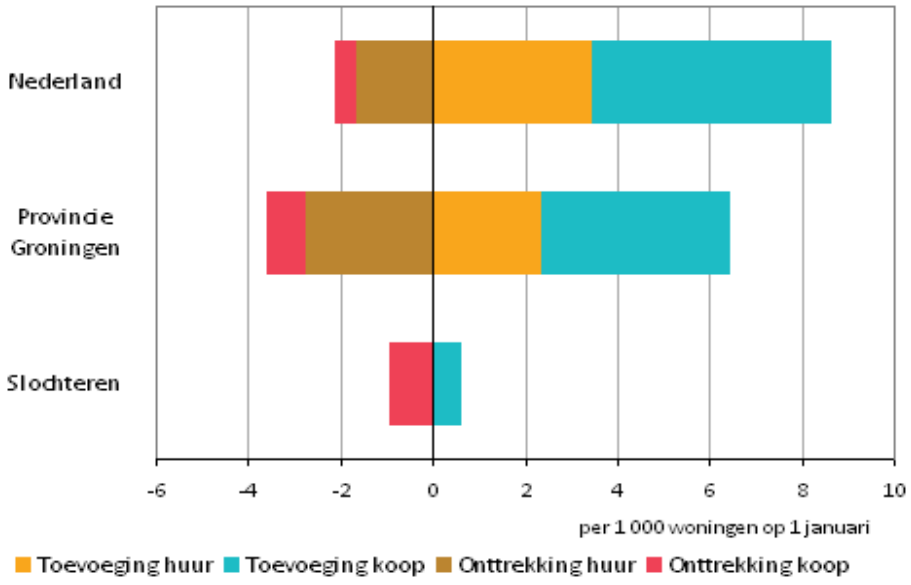

Op provincieniveau nam de woningvoorraad naar verhouding het meest toe in Flevoland. Hier kwamen er per 1 000 woningen 17 bij. In Groningen was de toename het kleinst, met 3 per 1 000 woningen. In absolute zin groeide de voorraad in de provincie Zuid-Holland het hardst, met bijna 12 duizend woningen. In Zeeland was de toename met 670 woningen het kleinst.

Fors minder nieuwbouw in 2010

In 2010 werden slechts 56 duizend nieuwe woningen opgeleverd. Dat waren er 7,8 per 1 000 woningen op 1 januari 2010.
Het aantal gereedgekomen woningen viel 27 duizend lager uit dan in 2009. Dit is een forse afname: in 2010 werd nog maar twee derde van het aantal nieuwe woningen in 2009 gerealiseerd. In 79 gemeenten werden in 2010 minder dan 10 woningen opgeleverd.
In alle provincies daalde het aantal gereedgekomen woningen ten opzichte van het voorgaande jaar. Zelfs in Flevoland nam het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen met enkele tientallen af. De grootste afnames vonden plaats in Drenthe en Utrecht, waar het aantal gereedgekomen woningen bijna halveerde. In Drenthe werden in 2010 nog maar 987 nieuwbouwwoningen opgeleverd. In Zuid-Holland kwamen er 13 duizend nieuwe woningen bij, tegen bijna 20 duizend in 2009.

Aandeel gereedgekomen koopwoningen nam af

Van de 56 duizend woningen die in 2010 gereedkwamen, was 62 procent een koopwoning en 38 procent een huurwoning. Het aandeel van koopwoningen in het totaal aantal gereedgekomen woningen neemt al af sinds 2002, toen het nog op 81 procent lag.
In de provincie Limburg kwamen in 2010 meer huurwoningen gereed dan koopwoningen. Friesland had met 74 procent het grootste aandeel eengezinswoningen in de nieuwbouw, terwijl Noord- en Zuid-Holland onder de nieuwbouw de meeste meergezinswoningen tellen (56 procent).

2.3 Gereedgekomen woningen, 2010

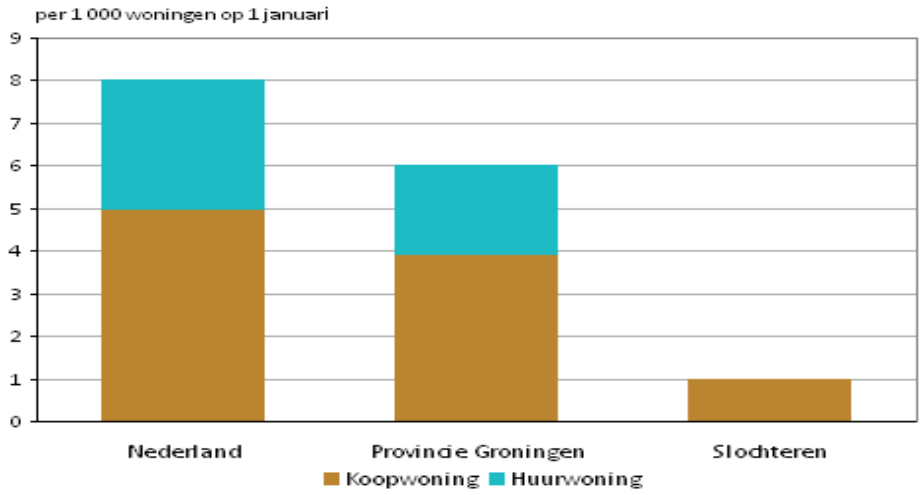

2.3 Woningwaarde

Gemiddelde woningwaarde 243 duizend euro

De gemiddelde woningwaarde lag op 1 januari 2010 op 243 duizend euro. Dat is slechts 2 duizend euro meer dan een jaar eerder. In de provincie Groningen lag de woningwaarde met 181 duizend euro het laagst en in de provincie Utrecht met 287 duizend euro het hoogst. Al meer dan tien jaar heeft Groningen de laagste en Utrecht de hoogste woningwaarde.
Op gemeenteniveau had Heerlen in Limburg met een gemiddelde waarde van 140 duizend euro per woning de laagste woningwaarde. Het Groningse Pekela volgde met een gemiddelde van 147 duizend euro. In de gemeente Bloemendaal in Noord-Holland lag de gemiddelde waarde van woningen met 666 duizend euro het hoogst. Op de tweede en derde plaats stonden de Noord-Hollandse gemeenten Blaricum en Laren met respectievelijk 633 en 630 duizend euro.

2.4 WOZ-waarde per gemeente, 2010

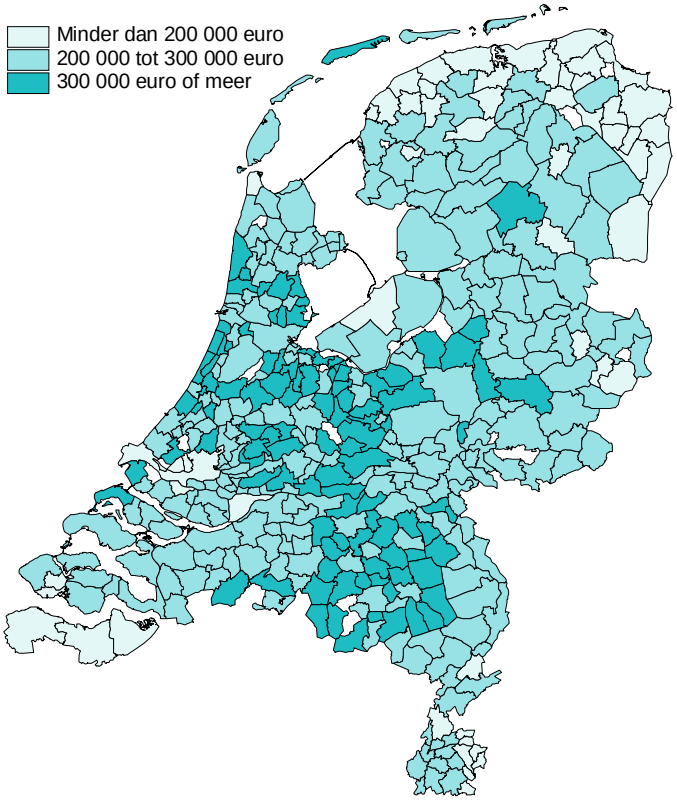

Minder dan helft Nederlandse woningen had woningwaarde onder 200 duizend euro

Iets minder dan de helft van de Nederlandse woningen had in 2010 een waarde van minder dan 200 duizend euro. In de provincie Groningen was dit aandeel met 71 procent het grootst. Ruim 10 procent van de Nederlandse woningen had een WOZ-waarde van 400 duizend euro of meer. Dat aandeel was met 16 procent het grootst in de provincie Utrecht. Slechts 58 gemeenten hebben een gemiddelde woz-waarde van minder dan 200 duizend euro.

2.5 Woningen naar WOZ-waarde categorie per provincie, 2010

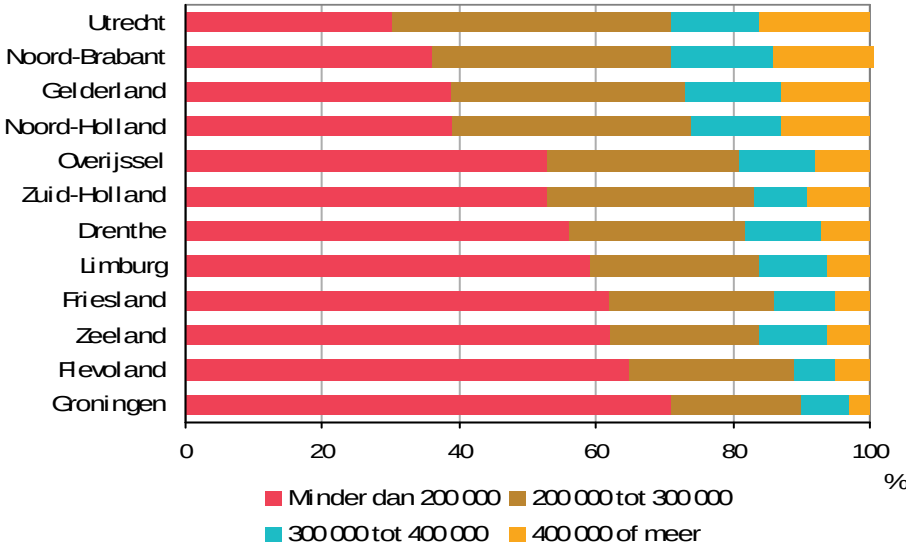

Tabel 2.1
Woonruimtenvoorraad, 1 januari 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Voorraad woningen	6 351	253 984	7 172 436
saldo vermeerdering woningen in 2010*, relatief[1)]	-0,3	2,9	6,5
Voorraad wooneenheden	-	20 787	116 927
Recreatiewoningen	140	1 892	104 794
Capaciteit bijzondere woongebouwen	174	11 978	351 431

[1)] Per 1 000 woningen op 1 januari 2010.

Tabel 2.2
Nieuwbouwwoningen, 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Nieuwbouwwoningen	4	1 539	55 999
Eigendomsverhouding			
% koopwoningen	100	65	62
% huurwoningen	-	35	38
Woningtype			
% eengezinswoningen	100	45	54
% meergezinswoningen	-	55	46

Tabel 2.3
Waarde onroerende zaken, 2010[1)]

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Woningen in mln. euro	1 292	46 150	1 759 085
Niet-woningen in mln. euro	445	14 756	463 497
Gemiddelde woningwaarde in duizend euro	210	181	243

[1)] Nader voorlopige cijfers, peildatum 1 januari 2009.

3. Bedrijven

3.1 Bedrijfsvestigingen

Merendeel van de bedrijven heeft één vestiging

Begin 2010 telde Nederland bijna 735 duizend bedrijven in de landbouw, nijverheid en commerciële dienstverlening. Samen hadden zij ruim 800 duizend vestigingen. Het merendeel van de bedrijven had in 2010 één vestiging; 10 procent had meerdere vestigingen, variërend tussen 2 en meer dan 500.
Voor elk van de sectoren dienstverlening, detailhandel & horeca, groothandel & transport, landbouw en nijverheid gold dat de meeste vestigingen in Zuid-Holland te vinden waren. Elke provincie had de meeste vestigingen in de dienstverlenende sector. Ten opzichte van het totale aantal vestigingen per provincie had Utrecht relatief de meeste vestigingen in de dienstverlening.

Gemiddeld telde Nederland 24 vestigingen per vierkante kilometer. Drenthe had met 8 vestigingen per vierkante kilometer de laagste vestigingsdichtheid, gevolgd door Friesland met 9 vestigingen per vierkante kilometer. In Zuid-Holland moest een vestiging een vierkante kilometer delen met 60 andere vestigingen. In en rondom de vier grootste steden in Nederland lagen de meeste vestigingen.

3.1 Aandeel vestigingen naar sector (activiteit), 2010

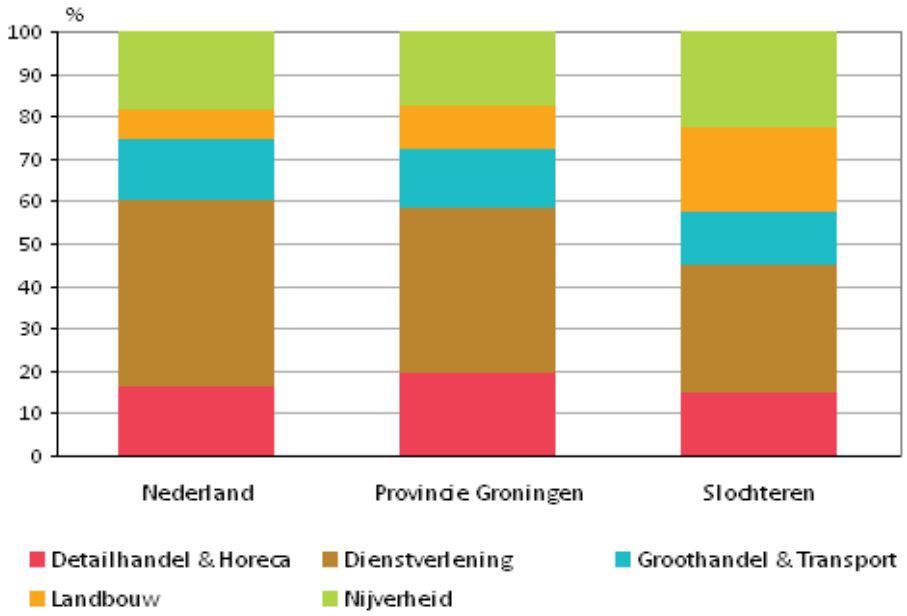

Bijna helft schoenenindustrie gevestigd in midden van Noord-Brabant

Uit oogpunt van concurrentie en/of om praktische redenen zitten bedrijven uit één branche vaak bij elkaar in de buurt. Dit geldt voor bijvoorbeeld de schoenenindustrie en de metaalindustrie. Van de ruim 100 bedrijven in Nederland die in 2010 schoenen vervaardigden was bijna de helft in het midden van Noord-Brabant gevestigd. Het aandeel vestigingen in de 'vervaardiging van ijzer en staal' was relatief het grootst in de provincie Utrecht. Bijna 40 procent van alle werknemersorganisaties was in of rond Amsterdam gevestigd. Zoals verwacht was het personen- en goederenvervoer door de lucht zowel wat betreft werkzame personen als vestigingen geconcentreerd in Amsterdam, Haarlemmermeer en omliggende gemeenten.

Meeste nieuwe vestigingen in dienstverlening

In 2010 werden in Nederland ruim 136 duizend vestigingen opgericht en ruim 112 duizend opgeheven. Daarmee nam het aantal vestigingen met bijna 3 procent toe. Vooral in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland kwamen er veel vestigingen bij. De meeste werden opgericht in de vier grote gemeenten 's-Gravenhage, Amsterdam, Rotterdam en Utrecht.

De dienstverlening was in absolute en relatieve zin de meest groeiende sector in Nederland. In 2010 werden er in deze sector ruim 76 duizend vestigingen opgericht; meer dan de helft van alle oprichtingen in Nederland. Van alle vestigingen in de dienstverlening was 15,8 procent nieuw
De landbouw was de enige sector waarin het aantal vestigingen daalde. Dit kwam vooral doordat er in Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland en Noord-Brabant veel meer vestigingen in de landbouw werden opgeheven dan dat er vestigingen bij kwamen.

3.2 Werkgelegenheid

Meeste mensen werken in dienstverlenende sectoren

Van alle in Nederland werkzame personen was in 2009 twee derde werkzaam in de landbouw, nijverheid of commerciële dienstverlening. Dit komt overeen met meer dan 5,8 miljoen werkzame personen. Zij bezetten ook weer twee derde van alle banen in Nederland.
In 2009 waren er 6,1 miljoen banen in de landbouw, nijverheid en commerciële dienstverlening. Daarvan waren de meeste in de zakelijke dienstverlening, gevolgd door de detail- en groothandel. Van de 5,8 miljoen werkzame personen werkten ruim 2 miljoen in de dienstverlenende sectoren en 1,2 miljoen in de detailhandel en horeca.
Als vestigingen in een bepaalde branche geclusterd zijn in een regio, werkten hier niet altijd ook de meeste werkzame personen uit die branche. Bij de 'vervaardiging van ijzer en staal' bijvoorbeeld werkte maar 15 procent van de werkzame personen in de provincie Utrecht terwijl de vestigingen daar qua aantal geconcentreerd waren. Deze vestigingen waren gemiddeld wel kleiner dan elders in Nederland in deze subbranche.
Het omgekeerde gold voor de werkzame personen bij werknemersorganisaties. De vestigingen daarvan waren geconcentreerd in en rondom Amsterdam, terwijl de helft van de werkzame personen in deze branche in de regio Utrecht werkte, voornamelijk in grote vestigingen. Twee derde van de bij de televisieomroepen werkzame personen werkten in de Gooi- en Vechtstreek, terwijl slechts een kwart van de vestigingen daar was gevestigd. De vestigingen in het overige deel van Nederland zijn vaak van kleinere, regionale televisie- en radio-omroepen.

3.2 Aandeel banen per formaat vestiging, 2009

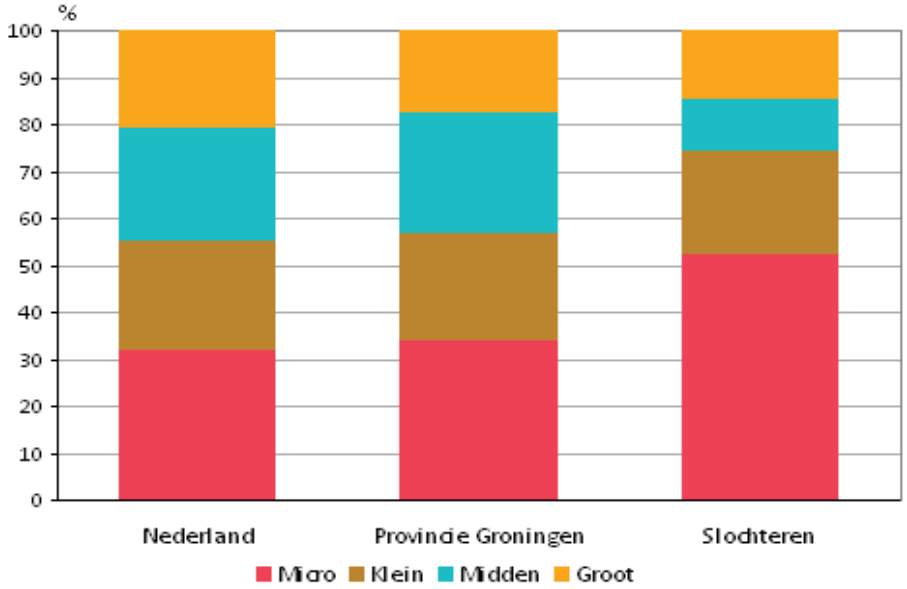

De meeste banen in de nijverheid (bouw en industrie) waren te vinden in Noord-Brabant. De banen in de landbouw, de detailhandel & horeca, de groothandel & transport en de zakelijke dienstverlening zaten vooral in Zuid-Holland. De provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant telden de meeste banen. Amsterdam was koploper wat betreft aantal banen. De gemeente telde twee keer zo veel banen als de Haarlemmermeer, die op de derde plaats stond, en zes keer zo veel als Breda, de negende stad voor het aantal banen.

3.3 Sector met relatief de meeste banen per gemeente, 2009

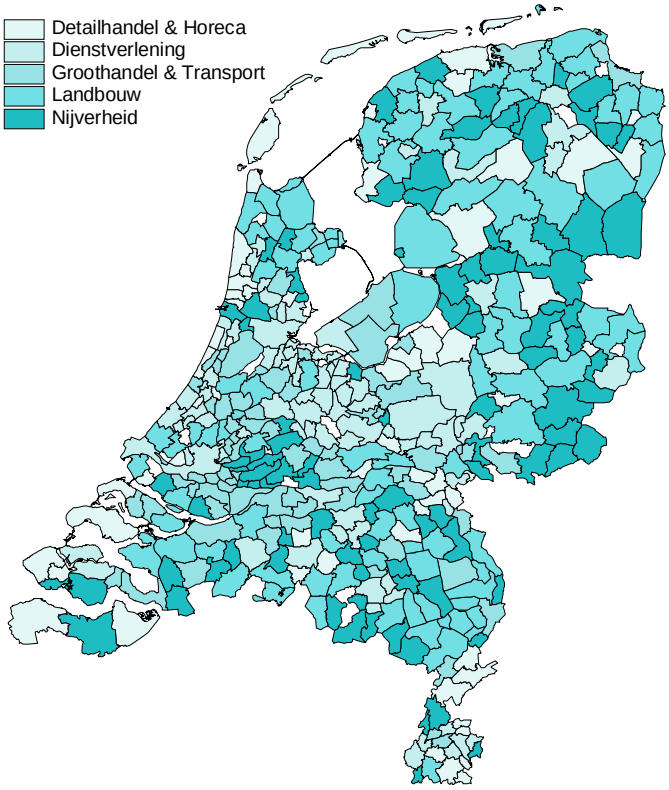

Meeste banen in de landbouw in Westland

In de grotere steden waren vooral veel banen in de dienstverlening te vinden. Met name Amsterdam en de omliggende gemeenten scoorden wat dat betreft hoog. In Noord-Limburg, in gemeenten rond Venlo, telde deze branche relatief weinig banen. De banen hier waren vooral gericht op landbouw en nijverheid.
Gemeenten met relatief veel banen in de detailhandel en horeca blijken vaak toeristische activiteiten te bieden. Banen in deze sector kwamen dan ook relatief het meeste voor op onder meer de Waddeneilanden. Ook badplaatsen scoorden hoog op detailhandel en horeca, net als toeristische gebieden in Limburg. Absoluut gezien waren de meeste banen in deze branches te vinden in Amsterdam, ook een toeristische trekpleister.
Over heel Nederland gerekend was ongeveer 35 procent van de banen gericht op detailhandel en horeca. De gemeente Liesveld in Zuid-Holland week daarvan sterk af met een aandeel van maar 3,5 procent. Deze gemeente moet het vooral hebben van banen in de nijverheid en groothandel en transport.
Het aandeel banen in de groothandel en transport was het grootst in de regio rond Rotterdam en in de Haarlemmermeer. Niet onverwacht was het laagste percentage banen in deze sector te vinden op een Waddeneiland, te weten Schiermonnikoog.
In absolute aantallen kwamen de meeste banen in de landbouw voor in het Westland. Relatief bekeken telden de gemeenten in het westen van het land de meeste banen in de landbouw. Voornamelijk Boskoop in Zuid-Holland en Andijk in Noord-Holland hadden relatief veel banen in de landbouw.

De meeste banen in de nijverheid waren absoluut gezien te vinden in Rotterdam. Toch had deze gemeente relatief de meeste banen in de dienstverlening. Hetzelfde gold voor steden als Amsterdam, Eindhoven, ‘s-Gravenhage en Tilburg. De twee gemeenten met relatief de meeste banen in de nijverheid waren in 2009 Hoogezand-Sappemeer en Zwartewaterland. Drenthe en Noord- Brabant hadden de meeste gemeenten met relatief veel banen in deze sector.

3.3 Bedrijfsgegevens

Bbp groeide in 2010

De Nederlandse economie is in 2010 gegroeid met 1,7 procent (voorlopige cijfers). Regionaal waren er duidelijke verschillen. In alle gebieden groeide het bbp. In 2009 is de economie echter sterker gekrompen dan dat deze in 2010 weer is gegroeid.
Tussen 2005 en 2009 was het gemiddelde bbp per inwoner het hoogste in Amsterdam en de aangrenzende gemeenten, en in het midden van Groningen. Dit kwam door de financiële instellingen in Amsterdam en omgeving en de delfstofwinning in Groningen.

Meeste investeringen in machines, installaties en apparaten

In 2009 is door het bedrijfsleven (exclusief de niet-commerciële dienstverlening) ruim 40 miljard euro geïnvesteerd in materiële vaste activa. Van dit bedrag werd ruim 30 procent gestoken in machines, installaties en apparaten. Veertien procent ging naar bedrijfsgebouwen. Daarnaast kwam bijna 19 procent van de investeringen terecht in vervoermiddelen.
In negen van de twaalf provincies investeerden bedrijven het meest in machines, installaties en apparaten. Opvallend was dat in Flevoland meer dan 50 procent van de bedrijfsinvesteringen in vervoermiddelen ging zitten. Dit is te verklaren door het hoge aantal vestigingen van lease- en verhuurbedrijven van vervoermiddelen in deze provincie. Absoluut waren de investeringen in vervoermiddelen in de provincie Utrecht het hoogst. Bedrijven investeerden in vestigingen in de provincie Gelderland in 2009 vooral in de overige materiële vaste activa. Hieronder vallen onder andere meubilair, rekken, stellingen, silo's, containers en niet voor verkoop bestemde woningen.

3.4 Investeringen naar soort per provincie 2009

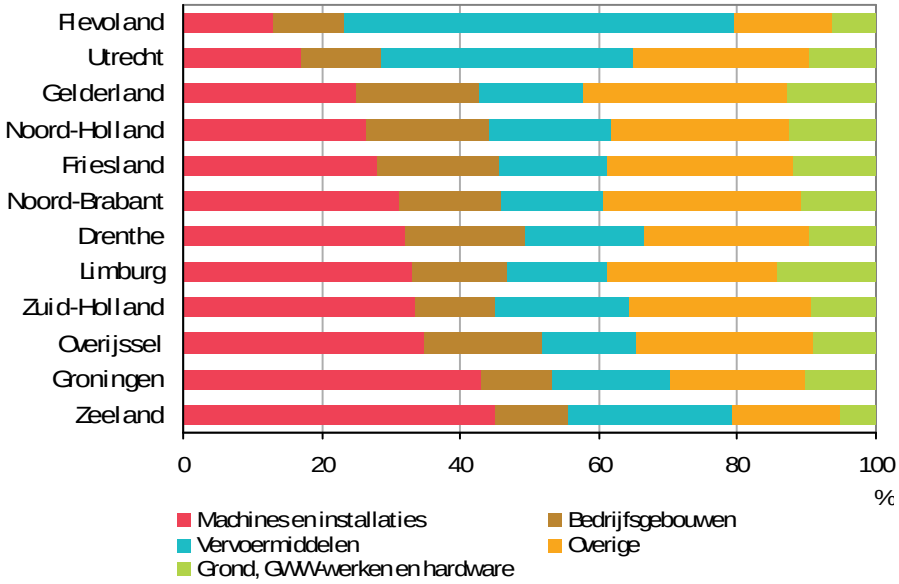

Hoogste investering in Zeeuwse vestiging, Drentse de laagste

De hoogste investeringen werden gedaan in de gemeenten rondom Rotterdam in machines, installaties en apparaten. Over heel Nederland gerekend werd in een vestiging gemiddeld 50 duizend euro geïnvesteerd. Wordt gekeken naar het aantal vestigingen in een regio, dan werd er relatief veel geïnvesteerd in vestigingen in Zeeland (74 duizend euro) en relatief weinig in vestigingen in Drenthe (35 duizend euro).
Het meeste werd er geïnvesteerd in vestigingen van bedrijven in Zuid-Holland. Hier waren ook de meeste vestigingen gevestigd. Van alle investeringen in 2009 kwam ruim 20 procent terecht bij vestigingen in Zuid-Holland. Vestigingen in Noord-Holland ontvingen bijna 20 procent van het totaal en ruim 15 procent kwam bij Brabantse vestigingen terecht. De overige 40 procent ging naar vestigingen verdeeld over de andere provincies. Drie kwart van de investeringen werd gedaan door bedrijven in de dienstverlening en de nijverheid. Het overige deel van de investeringen was afkomstig van bedrijven uit de detailhandel & horeca, de groothandel & transport en de landbouw.

3.5 Investeringen naar branche per provincie, 2009

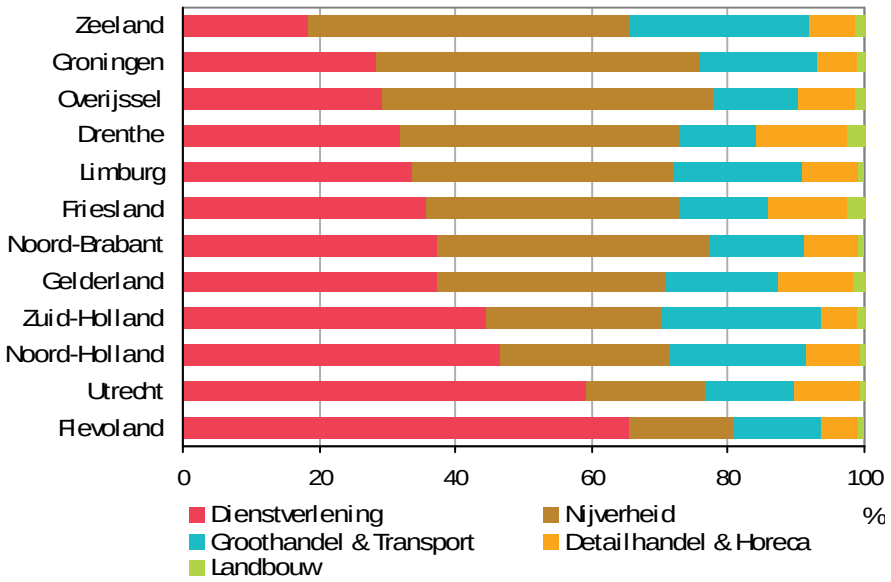

Relatief het grootste aandeel van de investeringen in de provincies in het westen van Nederland kwam terecht in de dienstverlening. De investeringen in de nijverheid werden vooral in de andere provincies gedaan.

Tabel 3.1
Aantal nieuwe en opgeheven vestigingen, 2010

	Slochteren		Provincie Groningen		Nederland	
	abs.	*%*	*abs.*	*%*	*abs.*	*%*
Landbouw						
oprichtingen	15	9,0	300	11,0	7 645	12,3
opheffingen	15	7,8	295	10,9	7 885	12,6
saldo	0	1,2	0	0,1	-235	-0,4
Nijverheid						
oprichtingen	20	8,6	480	8,8	17 655	9,2
opheffingen	10	5,0	435	8,0	16 565	8,6
saldo	10	3,6	45	0,8	1 090	0,6
Groothandel en transport						
oprichtingen	10	9,3	420	10,3	15 255	10,1
opheffingen	10	7,6	390	9,5	14 330	9,5
saldo	0	1,7	35	0,8	925	0,6
Dienstverlening						
oprichtingen	45	15,0	1 930	16,2	77 145	15,8
opheffingen	30	9,8	1 240	10,4	58 080	11,9
saldo	15	5,2	690	5,8	19 065	3,9
Detailhandel en horeca						
oprichtingen	15	11,3	655	10,7	19 675	11,3
opheffingen	15	10,6	575	9,4	16 225	9,7
saldo	0	0,7	80	1,3	3 445	2,0

4. Onderwijs

4.1 Primair onderwijs

Basisonderwijs krimpt, onderwijs op speciale scholen groeit

Het aantal leerlingen in het gewone basisonderwijs is in het schooljaar 2010/'11 licht gedaald. Deze daling is in alle provincies te zien, behalve in de provincie Utrecht. In Limburg daalde het aantal basisschoolleerlingen het sterkst, mede als gevolg van een al enkele jaren krimpende bevolking.

De daling van het aantal leerlingen is ook te zien in het speciaal basisonderwijs. Dit is het basisonderwijs aan kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (so-lom), moeilijk lerende kinderen (so-mlk) en in de ontwikkeling bedreigde kleuters voor zover verbonden aan scholen voor so-lom en so-mlk.

Het aantal leerlingen op speciale scholen stijgt daarentegen al jaren. Speciale scholen voorzien in onderwijs aan zeer moeilijk lerende of opvoedbare kinderen, lichamelijk of zintuiglijk gehandicapte kinderen en langdurig zieke kinderen. In 2010/'11 nam het aantal leerlingen op speciale scholen toe met gemiddeld 2 procent. Ondanks het dalend aantal kinderen in Limburg, steeg het aantal kinderen op speciale scholen hier met 4 procent. Omdat leerlingen op speciale scholen zijn ingedeeld naar de gemeente van hun school en niet naar hun woongemeente, kunnen voor gemeenten met speciale scholen grote wijzigingen te zien zijn in het aantal leerlingen.

4.1 Aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs en op speciale scholen, 2006/'07 - 2010/'11*

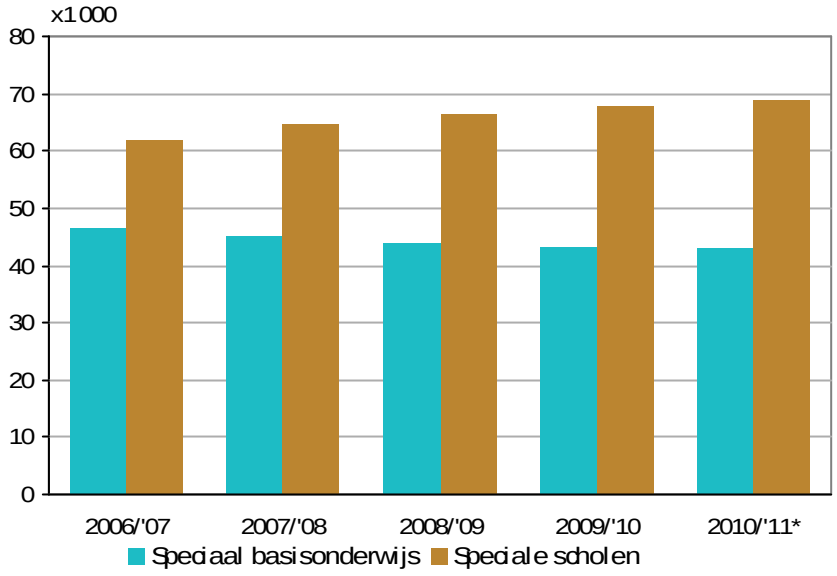

4.2 Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs

Na daling nu weer meer leerlingen in het voortgezet onderwijs

Na een lichte daling tot 908 duizend leerlingen in 2009/'10 is het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs in het schooljaar 2010/'11 met 5 duizend gestegen tot 913 duizend. Dit is exclusief het praktijkonderwijs.

Na twee jaar in het voortgezet onderwijs moeten de meeste leerlingen een onderwijssoort kiezen. Het aantal leerlingen dat in het schooljaar 2010/'11 in de derde klas voor vwo of havo koos steeg met bijna 3 duizend ten opzichte van het schooljaar ervoor. Het aantal leerlingen op het vmbo daalde met bijna 4 duizend. Deze daling kwam vooral op het conto van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg. Omdat de gemeentelijke gegevens voor 2010/'11 op het moment van schrijven nog niet beschikbaar zijn, bevat grafiek 4.2 de gegevens van 2009/'10.

4.2 Verdeling voortgezet onderwijs naar onderwijssoort, 2009/'10

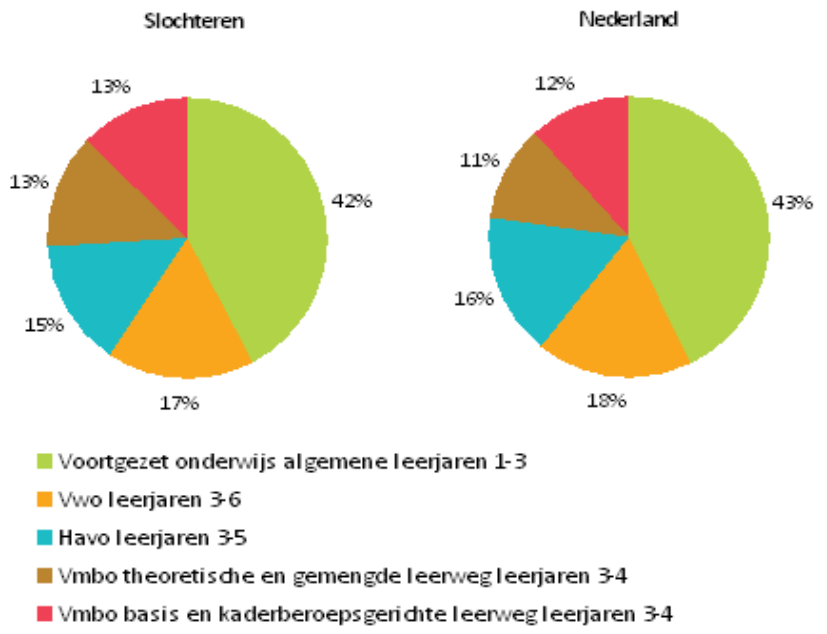

Noot: Niet alle leerlingen hebben in het derde leerjaar al een onderwijssoort gekozen, zij zijn opgenomen in de categorie algemene leerjaren 1-3.

In 2010/'11 bedroeg het aantal leerlingen op het mbo 530 duizend (exclusief extraneï). Ruim twee derde van hen volgde de beroepsopleidende leerweg.

4.3 Hoger onderwijs

Hoger onderwijs trekt meer studenten

In het studiejaar 2010/'11 is het aantal studenten dat hoger onderwijs volgt opgelopen tot 656 duizend. Dit is 4 procent meer dan een jaar eerder. Bijna twee derde van deze studenten ging naar het hoger beroepsonderwijs (hbo). De anderen volgden een wetenschappelijke opleiding aan een universiteit.

4.3 Aandeel studenten hbo en wo naar geslacht, 2010/'11

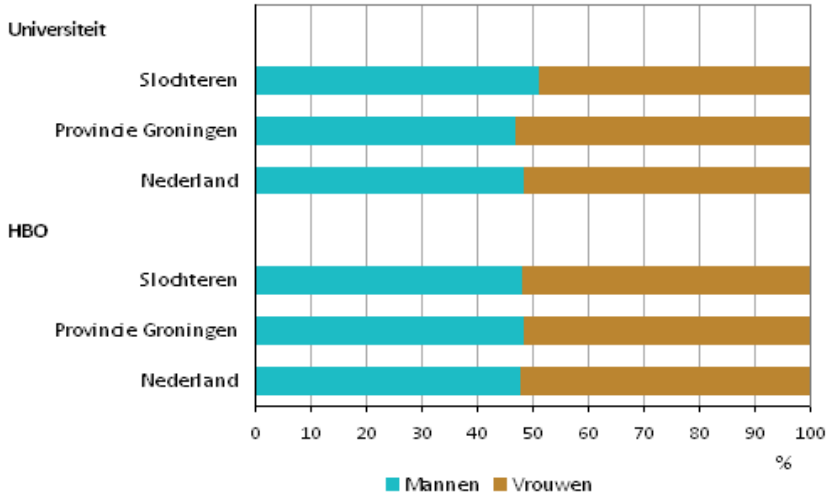

In het studiejaar 2006/'07 waren er voor het eerst meer vrouwen dan mannen ingeschreven in het wetenschappelijk onderwijs. Sindsdien is het aandeel vrouwen jaarlijks licht verder gestegen. In 2010/'11 naderde hun aandeel de 52 procent. Op het hbo is het aandeel vrouwen al langer hoger dan het aandeel mannen. De laatste jaren was het aandeel vrouwen in het hbo stabiel op ruim 52 procent.

Tabel 4.1
Leerlingen primair onderwijs per gemeente waar de hoofdvestiging staat, 2010/'11*

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Basisonderwijs	1 497	48 169	1 534 362
Speciaal basisonderwijs	-	1 408	42 835
Speciale scholen	-	2 383	68 765

Tabel 4.2
Leerlingen voortgezet onderwijs/middelbaar beroepsonderwijs en studenten hoger onderwijs per woongemeente, 2010/'11*

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Voortgezet onderwijs	1 000	30 141	939 629
Beroepsopleidende leerweg	416	14 298	358 184
Beroepsbegeleidende leerweg	159	5 753	172 174
Hoger beroepsonderwijs (vol-/deeltijd)	249	20 491	416 934
Wetenschappelijk onderwijs (vol-/deeltijd)	92	21 653	241 686

5. Inkomen en sociale zekerheid

5.1 Inkomen

Meer huishoudens rond sociaal minimum in grote gemeenten

Het aandeel huishoudens met een inkomen van maximaal 105 procent van het sociale minimum bedroeg in 2009 bijna 8 procent. Dit is vastgesteld op basis van het inkomen van het voorafgaande jaar, dus 2008. Het sociale minimum is per type huishouden vastgesteld. De norm voor een (echt)paar met uitsluitend minderjarige kinderen is bijvoorbeeld gelijkgesteld aan de bijstandsuitkering van een echtpaar, aangevuld met de (leeftijdsafhankelijke) kinderbijslag. Bij 65-plussers is de hoogte van de AOW-uitkering de norm.

Onder de tien gemeenten met de grootste aandelen huishoudens onder of rond het sociale minimum zijn de drie grootste steden van het land, Amsterdam, Rotterdam en ‘s-Gravenhage.

5.1 Percentage huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociale minimum

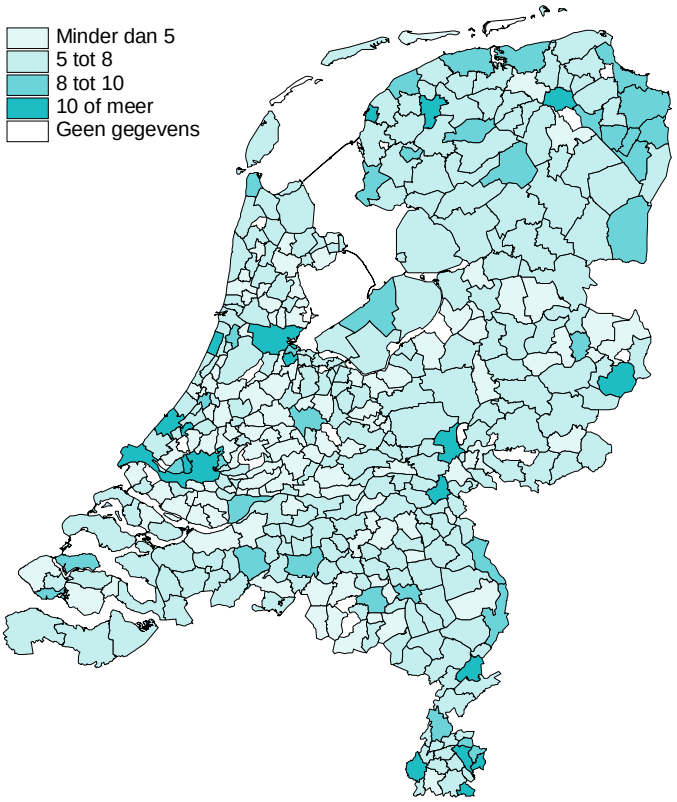

Meer huishoudens rond het sociale minimum in stedelijke gemeenten

Naarmate een gemeente meer inwoners heeft, leven er relatief meer huishoudens rond het sociale minimum. Naast het aantal inwoners van de gemeente speelt hierbij ook de stedelijkheid een rol. In stedelijke gemeenten met meer dan 100 duizend inwoners leven meer huishoudens rond het sociale minimum dan in minder stedelijke gemeenten van dezelfde grootte. Dit is te zien in grafiek 5.2 doordat het verschil tussen de staven groter wordt. Zo leeft in het stedelijke Groningen 12,5 procent van de huishoudens rond het sociale minimum, terwijl dat in het niet stedelijke Haarlemmermeer 5,2 procent is.

5.2 Gemiddeld percentage huishouden met een inkomen tot maximaal 105% van het sociale minimum naar inwonertal en stedelijkheid van de gemeente

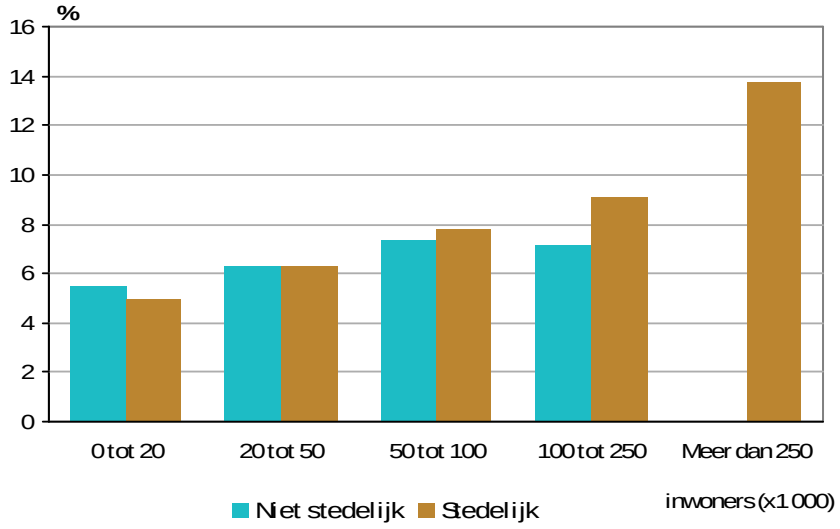

5.2 Sociale zekerheid

Relatief hoogste aantal personen met een WW-uitkeringen in Emmen

Eind 2010 kregen bijna 269 duizend personen een uitkering in het kader van de Werkloosheidswet (WW). Per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar werd er landelijk aan 24 personen een WW-uitkering verstrekt. Tussen de provincies liepen de aandelen met een WW-uitkering uiteen tussen de 20 en 32 personen per duizend inwoners. Op gemeenteniveau was het aandeel het kleinst in Graafstroom (Zuid-Holland) met 8 personen met een WW-uikering per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar. Emmen had het grootste aandeel met 43 personen met een uitkering per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar.

Aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in 2010 verder gedaald

In december 2010 kregen ruim 794 duizend personen een arbeidsongeschiktheids-uitkering. Dit was exclusief uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland. Dat zijn er bijna 19 duizend. Het aantal personen dat een arbeidsongeschiktheids-uitkering krijgt, daalt al vele jaren.

De Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) was bedoeld voor werk-nemers die arbeidsongeschikt werden. In 2006 is de WAO vervangen door de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De WAO bleef bestaan voor wie al een arbeidsongeschiktheidsuitkering had. Terwijl het aantal WAO-uitkeringen de laatste jaren harder daalde dan het totaal aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, liet de WIA een sterke stijging zien.

Flinke stijging Wajonguitkeringen

Hoewel het totale aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering gedaald is, nam het aantal personen met een Wajonguitkering flink toe. Zo kregen tien jaar geleden ongeveer 115 duizend personen een Wajonguitkering, tegen 193 duizend in december 2010. Mede hierdoor is met ingang van 1 januari 2010 de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten geïntroduceerd. In de nieuwe Wajong hebben jongeren met een ziekte of handicap in de eerste plaats recht op hulp bij het vinden en houden van werk. Daaraan gekoppeld kunnen ze een inkomens-ondersteuning krijgen.

Het aandeel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering lag op 31 december 2010 op 69 per duizend inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar. Er waren echter grote regionale verschillen. In Zuid-Holland was het aandeel het kleinst met 57 per duizend inwoners en in Limburg het grootst met 92. Van alle gemeenten was het aandeel in Liesveld in Zuid-Holland met 31 personen met een uitkering per duizend inwoners het

kleinst en in de gemeente Brunssum in Limburg met 122 het grootst. In vier gemeenten kregen 120 of meer personen per duizend inwoners een arbeidsongeschiktheids-uitkering. Deze gemeenten lagen alle in Limburg.

5.3 Aantal personen met een AO-uitkering per 1 000 inwoners, totaal en Wajong, december 2010

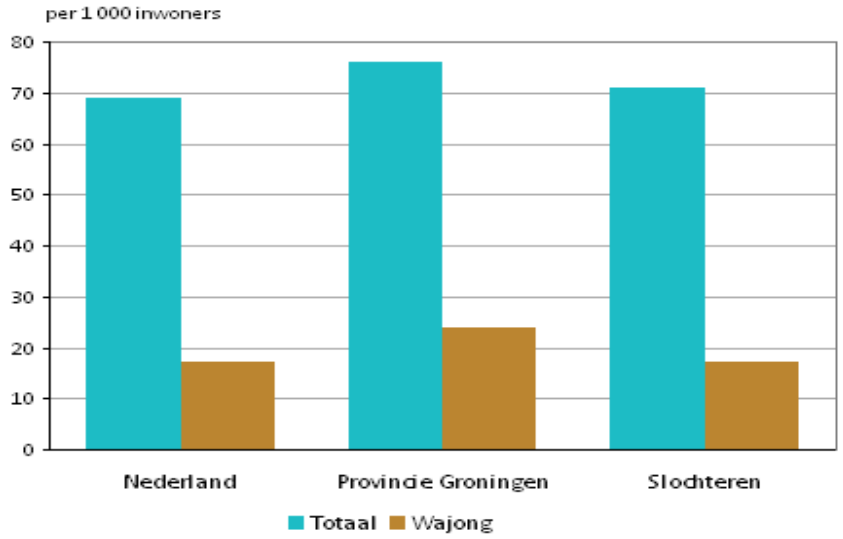

Bijstand

Eind 2010 telde Nederland 394 duizend personen van 15 tot 65 jaar met een bijstands- of bijstandsgerelateerde uitkering. Relatief de meeste personen met een dergelijke uitkering waren er in de gemeente Rotterdam. Hier ontvingen 94 per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar een bijstandsuitkering. Op plaats 2 en 3 stonden Heerlen en Amsterdam. Verder valt op dat in de grote steden en de gemeenten in Noord-Nederland en Limburg het aantal uitkeringen per duizend inwoners hoger lag dan elders.

5.4 Aantal personen van 15 tot 65 jaar met een bijstandsuitkering per 1 000 inwoners, 2010

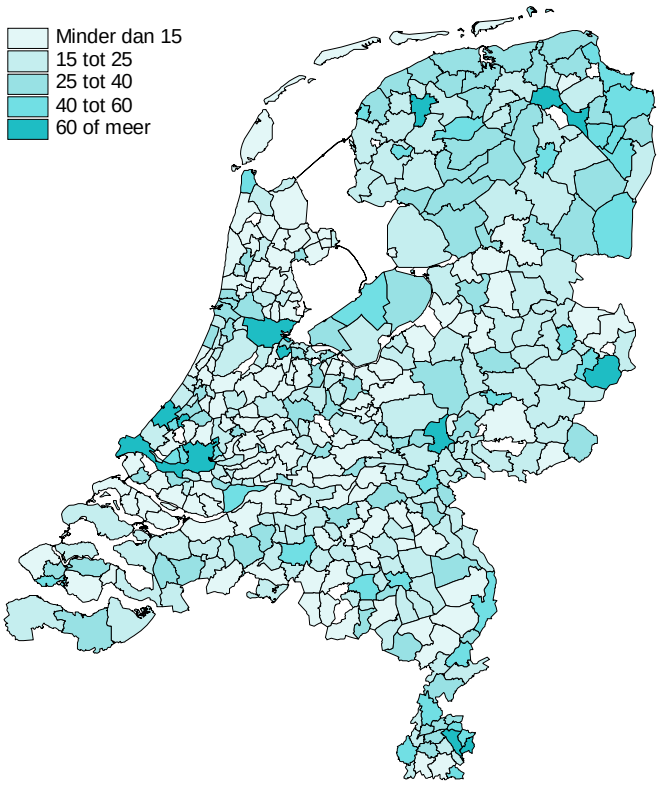

Tabel 5.1
Personen met 52 weken inkomen, gemiddeld persoonlijk inkomen in 1 000 euro, 2008*[1)]

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Totale bevolking	28,1	26,6	29,6
mannen	34,8	32,7	37,6
vrouwen	20,1	19,8	21,0
25 tot 35 jaar	26,4	26,3	29,9
35 tot 45 jaar	32,7	30,7	35,8
45 tot 55 jaar	35,6	33,4	37,1
55 tot 65 jaar	33,8	31,9	34,8
hoofdkostwinners zonder partner	26,4	25,4	28,2
hoofdkostwinners met partner	39,3	37,2	43,0
partners van hoofdkostwinners	19,2	18,3	20,1
totaal actief	33,0	31,7	35,1
werknemers particulier bedrijf	31,5	29,6	33,2
ambtenaren	x	40,1	41,2
zelfstandigen	37,3	37,0	39,9
totaal niet-actief	17,3	17,8	19,2
pensioenontvangers 65 jaar of ouder	16,1	18,0	19,8
autochtonen	28,0	26,8	30,2
westers allochtonen	x	26,5	30,8
niet-westerse allochtonen	x	20,7	22,7

[1)] Gemeentelijke indeling 2009.

Tabel 5.2
Particuliere huishoudens met inkomen, gemiddeld besteedbaar inkomen in 1 000 euro, 2008*[1)]

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Totaal particuliere huishoudens	33,7	30,4	34,3
eenpersoonshuishoudens	18,8	18,4	20,2
meerpersoonshuishoudens	38,5	36,7	41,2
Woonsituatie			
eigen woning	37,6	36,5	41,6
huurwoning	21,9	21,0	23,8
Belangrijkste bron van inkomen			
inkomen uit arbeid	36,1	33,2	37,4
inkomen uit eigen onderneming	x	46,3	50,2
overdrachtsinkomen	22,2	21,8	23,6

[1)] Gemeentelijke indeling 2009.

Tabel 5.3
Particuliere huishoudens met inkomen, gemiddeld gestandaardiseerd inkomen in 1 000 euro, 2008*[1)]

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Totaal particuliere huishoudens	22,7	21,6	23,9
eenpersoonshuishoudens	18,8	18,4	20,2
meerpersoonshuishoudens	24,0	23,2	25,6
Woonsituatie			
eigen woning	24,7	24,6	27,6
huurwoning	17,0	16,9	18,5
Belangrijkste bron van inkomen			
inkomen uit arbeid	23,5	22,5	24,9
inkomen uit eigen onderneming	x	30,1	32,2
overdrachtsinkomen	17,7	17,7	19,3

[1)] Gemeentelijke indeling 2009.

Tabel 5.4
Personen met uitkeringen, 31 december 2010

	Slochteren		Provincie Groningen		Nederland	
	abs.	*rel.*[1)]	*abs.*	*rel.*[1)]	*abs.*	*rel.*[1)]
AO-uitkeringen	730	71	30 220	76	794 280	69
WAO-uitkeringen	420	41	16 480	42	476 140	41
Wajong-uitkeringen	180	17	9 680	24	193 060	17
WW-uitkeringen	260	25	10 900	28	268 520	24
WWB-uitkeringen 15 tot 65 jaar	230	22	19 440	49	394 090	35

[1)] Per 1 000 inwoners 15 tot 65 jaar.

6. Voorzieningen

6.1 Nabijheid restaurant, café en cafetaria

In Limburg het dichtst bij café en cafetaria

Een hapje eten kan in Nederland op gemiddeld 800 meter van de woning, bij hetzij een cafetaria, hetzij een restaurant. Voor een drankje in een café moet gemiddeld 300 meter extra worden afgelegd.

In Limburg is een café of cafetaria gemiddeld het meest dichtbij te vinden, namelijk op 600 meter afstand van de woning. De gemiddelde afstand tot een café is het kleinst in het zuiden.
In de gemeente Kerkrade is de afstand tot het dichtstbijzijnde café met gemiddeld 300 meter het kleinst. Daarna volgen Brunssum en het waddeneiland Schiermonnikoog. Op Schiermonnikoog zijn ook een cafetaria of een restaurant dicht bij huis te vinden. De afstand tot alle drie de horecagelegenheden bedraagt daar gemiddeld 400 meter.

In de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en ‘s-Gravenhage bevinden de horecagelegenheden zich ook op relatief korte afstand. Op een afstand van tussen de 400 en de 700 meter van de woning is een restaurant, cafetaria of café te vinden.

6.1 Gemiddelde afstand tot cafés per gemeente in km

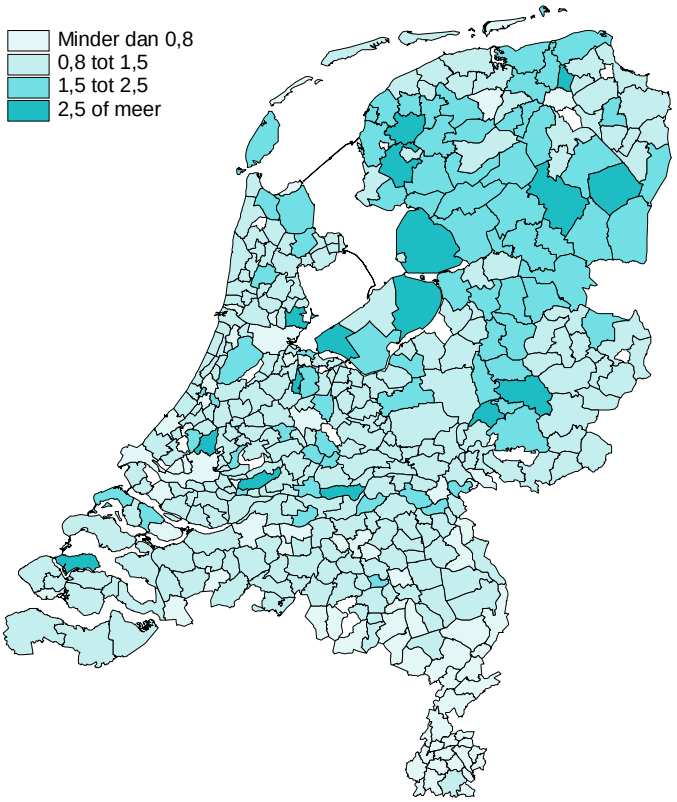

Het noorden het verst weg van horeca

In het Friese Littenseradiel is de afstand tot fast food het grootst. De dichtstbijzijnde cafetaria is hier te vinden op gemiddeld 7,1 kilometer afstand. De afstand tot een restaurant is met 1,7 kilometer een stuk kleiner.

In het noorden van het land zijn de afstanden tot een café of restaurant groter dan in de rest van Nederland. In het Groningse Bedum moet gemiddeld 6,2 kilometer worden afgelegd naar een café. In het Noord-Hollandse Wieringermeer is het dichtstbijzijnde restaurant te vinden op gemiddeld 3,3 kilometer afstand.

6.2 Gemiddelde afstand tot cafetaria's per gemeente in km

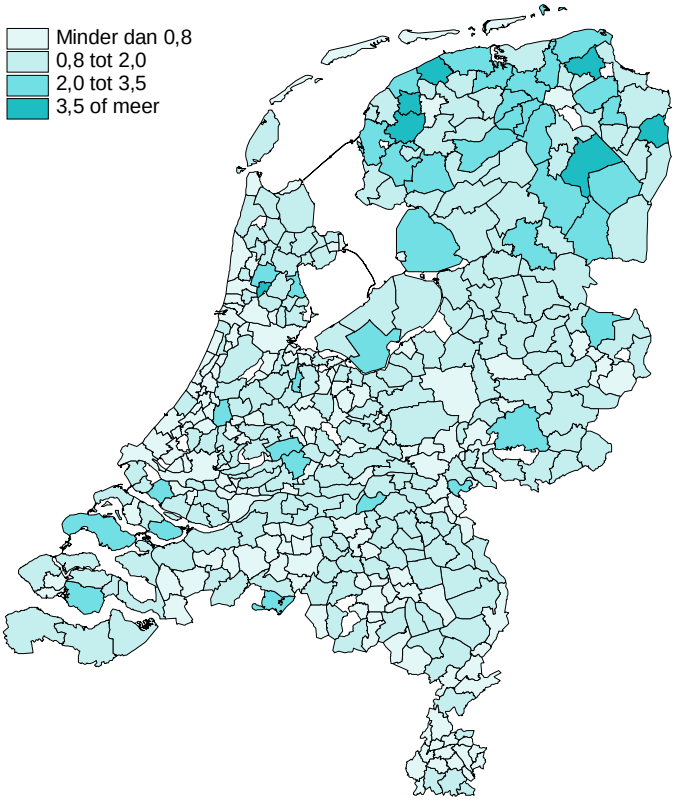

Restaurants zijn in de randstedelijke provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht het meest dichtbij te vinden, op gemiddeld 400 tot 500 meter afstand.

6.3 Gemiddelde afstand tot restaurants per gemeente in km

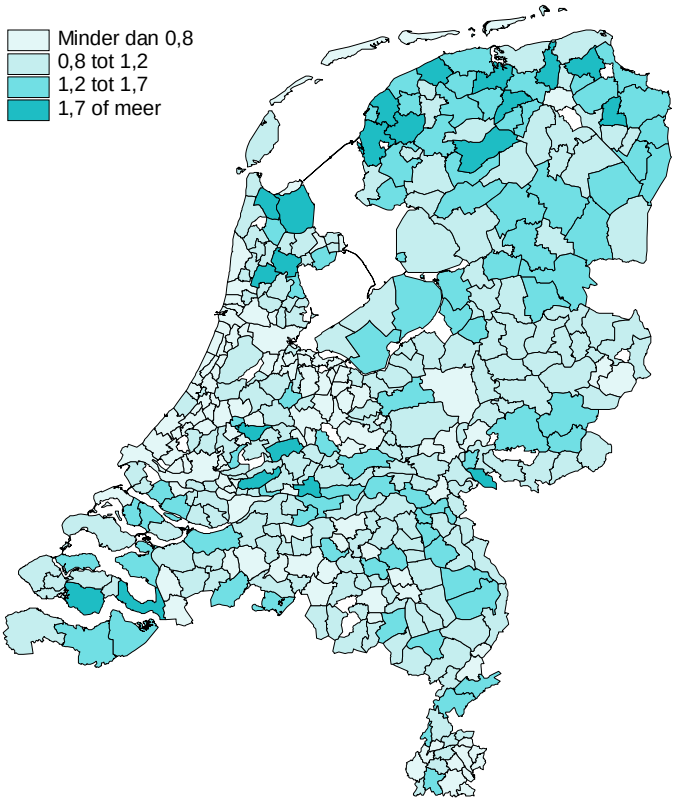

Tabel 6.1
Nabijheid van enkele horecavoorzieningen, 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Gemiddelde afstand tot restaurants	1,4	1,1	0,8
Gemiddelde afstand tot cafés	1,4	1,2	1,1
Gemiddelde afstand tot cafetaria's	3,0	1,4	0,8

7. Bodemgebruik, landbouw en milieu

7.1 Bodemgebruik

Wisseling van de wacht bij de kleinste gemeenten van Nederland

De totale oppervlakte van Nederland besloeg in 2010 bijna 34 duizend vierkante kilometer land en bijna 8 duizend vierkante kilometer water. Noordoostpolder is met ongeveer 460 vierkante kilometer al vele jaren de grootste gemeente qua oppervlakte land. Bennebroek, jarenlang de kleinste gemeente met 1,75 vierkante kilometer, gaf het stokje op 1 januari 2009 door de herindeling met Bloemendaal door aan de gemeente Rozenburg, die 4,5 vierkante kilometer land telt. Rozenburg is echter per 18 maart 2010 samengegaan met Rotterdam. Daarmee werd Schoonhoven met 6,3 vierkante kilometer de kleinste gemeente van Nederland.

Een hoge bevolkingsdichtheid betekent niet altijd een hoge stedelijkheidsgraad

Hoewel Rozenburg en Schoonhoven in oppervlakte klein waren, telden ze toch een behoorlijk aantal inwoners. In Rozenburg woonden gemiddeld 2 763 personen op één vierkante kilometer; in Schoonhoven waren dat er gemiddeld 1 910. Daarmee staan deze gemeenten in de top 50 van dichtstbevolkte gemeenten. Deze ranglijst wordt aangevoerd door ‘s-Gravenhage, Leiden en Haarlem en afgesloten door het dunbevolkte Schiermonnikoog, Vlieland en Rozendaal.
Als naar de stedelijkheidsgraad wordt gekeken, ziet de volgorde er iets anders uit (figuur 7.1). Rozenburg en Schoonhoven behoren tot de middenmoot en zijn matig stedelijk. Amsterdam is de meest stedelijke gemeente, het Friese Littenseradiel is het meest landelijk.

7.1 Top vijf van gemeenten met hoogste en laagste mate van stedelijkheid

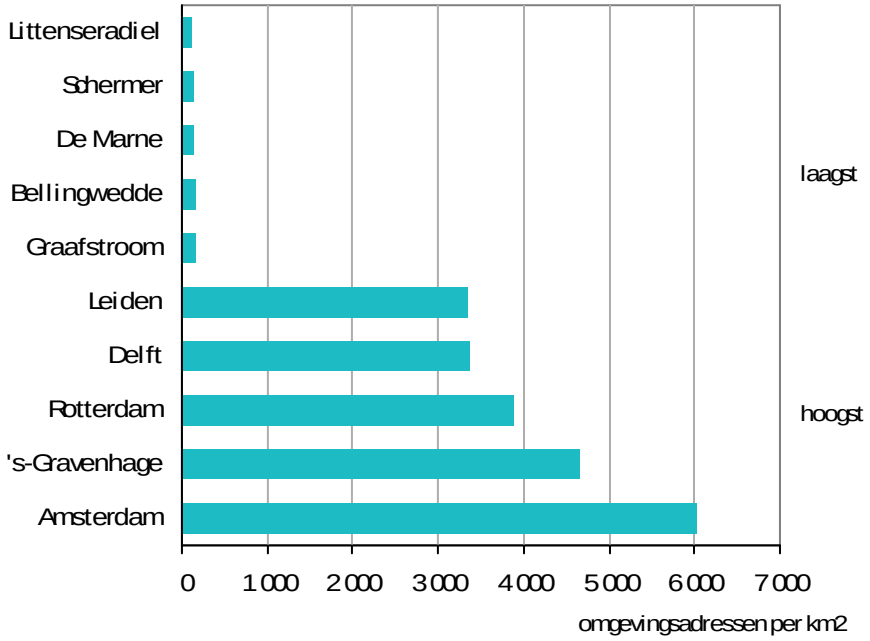

Rode bodemgebruiksvormen overheersen vooral in gemeenten in West-Nederland

Het oppervlak van Nederland wordt voor verschillende doeleinden gebruikt: het kan bebouwd zijn voor wonen of werken, er kunnen wegen of vliegvelden op zijn aangelegd en het kan in gebruik zijn als bos of voor recreatieve doeleinden, zoals een camping. Net als de bevolkingsdichtheid en stedelijkheid laat het bodemgebruik regionale verschillen zien.
Van de gemeenten in Nederland in 2010 waren er 40 waarin verkeersterrein, bebouwd en semi-bebouwd terrein, ofwel de zogenoemde rode bodemgebruiksvormen, meer dan de helft van het landoppervlak innamen. De meeste daarvan zijn gelegen in West-Nederland. Capelle aan den IJssel kende naar verhouding het meeste rood

bodemgebruik met 76 procent van het landoppervlak.
In de overige 391 gemeenten overheerste het zogenoemde groene bodemgebruik: hier was meer dan de helft van het landoppervlak in gebruik voor agrarische of recreatieve doeleinden, of als bos of open natuurlijk terrein. Naar verhouding kende Noord-Nederland de meeste gemeenten waarin het percentage groen bodemgebruik uitkwam boven het landelijk gemiddelde van 84,8 procent.

7.2 Rood en groen bodemgebruik per gemeente, 2008 naar gemeentelijke indeling 2010

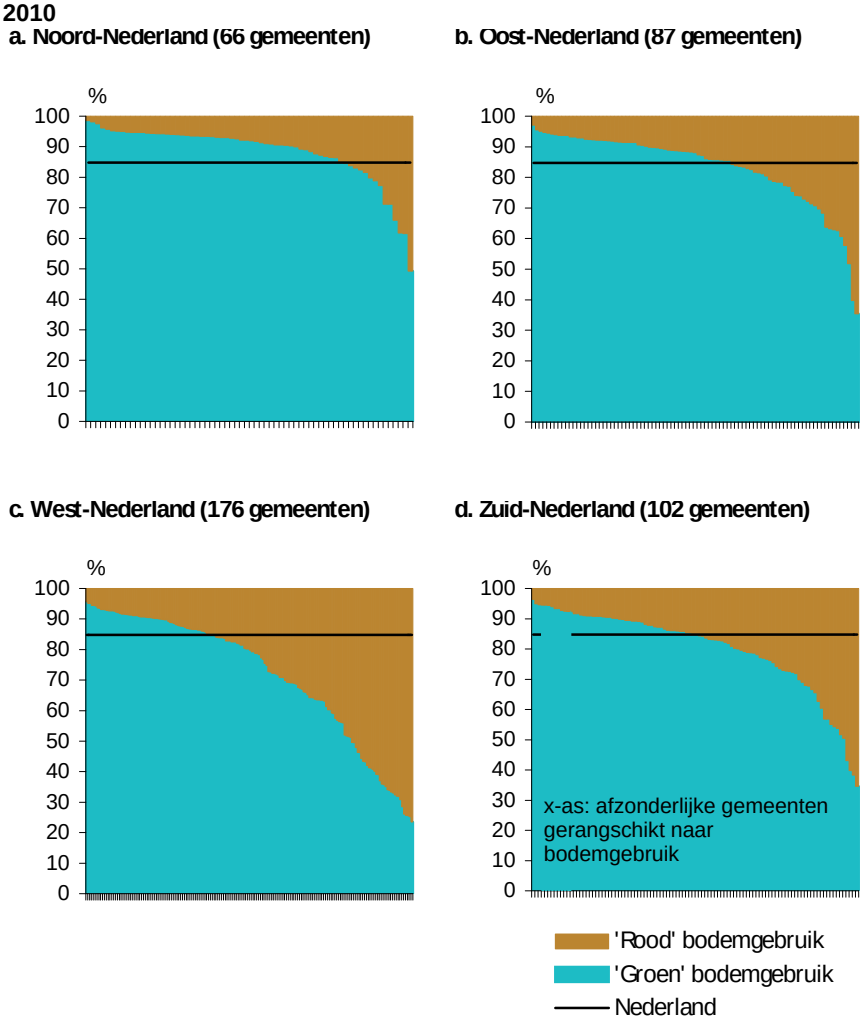

7.2. Landbouw

Cultuurgrond neemt groot deel van het landoppervlak in beslag

Meer dan de helft van het Nederlands grondgebied, bijna 1,87 miljoen hectare, kan tot cultuurgrond worden gerekend. Dit areaal is de afgelopen jaren afgenomen: in 2001 omvatte het nog 1,95 miljoen hectare. Twee derde van het oppervlak cultuurgrond is in gebruik als grasland en voor groenvoedergewassen, voornamelijk snijmaïs.

Voor het eerst in zeven jaar weer 100 miljoen kippen in Nederland

Op landbouwbedrijven in Nederland werden in 2010 ruim 101 miljoen kippen, meer dan 12 miljoen varkens, bijna 4 miljoen stuks rundvee, 1,1 miljoen schapen, ruim 350 duizend geiten en nog verscheidene andere diersoorten gehouden. Kippen vormen binnen de Nederlandse veestapel de grootste groep. In 2010 telde Nederland voor het eerst sinds 2002, het jaar voor de vogelgriep, weer meer dan 100 miljoen kippen. De meeste daarvan werden gehouden op agrarische bedrijven op de Veluwe en in het zuidoosten van het land. De gemeenten Venray, Barneveld, Ede, Nederweert en Someren hadden elk meer dan 2,5 miljoen kippen binnen hun grenzen.

7.3 Aantal kippen per gemeente, 2010

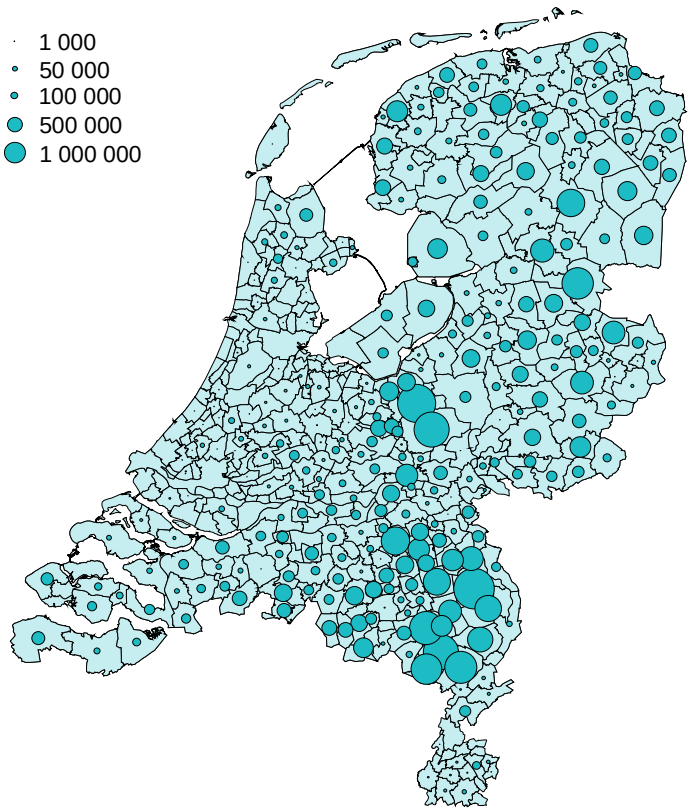

7.3 Milieu

Ondanks groei veestapel toch minder stikstof en kalium uitgescheiden

In 2009 produceerde de Nederlandse veestapel 72,7 miljard kilogram mest. Dit is 2 procent meer dan een jaar eerder. De belangrijkste oorzaak voor deze toename is de groei van het aantal runderen, varkens en kippen. Ondanks de toename daalde de uitscheiding van stikstof en kalium licht, respectievelijk van 262 naar 261 en van 282 naar 279 kilogram per hectare cultuurgrond. Ook de totale fosfaatuitscheiding daalde, maar door afname van het areaal cultuurgrond nam de uitscheiding per hectare cultuurgrond licht toe van 93 naar 94 kilogram. Vanuit milieukundig oogpunt veroorzaken stikstof en fosfaat problemen. Er wordt dan ook naar gestreefd de uitscheiding van deze mineralen te verminderen.

Mineralenuitscheiding grootst in veehouderijgebieden

Regionaal zijn er duidelijke verschillen te zien in de uitscheiding van mineralen. De uitscheiding van stikstof, fosfaat en kalium is het grootst in het Zuidelijk Veehouderijgebied en het Centraal Veehouderijgebied (grafiek 7.4). Deze groepen van landbouwgebieden liggen respectievelijk in het zuidoosten van Nederland en op de Veluwe.

7.4 Fosfaatuitscheiding per groep van landbouwgebieden, 2009

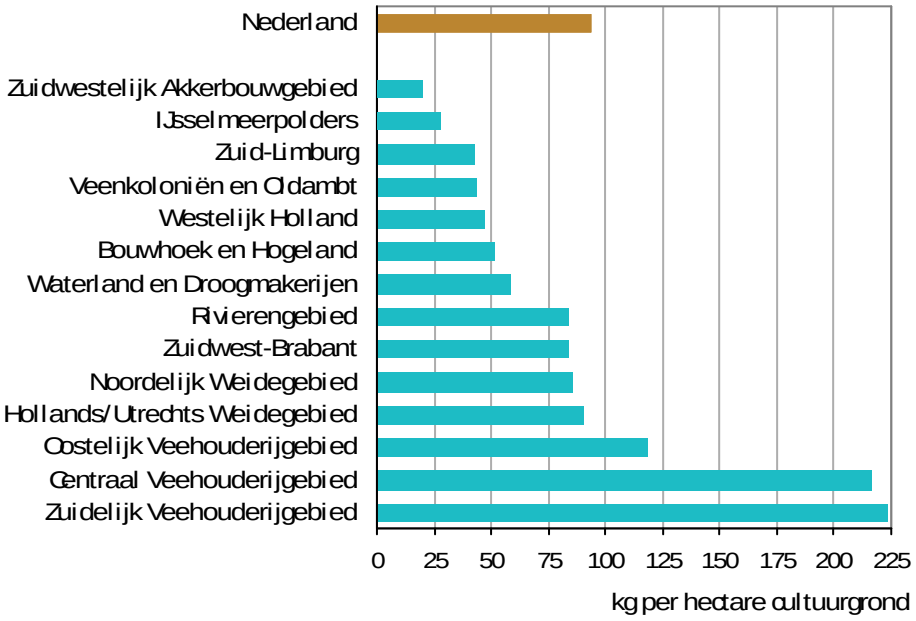

Tabel 7.1
Oppervlakte in km², 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Totaal	158,84	2 960,05	41 543,07
land	151,10	2 325,77	33 728,64
water	7,74	634,28	7 814,43
binnenwater	7,74	77,55	3 626,28
buitenwater	-	556,73	4 188,15

Tabel 7.2
Dichtheden, 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Bevolkingsdichtheid	103	248	491
Omgevingsadressendichtheid	207	1 497	1 897

Tabel 7.3
Bodemgebruik, 2008 naar gemeentelijke en provinciale indeling 2010

	Slochteren		Provincie Groningen		Nederland	
	ha	*rel.*[1)]	*ha*	*rel.*[1)]	*ha*	*rel.*[1)]
Verkeersterrein	428	2,8	6 414	2,8	117 149	3,5
Bebouwd terrein	459	3,0	15 711	6,8	344 874	10,2
Semi-bebouwd terrein	118	0,8	3 935	1,7	51 391	1,5
Recreatieterrein	124	0,8	3 823	1,6	97 659	2,9
Agrarisch terrein	12 781	84,6	188 343	81,0	2 275 827	67,5
Bos en open natuurlijk terrein	1 189	7,9	14 316	6,2	485 003	14,4

[1)] In % van oppervlakte land.

Tabel 7.4
Veestapel, 2010

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Veestapel	478 498	6 440 341	122 738 971
rundvee	12 245	193 213	3 975 194
varkens	5 584	154 004	12 254 972
kippen	431 897	5 859 813	101 247 711
overig vee	28 772	233 311	5 261 094

Tabel 7.5
Mestproductie in 1000 kg, 2009

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Dunne mest	209 537	3 437 444	69 410 139
Vaste mest	9 987	140 481	3 292 413

Tabel 7.6
Oppervlakte cultuurgrond (in are) en mineralenuitscheiding (in kg per ha cultuurgrond), 2009

	Slochteren	Provincie Groningen	Nederland
Oppervlakte cultuurgrond	1 041 630	16 389 599	191 748 181
Stikstofuitscheiding	154	148	261
Fosfaatuitscheiding	51	49	94
Kali-uitscheiding	183	180	279

8. Geregistreerde criminaliteit

Politie registreerde 1,2 miljoen misdrijven in 2010

In 2010 registreerde de Nederlandse politie bijna 1,2 miljoen misdrijven. Daarmee daalde de geregistreerde criminaliteit ten opzichte van 2009 met 5 procent. Van de veelvoorkomende misdrijven registreerde de politie 14 procent minder vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag, 8 procent minder gewelds- en seksuele misdrijven en 3 procent minder vermogensmisdrijven.

Drugsmisdrijven vooral in grote steden

In 2010 vond 57 procent van de geregistreerde drugsmisdrijven plaats in de 25 grootste gemeenten. Drugsgerelateerde misdrijven zijn dan ook vooral een grootstedelijk fenomeen, dat speelt in zowel de G4 als in grote gemeenten als Almere, Arnhem, Breda, Eindhoven, Groningen, Leeuwarden en Tilburg. Daarnaast worden deze misdrijven veel gepleegd in grensgemeenten zoals Enschede, Emmen, Heerlen, Maastricht, Roosendaal, Terneuzen en Venlo. Het grootste aantal drugsmisdrijven werd geregistreerd in Haarlemmermeer. Dit houdt direct verband met de aanwezigheid van Schiphol in deze gemeente.

8.1 Drugsmisdrijven per gemeente, 2010* (gemeentelijke indeling 2011)

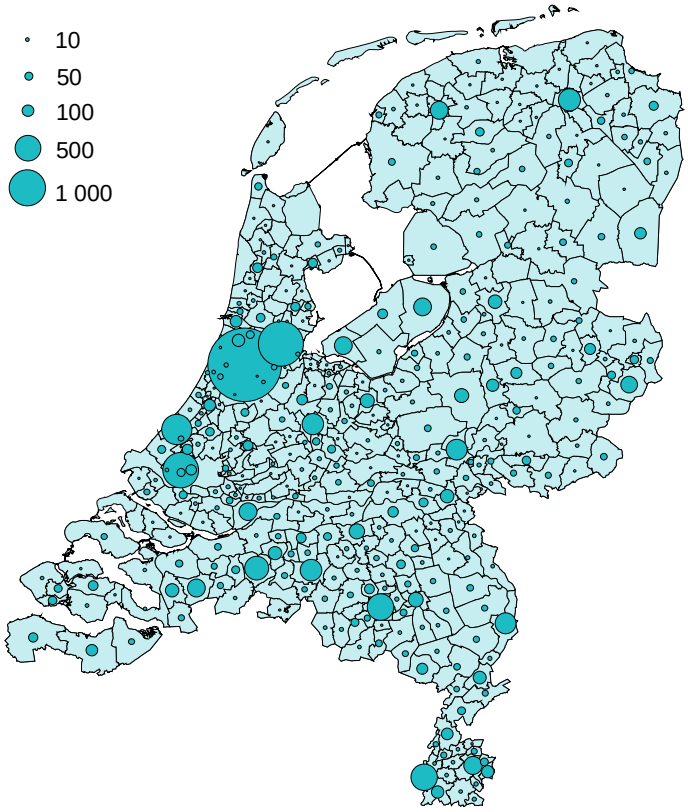

Vernieling en beschadiging relatief vaak geregistreerd in middelgrote gemeenten

In 2010 werden in Nederland 9,1 vernielingen en beschadigingen per 1 000 inwoners geregistreerd. Dit soort misdrijven werd in verhouding vaker geregistreerd in stedelijke gebieden dan in landelijke gebieden. In niet en weinig stedelijke, ook wel landelijke, gemeenten werd het kleinste aantal aangiften van vernieling en beschadiging geregistreerd: 6,7 per 1 000 inwoners. In de middelgrote, sterk stedelijke gemeenten werden de meeste aangiften geregistreerd: 10,4 per 1 000 inwoners. In deze groep vallen onder meer de gemeenten Alkmaar, Bergen op Zoom, Brunssum, Heerlen, Den Helder, Gouda, Papendrecht en Vlissingen.

8.2 Vernieling en beschadiging naar stedelijkheid, 2010*

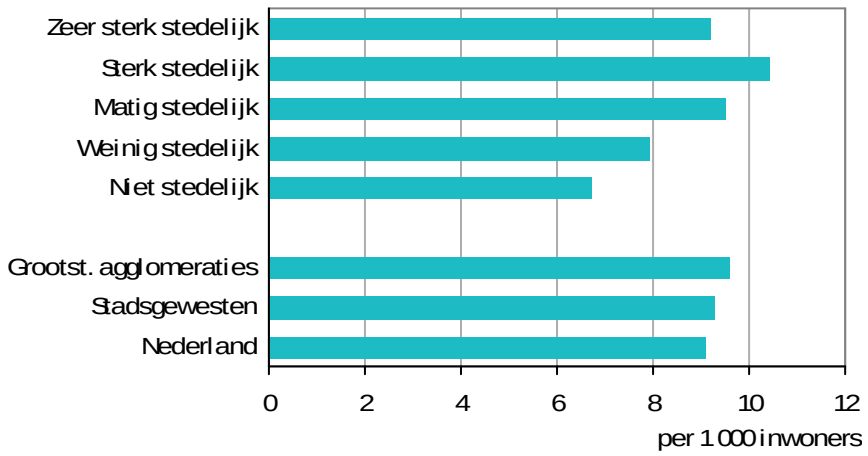

Grote regionale verschillen bij rijden onder invloed

In 2010 zijn bijna 49 duizend gevallen van rijden onder invloed geregistreerd. Er waren grote regionale verschillen, zowel tussen als binnen de provincies. Deze verschillen worden mede veroorzaakt door de intensiteit en lokalisering van de gehouden controles. Noord-Holland, Zeeland en vooral Zuid-Holland vallen op met relatief veel gevallen van rijden onder invloed per 1 000 inwoners. Met 4,5 per 1 000 inwoners lag het cijfer voor Zuid-Holland bijna drie keer zo hoog als in Drenthe, dat met 1,7 het laagste cijfer van alle provincies had.

8.3 Rijden onder invloed naar stedelijkheid en provincie, 2010*

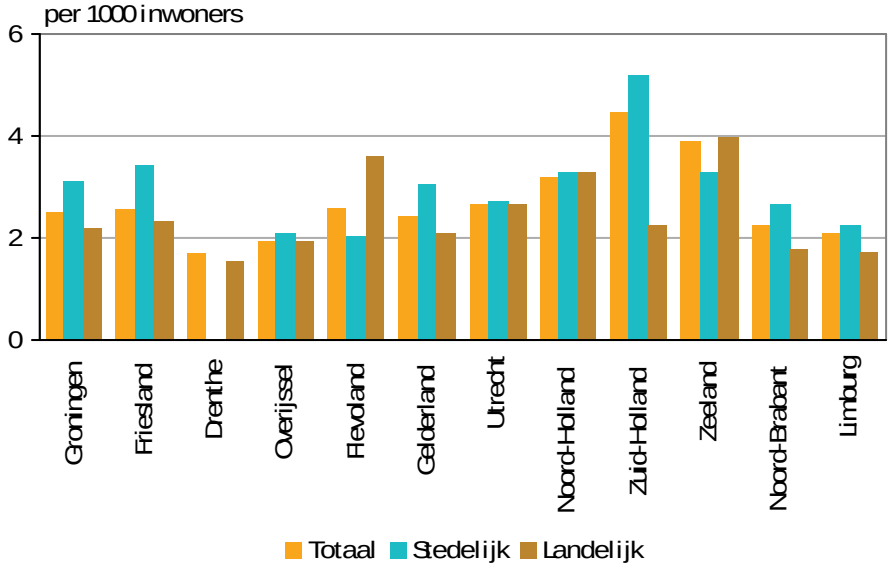

In bijna alle provincies werd rijden onder invloed relatief vaker geregistreerd in stedelijke gebieden dan in landelijke gebieden. Uitzonderingen daarop zijn Zeeland en Flevoland.

Tabel 8.1
Geregistreerde en opgehelderde criminaliteit, 2010

	Slochteren		Politieregio Groningen		Nederland[1)]	
	abs.	*rel.*	*abs.*	*rel.*	*abs.*	*rel.*
Geregistreerde criminaliteit[2)]	460	29,4	37 615	65,2	1 184 740	71,5
Opgehelderde criminaliteit[3)]	135	29	11 215	30	287 485	24

[1)] Nederland bevat als enige regio ook de gegevens van de landelijke politiedienst en de marechaussee.
[2)] Relatief: per 1 000 van de bevolking op 1 januari 2010.
[3)] Relatief: als percentage van het totaal aantal geregistreerde misdrijven.

9. Regionale indelingen 2010

9.1 Gemeentelijke indeling 2010

Aantal gemeenten gedaald tot 431

Op 1 januari 2010 telde Nederland 431 gemeenten. Sinds 2008 is het aantal gemeenten met twaalf afgenomen. De daling was het sterkst in Limburg: van 40 naar 34 gemeenten. Zuid-Holland blijft de provincie met de meeste gemeenten (74), gevolgd door Noord-Brabant met 68 gemeenten. Flevoland staat met 6 gemeenten onderaan.

9.1 Aantal gemeenten in Nederland op 1 januari

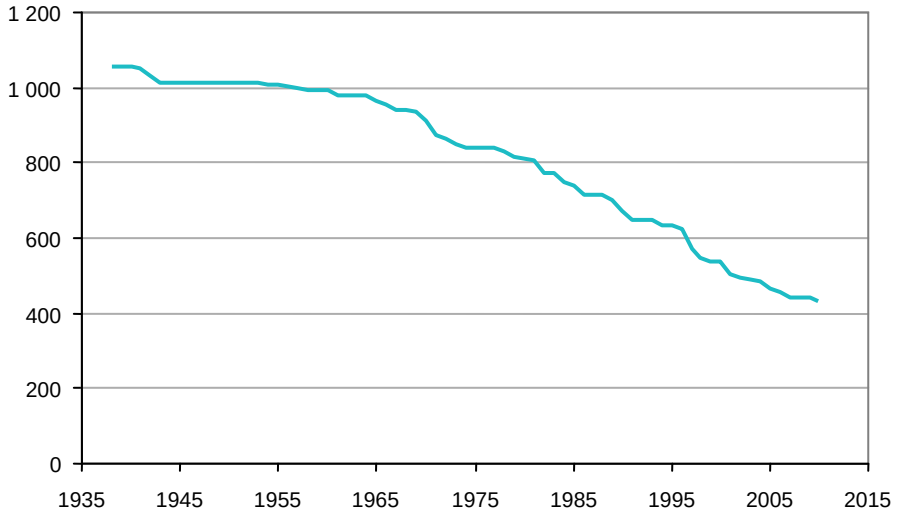

Sinds 1936 meer dan 360 nieuwe gemeenten

Jaarlijks vinden vele gemeentelijke herindelingen en grenswijzigingen plaats, onder andere om de bestuurskracht van gemeenten te versterken. Hierdoor is het aantal gemeenten in Nederland sinds 1936 gedaald van 1 064 naar 431 gemeenten in 2010. Daarbij zijn 363 nieuwe gemeenten gevormd en 996 gemeenten opgeheven. Bij deze wijzigingen waren in totaal meer dan 7,7 miljoen inwoners betrokken.

Naast veranderingen in gemeentegrenzen zijn er ook gemeenten die alleen hun naam hebben veranderd. Dit gebeurde vijftig keer tussen 1936 en 2010. In dertien gevallen ging het om slechts een andere schrijfwijze van een bestaande naam. De Friese gemeente Menameradeel is op 1 januari 2010 bijvoorbeeld gewijzigd in Menameradiel.

9.2 Opheffing en nieuwvorming van gemeenten

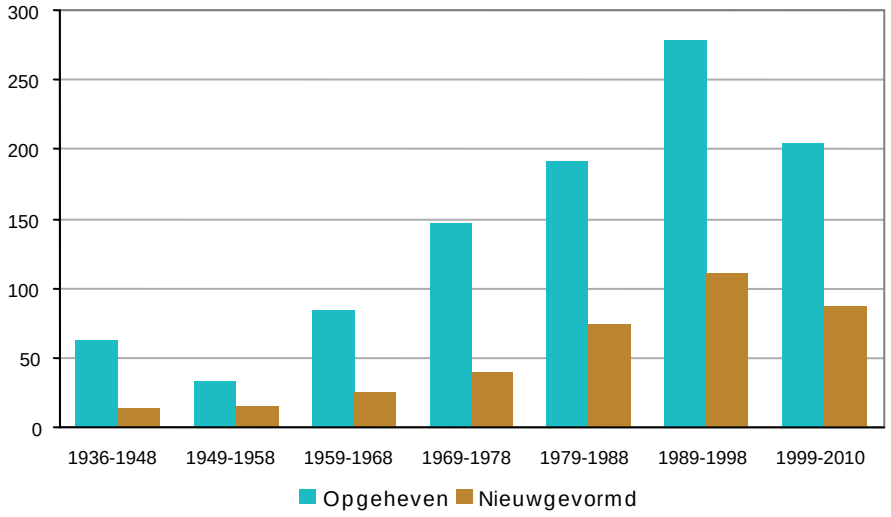

Aantal gemeenten sterkst gedaald in Zeeland

Sinds 1936 is het aantal gemeenten in alle provincies afgenomen. De relatief sterkste daling vond daarbij plaats in Zeeland: van 109 gemeenten in 1936 naar 13 in 2010. In Friesland daalde het aantal gemeenten zowel relatief als absoluut gezien het minst, van 44 naar 31 gemeenten.

9.3 Aantal gemeenten per provincie

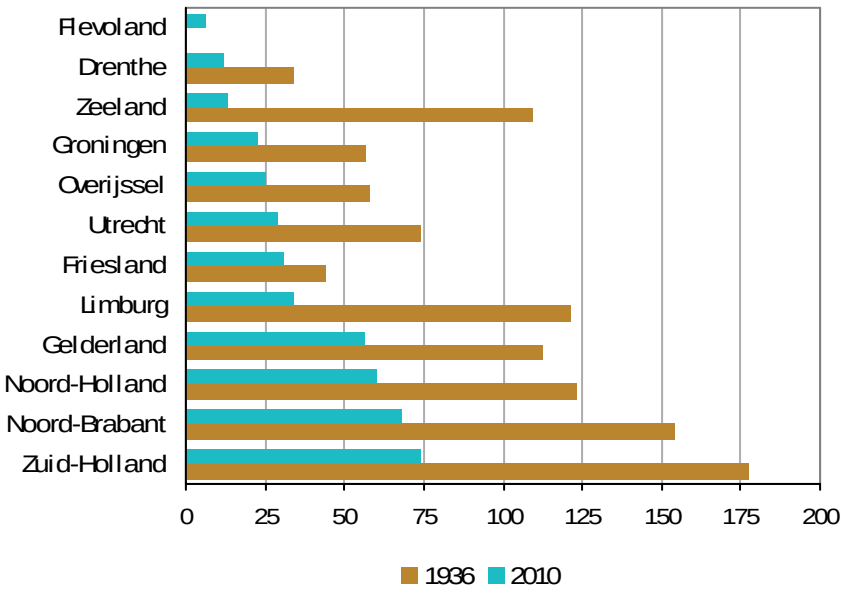

Sinds 1936 ruim 1 900 grenswijzigingen

Het komt ook voor dat een gemeentelijke grens wijzigt zonder dat er sprake is van een herindeling. Sinds 1936 gebeurde dit ruim 1,9 duizend maal. Ruim 800 maal waren hierbij geen inwoners betrokken.

Caribisch Nederland

Vanaf 10 oktober 2010 zijn de eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba als Openbaar Lichaam onderdeel van het Nederlandse staatsbestel. De afzonderlijke eilanden zijn bestuurlijk als bijzondere gemeenten geformaliseerd. Dit heeft consequenties voor de regionale statistieken: de drie eilanden worden als een (statistische) gemeente beschouwd, maar zijn niet gelijk aan een bestuurlijke gemeente.
Dit gold destijds ook voor het voormalige Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders (ZIJP), het huidige Flevoland. Het inmiddels opgeheven Openbaar Lichaam ZIJP omvatte indertijd de bestuurlijke eenheden Almere en Zeewolde, die rechtstreeks onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vielen. De openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba, ook wel Caribisch Nederland, zijn niet als afzonderlijke gemeente in de publicatie Gemeente op Maat opgenomen.

9.2. Plaatselijke indelingen

Het CBS publiceert niet alleen veel cijfers op het niveau van gemeenten, maar ook op lager regionaal niveau. De vraag naar gegevens op lager schaalniveau neemt toe, vooral als gevolg van de afname van aantal gemeenten. Ook door de grote verscheidenheid binnen gemeenten is er meer behoefte aan inzicht op plaatselijk niveau.
De plaatselijke indelingen waarvoor het CBS publiceert zijn die in buurten, wijken, postcodes, vierkanten en bevolkingskernen. Daarnaast neemt het gebruik van woonplaatsen zoals vastgelegd in de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) toe.

De wijk- en buurtindeling

De door het CBS landelijk gecoördineerde wijk- en buurtindeling is een geografische onderverdeling van gemeenten in kleinere ruimte-eenheden. De buurt vormt vanuit bebouwings- of sociaal-economisch oogpunt de kleinste eenheid. De wijk is een optelling van buurten, die als zodanig een functionele eenheid vormt. Bij deze indeling staat voorop dat de gebieden zodanig worden onderscheiden dat inzicht wordt verkregen in lokale spreidingspatronen.

Het aantal buurten bedroeg op 1 januari 2010 bijna 11,7 duizend. Zes gemeenten (Amersfoort, Dordrecht, Eindhoven, ‘s-Gravenhage, Utrecht en Assen) tellen meer dan 100 buurten. In zes kleinere gemeenten bestaat de gehele buurtindeling uit slechts twee buurten (kern en buitengebied). Het gaat hierbij om Blaricum, Rozenburg (opgeheven op 18 maart 2010), Schiermonnikoog, Vlieland, Rozendaal en Renswoude.

Postcodegebieden

Om het sorteren van poststukken te versnellen introduceerde de voormalige PTT in 1978 de postcode, die uit vier cijfers en twee letters bestaat. De eerste twee cijfers geven een district weer en de laatste twee cijfers geven een wijk in het district aan. De lettercodering geeft de loop- of rijroute van de postbode weer.
De postale indeling bestaat uit postcodes met vier, vijf of zes posities. De zesposities zijn toedeelbaar aan de vijf- en vierpostities.
De postcode met vier posities telt 4,1 duizend eenheden, die met vijf posities ruim 33 duizend en die met zes posities 448 duizend. Amsterdam heeft de meeste postcodes: bijna 100 vierposities, ruim duizend vijfposities en zo’n 20 duizend zesposities. Vlieland telt de minste postcodes.

Vierkantenindeling

In deze ruimtelijke indeling is Nederland verdeeld in meer dan 100 000 vierkanten van 500 bij 500 meter. De gelijke vorm en grootte van de vierkanten maken onderlinge vergelijkingen eenvoudig. De vierkanten worden soms geaggregeerd naar vierkanten van 1 kilometer bij 1 kilometer. Het vierkantennet - volgens het systeem van de Rijksdriehoeksmeting - is onafhankelijk van de onderliggende topografie en dus ook van de veranderingen daarin. Vierkanten kunnen gemeentegrenzen overschrijden: bijna 4 duizend vierkanten liggen in twee gemeenten en één vierkant ligt zelfs in vier gemeenten. Circa 95 duizend vierkanten hebben minimaal één adres.
Naast eenvoudige aggregatie-mogelijkheden bieden de vierkanten in principe de mogelijkheid om de gegevens per vierkant direct op kaart weer te geven.

Bevolkingskernen

De indeling in bevolkingskernen sluit aan op bewoonde gebieden met een duidelijk herkenbaar stratenpatroon. Als ondergrens geldt een minimum van 25 woningen.
De indeling in bevolkingskernen is de enige plaatselijke indeling die niet landelijk dekkend is. Bij de afbakening van de bevolkingskernen is gebruikt gemaakt van verscheidene digitale geometrische bestanden. Voor de afbakening van bebouwd aaneengesloten gebied is gebruik gemaakt van het bestand Bodemgebruik, de Top10Vector van de afdeling Geo-informatie van het Kadaster en het Woningregister van het CBS.
Nederland telt ruim 2 duizend bevolkingskernen, variërend van de landelijke kern Terhofstede met 32 inwoners tot de stedelijke agglomeratie Groot-Amsterdam met ruim 975 duizend inwoners.

BAG-woonplaatsen

Gemeenten zijn verplicht de namen en geometrie van woonplaatsen op te nemen in de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG). Dit betekent dat elke gemeente moet beschikken over namen en afbakeningen van woonplaatsen. Gemeenten zijn bevoegd woonplaatsen op het eigen grondgebied te benoemen. De gezamenlijke woonplaatsen moeten daarbij het volledige grondgebied van de gemeente omvatten. Van gemeenten wordt verwacht dat zij alle woonplaatsen binnen hun grenzen in het zogenoemde woonplaatsenbesluit vastleggen.

In dit verband is ook PostNL betrokken bij de vastlegging van woonplaatsen. De woonplaatsen uit de BAG zijn in principe die woonplaatsnamen die bij de invoering van de postcodes zijn overeengekomen of die nadien in overleg met PostNL zijn vastgesteld. Het gaat hierbij om zo’n 2,5 duizend woonplaatsen. Gemeenten

informeren PostNL over wijzigingen in benoeming, intrekking of wijziging van woonplaatsen. PostNL verwerkt alle wijzigingen van woonplaatsnamen en -grenzen die een gevolg zijn van herindelingen. Ook wijzigingen ten gevolge van planologische ontwikkelingen verwerkt PostNL kosteloos.
Voor de in de BAG vastgestelde woonplaatsen is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de PostNL-woonplaatsen. Gestreefd wordt naar een identieke groepering van adressen naar woonplaatsen.

Woonplaatsen hebben een unieke viercijferige code. Deze code is afgeleid uit de alfabetische volgorde van woonplaatsen per gemeente. Voor nieuwgevormde gemeenten blijven de woonplaatsen hun code behouden. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu beheert een lijst van de vastgestelde woonplaatscodes en -namen per gemeente.

9.3 StatLine-publicatie ‘Gebieden in Nederland’

Nederland kent een groot aantal regionale indelingen. Naast de standaardindelingen in gemeenten en provincies telt ons land nog tal van andere gebieden en regio’s, waaronder arrondissementen, brandweergebieden, politieregio’s en landbouw-gebieden. Of in de naamgeving sprake is van een gebied of een regio, hangt af van het betreffende (beleids)veld.

In StatLine zijn de meest recente gegevens over de gebieden in Nederland te vinden. De databank bevat ook publicaties waarin relaties worden gelegd tussen de gemeentelijke indeling en diverse andere indelingen van het Nederlands grondgebied. Ter illustratie is in figuur 9.4 de publicatie ‘Gebieden in Nederland 2010’ geselecteerd. Naast de officiële code en naam van de gemeente, bevat de publicatie het onderdeel ‘Lokalisering’. Hiermee is na te gaan in welke gebieden of regio’s een gemeente is gelokaliseerd.
In hoofdstuk 11 wordt een uitleg gegeven over het raadplegen van StatLine-publicaties als ‘Gebieden in Nederland’.

9.4 Gebieden in Nederland in StatLine

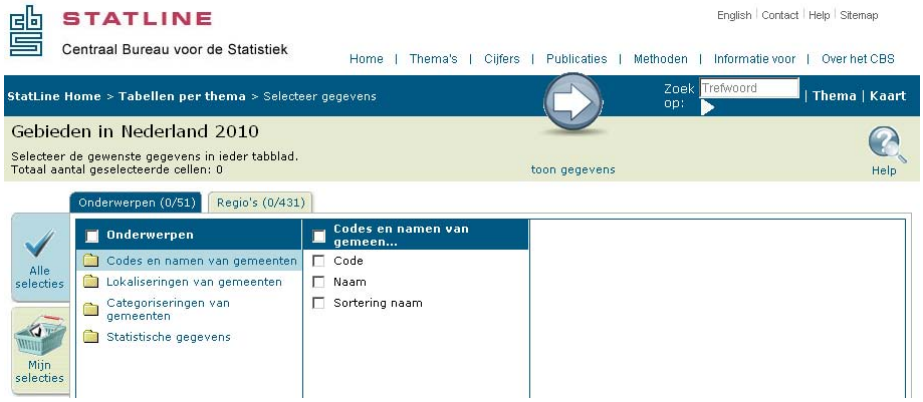

9.5. Ligging in de provincie

Slochteren (0040)
1 januari 2010

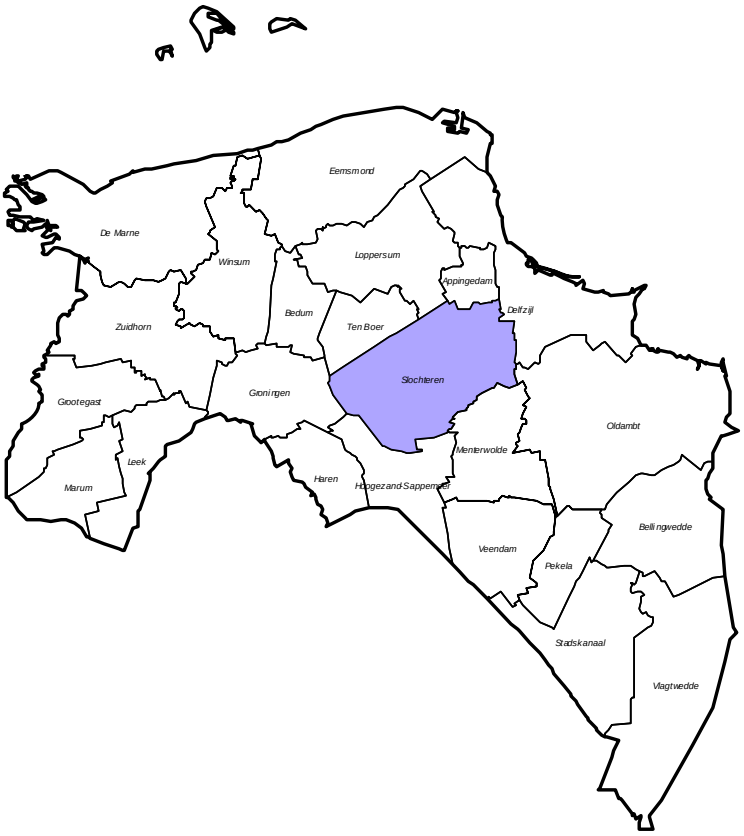

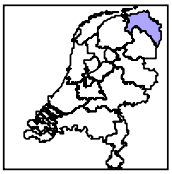

Tabel 9.6
Gebieden in Nederland, 2010

Code	Gebied/regio	Naam
	Standaard regionale indelingen:	
01	Landsdeel	Noord-Nederland
20	Provincie	Groningen
03	COROP-gebied	Overig Groningen
00	Stadsgewest	Niet van toepassing
00	Grootstedelijke agglomeratie	Niet van toepassing
	Thematische regionale indelingen:	
18	Arrondissement	Groningen
3400	Brandweerregio	Groningen
0300	COROP-plusgebied	Overig Groningen
030	COROP-subgebied	Overig Groningen
0106	GGD-regio	Hulpverleningsdienst Groningen
2003	Landbouwgebied	Oostelijke Bouwstreek in Groningen
02	Landbouwgebied (groep)	Veenkoloniën en Oldambt
01	Politieregio	Groningen
05	Ressort	Leeuwarden
02	RPA-gebied	Oost-Groningen
05	Toeristengebied	Meren in Gron., Friesl., N.W.-Overijssel
03	Wgr-samenwerkingsgebied	Centraal en westelijk Groningen

In tabel 9.6 is een onderscheid gemaakt in standaard- en thematische regionale indelingen. De gebieden/regio's waartoe de gemeente Slochteren behoort, vindt u in deze tabel. In vrijwel alle regionale publicaties hanteert het CBS de standaard regionale indelingen. Daarnaast is er een aantal thematische regionale indelingen. Deze behoren bij een specifiek onderwerp. Alle gemeentelijke gegevens zijn optelbaar naar alle indelingen. Dit kan met behulp van de StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'.

10. Wijk- en buurtstatistieken

10.1 Indeling in wijken en buurten

Buurten vormen het laagste regionale niveau

In 2010 bestonden de 431 Nederlandse gemeenten uit 2 561 wijken en 11 689 buurten. Elke gemeente heeft minimaal één wijk en elke wijk is weer opgebouwd uit minimaal één buurt. Buurten vormen daarmee het laagste regionale niveau.
De onderverdeling van gemeenten in wijken en buurten dateert van de volkstelling van 1947. De indeling is gemaakt door gemeenten, aansluitend op hun wensen voor beleidsvorming. Om buurten zo goed mogelijk te kunnen vergelijken, worden ze zo mogelijk afgebakend volgens landelijke richtlijnen. In woongebieden worden buurten zoveel mogelijk naar homogene bebouwing ingedeeld, voor zover het aantal inwoners niet te hoog wordt. Voor werkgebieden en grotere recreatiegebieden streven gemeenten een maximum aan oppervlakte na. Voor de indeling van gebieden met verspreide bebouwing vormen lokale inzichten het uitgangspunt. Overigens loopt de indeling naar wijken en buurten niet altijd gelijk met postcodegebieden.

Een unieke code voor elke buurt

Aan elk gebied is een unieke code van acht posities toegekend. Deze wijk- en buurtcode is opgebouwd uit een gemeentecode van vier posities, een wijkcode van twee posities en een buurtcode van twee posities. De overzichtskaart verderop in dit hoofdstuk geeft inzicht in de codering, naamgeving, ligging en omvang van de buurten.
Ook zijn kaarten opgenomen met de bevolkingsdichtheid en de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde supermarkt. Deze thematische kaarten laten zien of de variabelen gelijkmatig over de buurten van een gemeente zijn verdeeld. Ze zijn weggelaten voor gemeenten waarvan het aantal buurten of het aantal waardeklassen te klein is voor een zinvolle weergave.

10.2 Statistieken over wijken en buurten

Kerncijfers wijken en buurten in StatLine

In StatLine zijn wijk- en buurtgegevens te vinden over de thema's bevolking, wonen, energie, onderwijs, arbeid, inkomen, sociale zekerheid, bedrijven, motorvoertuigen, voorzieningen, oppervlakte en bodemgebruik. De StatLine-publicaties 'Kerncijfers wijken en buurten' zijn beschikbaar vanaf 1995 als tweejaarlijkse publicatie en vanaf 2003 jaarlijks. Ze bieden de mogelijkheid om buurten te typeren en onderling te vergelijken.

10.1 Kerncijfers wijken en buurten in StatLine

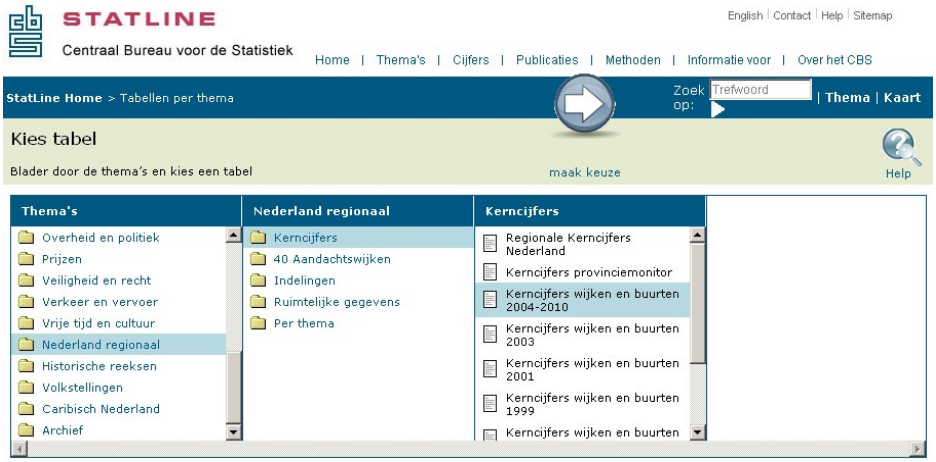

Ter illustratie is in figuur 10.1 de publicatie 'Kerncijfers wijken en buurten 2004-2010' geselecteerd. Enkele van de uitkomsten staan in de tabellen 10.1 tot en met 10.6. Met het oog op betrouwbaarheid en geheimhouding kunnen cijfers ontbreken. Dit is met een . (punt) of x (kruisje) aangegeven.

In hoofdstuk 11 wordt uitleg gegeven over het raadplegen van onderwerpen uit een StatLine-publicatie als Kerncijfers wijken en buurten.

Overige StatLine-tabellen met buurtcijfers

Inmiddels zijn er in StatLine nog twee tabellen met buurtcijfers te vinden: 'Nabijheid voorzieningen, buurtcijfers' en 'Wijken en buurten volgtijdelijk 2009'. De eerste tabel geeft voor alle gemeenten, wijken en buurten cijfers over de afstand tot voorzieningen en de dichtheid van voorzieningen. Een beperkte selectie van variabelen uit deze tabel staat ook in de StatLine-tabel Kerncijfers wijken en buurten 2004-2010. De tweede tabel bevat volgtijdelijk vergelijkbare cijfers over bevolking en uitkeringen. Er zijn cijfers berekend over de jaren 1999 tot 2009, waarbij steeds de gemeente-, wijk- en buurtindeling van het jaar 2009 is aangehouden. Daardoor zijn vergelijkingen door de tijd mogelijk zonder last te hebben van grenswijzigingen van gemeenten, wijken of buurten.

Beschikbaarheid van statistieken op buurtniveau beperkt

De beschikbaarheid van statistieken is op buurtniveau beperkter dan op hogere regionale niveaus (figuur 10.2).

10.2 Regionale statistieken en beschikbaarheid

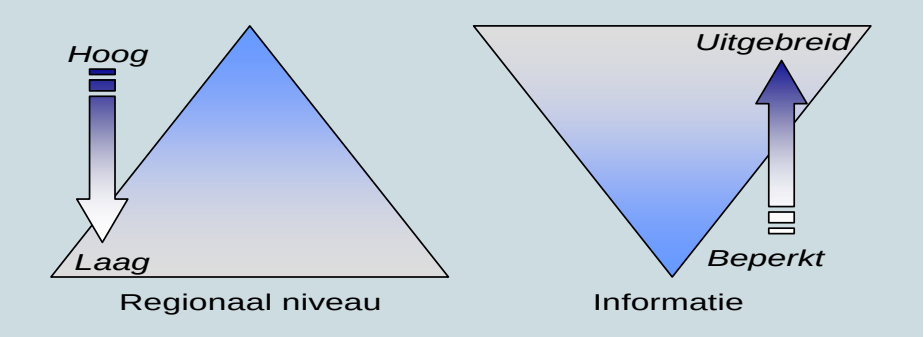

De top van de linkerdriehoek heeft betrekking op Nederland als geheel; de onderkant op de vele buurten die ons land telt. Het veld binnen de driehoek wordt begrensd door de verschillende gebiedsindelingen, uiteenlopend van landsdeel tot buurt. De hoeveelheid beschikbare informatie is omgekeerd evenredig met het aantal gebieden.
Op nationaal en hoog-regionaal niveau is veel informatie beschikbaar; denk bijvoorbeeld aan uitkomsten over het consumentenprijsindexcijfer of de internationale handel. Het 'niveau Nederland' is te gebruiken als eenheid in internationaal vergelijkende studies.
Betrouwbare uitkomsten over (wijken en) buurten kunnen alleen worden samengesteld uit onderzoeken met voldoende grote steekproeven of registraties. Zo zijn gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens voor het aantal inwoners naar geslacht, leeftijd en herkomst in de StatLine-publicatie Kerncijfers wijken en buurten opgenomen, net als gegevens uit de registraties van uitkeringen en motorvoertuigen. Van steekproeven zijn er uitsluitend gegevens opgenomen uit het zeer uitgebreide regionaal inkomensonderzoek. Uitkomsten van enquêtes die bij het steekproefontwerp geen rekening (kunnen) houden met representativiteit over buurten of enkel op lokaal niveau zijn afgenomen, zijn echter niet vermeld.

10.3 Nieuwe vormen van presenteren CBS-buurtgegevens

Wijk- en buurtstatistieken nu ook ontsloten via geoservices

In de afgelopen jaren heeft het CBS twee nieuwe vormen ontwikkeld voor het presenteren van cijfers over buurten: een kaartlaag in Google Earth[1] en de website cbsinuwbuurt.nl. Meer informatie daarover vindt u in de Gemeente Op Maat publicatie van 2008.

[1] http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/nederland-regionaal/cijfers/cartografische-toegang/gearth.htm

Gedreven door het Europese project INSPIRE zijn sinds 2011 de CBS wijk- en buurtstatistieken ook ontsloten via geoservices die bekeken kunnen worden met onder meer de CBS GeoViewer op cbs.nl/geoservices. Geoservices zijn online diensten voor het bekijken, downloaden, zoeken, bewerken of analyseren van kaarten. De geoservices van het CBS zijn openbaar en volgens de open standaarden van het Open Geospatial Consortium (OGC) te gebruiken. Dat betekent dat ze te bekijken zijn met elke viewer die deze standaarden ondersteunt en dat ontwikkelaars applicaties op de geoservices kunnen bouwen.

10.3 Geoservices van het CBS op www.cbs.nl/geoservices

Kaartlaag	Viewer aanwezig	Metadata	OGC-services
Bodemgebruik Nederland 2006	Open viewer	Open metadata	
Bodemgebruik Nederland 2006 per provincie *	Geen viewer	Open metadata	
Statistiek van inwoners en woningen voor bevolkingskernen 2006	Open viewer	Open metadata	
Statistieken per gemeente, wijk en buurt in 2010	Open viewer	Open metadata	
Statistieken per gemeente, wijk en buurt in 2009	Open viewer	Open metadata	
Statistieken per gemeente, wijk en buurt in 2008	Open viewer	Open metadata	

Buurten bekijken en vergelijken met de CBS GeoViewer

Het CBS gebruikt geoservices om ruimtelijke informatie te publiceren. Ook de wijk- en buurtstatistieken zijn in de vorm van geoservices gepubliceerd (figuur 10.3). Expertgebruikers kunnen de geoservices invoegen in hun eigen applicaties en ermee aan de slag gaan. Ook kunnen de kaarten worden bekeken met de CBS GeoViewer. Bij de geoservices met wijk- en buurtstatistieken krijgen gebruikers nadat ze op 'Open viewer' hebben geklikt een kaart met gemeentegrenzen te zien. Door in te zoomen verschijnen stapsgewijs de wijkgrenzen en daarna de buurtgrenzen. Een overzicht met enkele statistieken kan worden opgevraagd door - afhankelijk van het inzoomniveau - op een gemeente, wijk of buurt te klikken. Er zijn ook verscheidene thematische kaartlagen beschikbaar. In het menu aan de linkerkant kan een gebruiker kiezen uit een lijst met thema's. Figuur 10.4 geeft een voorbeeld van een thematische kaart, in dit geval met het aandeel huishoudens met kinderen. Er is ingezoomd op de omgeving van Zandvoort en Haarlem.

10.4 Voorbeeld thematische buurtkaart te bekijken met de CBS GeoViewer

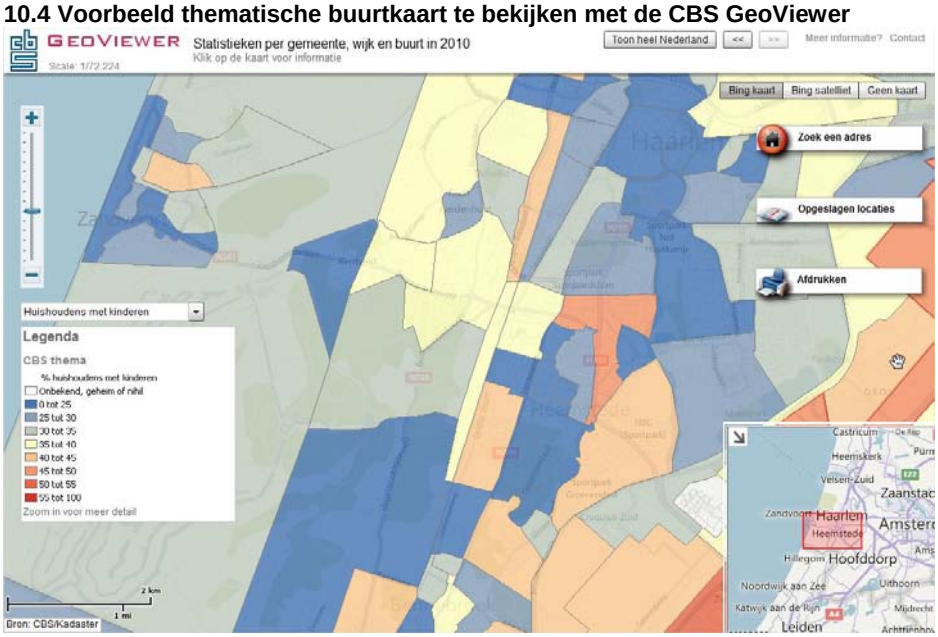

Buurten

1 januari 2010

Slochteren (0040)

verharde wegen

0000 Slochteren
0001 Kolham
0002 's-Gravenschans en Ruiten
0003 Rengerslaan
0004 Knijpslaan
0006 Froombosch
0007 Verspreide huizen ten oosten van Slochteren
0008 Verspreide huizen ten zuiden van Kolham
0009 Verspreide huizen in de Hooilandspolder
0100 Schildwolde
0101 Hellum
0102 Meenteweg
0108 Verspreide huizen ten noorden van Het Siep
0109 Verspreide huizen in De Zanden
0200 Siddeburen
0201 Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg
0203 Steendam
0204 Tjuchem
0208 Verspreide huizen in het Siddebuursterveen
0209 Verspreide huizen ten noorden van Siddeburen
0300 Harkstede
0301 Scharmer
0302 Hamweg
0304 Borgweg (gedeelt
0308 Verspreide huizen ten oosten van Hamweg
0309 Verspreide huizer
0400 Overschild
0409 Verspreide huizer

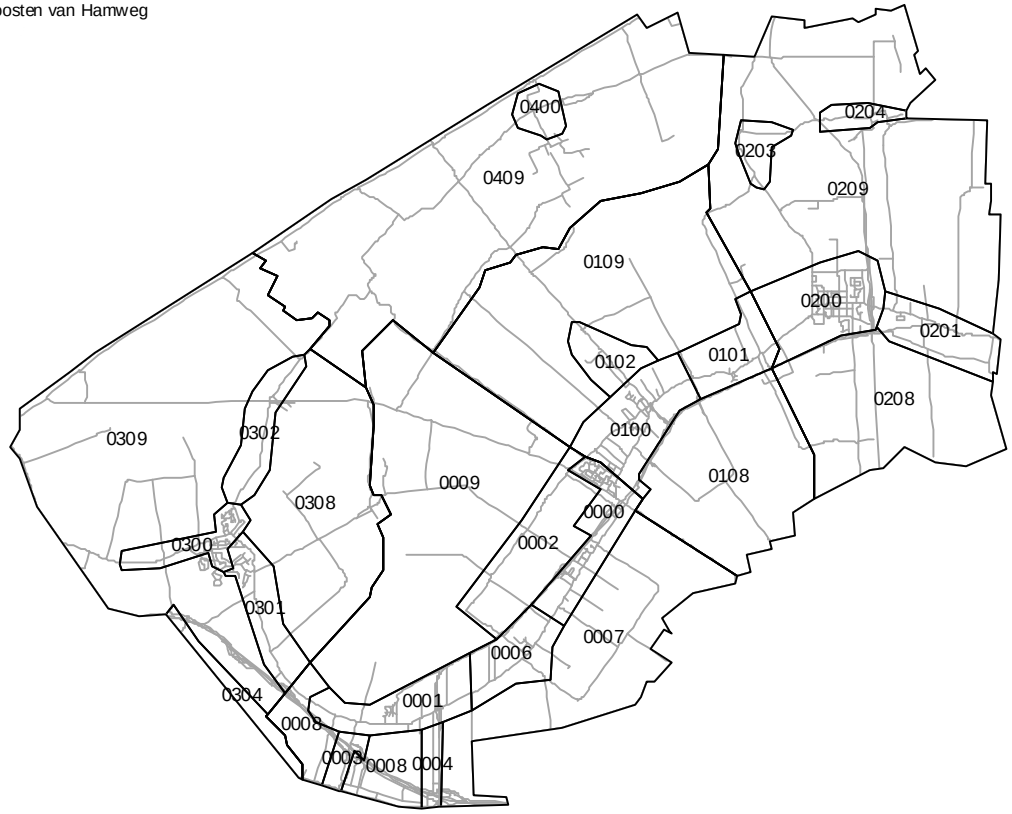

0 1 2 Kilometers

Aantal inwoners per km² land

1 januari 2010

Slochteren (0040)

- minder dan 42
- 42 tot 134
- 134 tot 366
- 366 tot 532
- 532 of meer
- geen gegevens

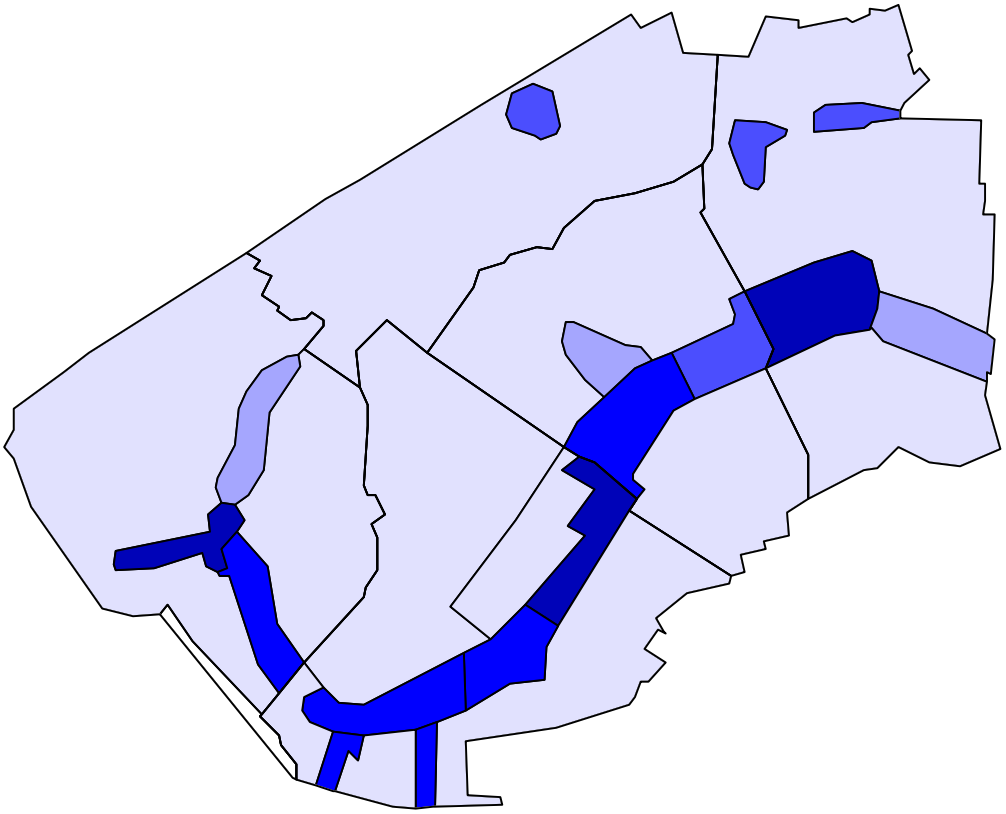

0 1 2 Kilometers

Gemiddelde afstand in kilometers tot dichtstbijzijnde grote supermarkt

1 januari 2010

Slochteren (0040)

- minder dan 1,4
- 1,4 tot 2,4
- 2,4 tot 3,2
- 3,2 tot 4,2
- 4,2 of meer

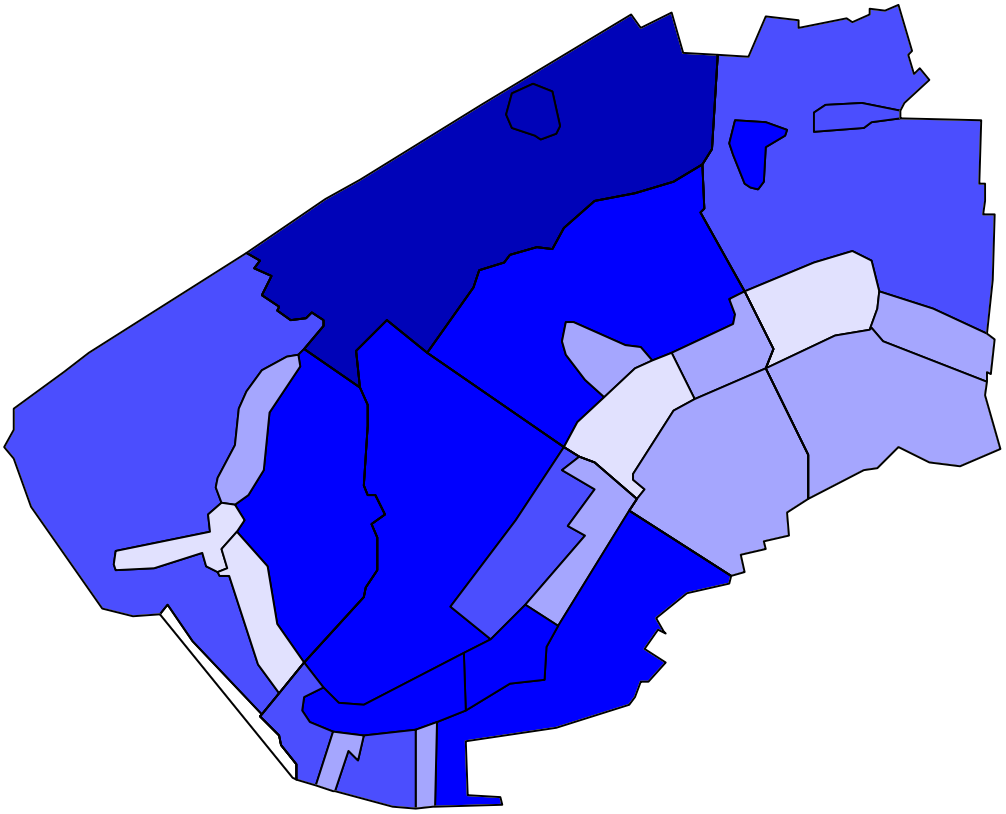

0 1 2 Kilometers

Tabel 10.1
Bevolking naar geslacht en leeftijd, 2010

Wijk- en buurtindeling		Inwoners			Leeftijdsklasse				
		totaal	mannen	vrouwen	0 tot 15	15 tot 25	25 tot 45	45 tot 65	65 of ouder
code	*naam*	*aantal*	*aantal*	*aantal*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*
0040	Slochteren	15 555	7 950	7 605	19	10	26	31	14
004000	Wijk 00 Slochteren-Kolham	4 675	2 420	2 255	17	10	24	33	16
00400000	Slochteren	2 165	1 100	1 065	18	9	25	28	20
00400001	Kolham	875	455	420	14	12	23	39	13
00400002	's-Gravenschans en Ruiten	120	60	55	24	9	25	33	9
00400003	Rengerslaan	170	85	80	12	9	27	38	14
00400004	Knijpslaan	280	150	130	17	9	27	33	14
00400006	Froombosch	785	415	370	18	12	25	34	11
00400007	Verspr. huizen ten oosten van Slochteren	120	65	55	14	9	22	45	10
00400008	Verspreide huizen ten zuiden van Kolham	30	15	15	x	x	x	x	x
00400009	Verspreide huizen in de Hooilandspolder	135	70	65	18	15	17	41	9
004001	Wijk 01 Schildwolde-Hellum	2 225	1 145	1 080	20	11	27	31	11
00400100	Schildwolde	1 480	765	715	20	11	29	28	11
00400101	Hellum	505	255	250	18	10	25	35	12
00400102	Meenteweg	155	80	75	19	8	22	38	13
00400108	Verspr. huizen ten noorden van Het Siep	40	25	15	x	x	x	x	x
00400109	Verspreide huizen in De Zanden	45	25	20	x	x	x	x	x
004002	Wijk 02 Siddeburen	3 940	1 950	1 990	18	10	25	29	18
00400200	Siddeburen	3 035	1 475	1 560	18	10	25	26	21
00400201	Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg	150	80	70	21	15	23	37	4
00400203	Steendam	185	90	95	13	12	19	42	14
00400204	Tjuchem	165	90	75	16	14	23	31	16
00400208	Verspr. huizen in het Siddebuursterveen	135	70	65	13	13	18	49	8
00400209	Verspr. h. ten noorden van Siddeburen	270	145	125	21	8	28	31	11
004003	Wijk 03 Harkstede	4 090	2 095	1 990	22	9	28	30	11
00400300	Harkstede	2 070	1 045	1 025	23	9	29	27	12
00400301	Scharmer	940	490	450	18	9	23	37	13
00400302	Hamweg	190	95	95	16	10	25	36	13
00400304	Borgweg (gedeeltelijk)	0	0	0	x	x	x	x	x
00400308	Verspreide huizen ten oosten van Hamweg	105	50	50	15	7	21	45	13
00400309	Verspreide huizen in het Westen	780	415	370	26	8	32	27	7
004004	Wijk 04 Overschild	630	335	290	18	13	24	36	10
00400400	Overschild	270	140	130	17	13	28	34	7
00400409	Verspreide huizen Overschild	355	195	160	18	12	21	38	11

Tabel 10.2
Allochtonen naar herkomstgroepering, bevolkingsdichtheid, stedelijkheid en omgevingsadressendichtheid, 2010

Wijk- en buurtindeling		Westerse allochtonen	Niet-westerse allochtonen						Bevolkingsdichtheid	Stedelijkheid	OAD
			totaal	Marokko	Ned. Antillen /Aruba	Suriname	Turkije	overig			
code	*naam*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*	*aantal*	*code*	*aantal*
0040	Slochteren	4	2	0	0	0	0	1	103	5	208
004000	Wijk 00 Slochteren-Kolham	4	1	0	0	0	0	1	128	5	154
00400000	Slochteren	4	2	0	1	0	0	1	1 038	5	186
00400001	Kolham	6	1	x	x	x	x	x	394	5	127
00400002	's-Gravenschans en Ruiten	5	2	x	x	x	x	x	34	5	98
00400003	Rengerslaan	4	1	x	x	x	x	x	401	5	165
00400004	Knijpslaan	4	2	x	x	x	x	x	488	5	199
00400006	Froombosch	3	1	x	x	x	x	x	448	5	95
00400007	Verspr. huizen ten oosten van Slochteren	8	2	x	x	x	x	x	14	5	60
00400008	Verspreide huizen ten zuiden van Kolham	x	x	x	x	x	x	x	10	5	219
00400009	Verspreide huizen in de Hooilandspolder	9	0	x	x	x	x	x	9	5	16
004001	Wijk 01 Schildwolde-Hellum	3	2	0	0	0	0	1	83	5	147
00400100	Schildwolde	3	2	0	0	0	0	2	526	5	183
00400101	Hellum	4	1	x	x	x	x	x	296	5	81
00400102	Meenteweg	4	1	x	x	x	x	x	133	5	66
00400108	Verspr. huizen ten noorden van Het Siep	x	x	x	x	x	x	x	5	5	77
00400109	Verspreide huizen in De Zanden	x	x	x	x	x	x	x	3	5	23
004002	Wijk 02 Siddeburen	3	2	0	0	0	0	1	120	5	278
00400200	Siddeburen	2	2	0	0	0	0	1	967	5	354
00400201	Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg	3	1	x	x	x	x	x	77	5	89
00400203	Steendam	7	1	x	x	x	x	x	241	5	40
00400204	Tjuchem	5	0	x	x	x	x	x	285	5	29
00400208	Verspr. huizen in het Siddebuursterveen	3	3	x	x	x	x	x	17	5	50
00400209	Verspr. h. ten noorden van Siddeburen	4	1	x	x	x	x	x	14	5	39
004003	Wijk 03 Harkstede	6	2	0	0	0	0	1	123	5	266
00400300	Harkstede	6	3	0	0	0	0	2	1 734	5	332
00400301	Scharmer	8	1	0	0	0	0	1	531	5	289
00400302	Hamweg	3	0	x	x	x	x	x	115	5	46
00400304	Borgweg (gedeeltelijk)	x	x	x	x	x	x	x	x	5	40
00400308	Verspreide huizen ten oosten van Hamweg	8	0	x	x	x	x	x	12	5	12
00400309	Verspreide huizen in het Westen	6	2	0	0	1	0	1	41	5	147
004004	Wijk 04 Overschild	3	2	0	1	0	0	0	29	5	29
00400400	Overschild	4	2	x	x	x	x	x	365	5	44
00400409	Verspreide huizen Overschild	2	1	x	x	x	x	x	17	5	15

Tabel 10.3
Particuliere huishoudens en bevolking naar burgerlijke staat, 2010

Wijk- en buurtindeling		Particuliere huishoudens					Burgerlijke staat			
		totaal	gemiddelde grootte	eenpersoons	zonder kinderen	met kinderen	ongehuwd	gehuwd	gescheiden	verwedduwd
code	*naam*	*aantal*	*aantal*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*
0040	Slochteren	6 350	2,4	25	35	40	44	46	5	5
004000	Wijk 00 Slochteren-Kolham	1 990	2,3	28	36	36	43	46	5	6
00400000	Slochteren	935	2,2	33	33	34	43	43	6	8
00400001	Kolham	390	2,2	26	41	32	43	47	6	4
00400002	's-Gravenschans en Ruiten	45	2,6	22	31	47	47	47	5	1
00400003	Rengerslaan	75	2,3	19	45	36	39	51	5	4
00400004	Knijpslaan	110	2,6	9	46	45	40	54	2	3
00400006	Froombosch	325	2,4	25	33	41	44	46	5	5
00400007	Verspr. huizen ten oosten van Slochteren	50	2,3	20	47	33	36	58	6	0
00400008	Verspreide huizen ten zuiden van Kolham	15	2,0	40	33	27	x	x	x	x
00400009	Verspreide huizen in de Hooilandspolder	50	2,7	20	30	50	48	43	6	3
004001	Wijk 01 Schildwolde-Hellum	890	2,5	24	33	43	44	47	5	4
00400100	Schildwolde	595	2,5	25	32	43	46	45	5	4
00400101	Hellum	205	2,4	25	32	43	42	48	6	4
00400102	Meenteweg	60	2,6	13	48	39	37	55	5	3
00400108	Verspr. huizen ten noorden van Het Siep	15	2,7	13	33	53	x	x	x	x
00400109	Verspreide huizen in De Zanden	10	3,7	0	25	75	x	x	x	x
004002	Wijk 02 Siddeburen	1 605	2,4	26	35	39	41	46	6	7
00400200	Siddeburen	1 245	2,4	27	34	38	41	46	6	8
00400201	Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg	50	2,9	12	37	51	51	42	5	3
00400203	Steendam	85	2,2	30	35	35	38	50	7	5
00400204	Tjuchem	65	2,5	16	40	43	42	50	7	1
00400208	Verspr. huizen in het Siddebuursterveen	50	2,6	12	49	39	38	55	5	2
00400209	Verspr. h. ten noorden van Siddeburen	110	2,5	24	39	38	44	48	5	3
004003	Wijk 03 Harkstede	1 610	2,5	22	35	43	46	45	5	3
00400300	Harkstede	825	2,5	24	32	44	47	43	5	4
00400301	Scharmer	380	2,5	20	44	36	41	52	5	2
00400302	Hamweg	80	2,4	22	42	36	42	47	7	3
00400304	Borgweg (gedeeltelijk)	0	x	x	x	x	x	x	x	x
00400308	Verspreide huizen ten oosten van Hamweg	45	2,2	26	49	26	39	52	6	3
00400309	Verspreide huizen in het Westen	275	2,8	17	28	55	53	41	4	2
004004	Wijk 04 Overschild	260	2,4	29	32	39	48	43	7	3
00400400	Overschild	115	2,3	33	29	38	49	42	7	2
00400409	Verspreide huizen Overschild	140	2,5	25	35	41	46	44	7	3

Tabel 10.4
Motorvoertuigen en oppervlakte, 2010

Wijk- en buurtindeling		Motorvoertuigen					Oppervlakte		
		personenauto's			bedrijfs-motor-voertuigen	motor-twee-wielers			
		totaal	per huis-houden	per km²			totaal	land	water
code	*naam*	*aantal*	*aantal*	*aantal*	*aantal*	*aantal*	*ha*	*ha*	*ha*
0040	Slochteren	8 045	1,3	53	1 535	1 140	15 884	15 110	774
004000	Wijk 00 Slochteren-Kolham	2 510	1,3	69	575	325	3 776	3 655	121
00400000	Slochteren	1 090	1,2	524	155	125	211	208	2
00400001	Kolham	455	1,2	204	75	60	222	222	-
00400002	's-Gravenschans en Ruiten	55	x	x	15	5	347	347	0
00400003	Rengerslaan	125	1,7	294	15	15	42	42	-
00400004	Knijpslaan	140	1,3	247	15	20	57	57	-
00400006	Froombosch	405	1,3	232	60	65	175	175	-
00400007	Verspr. huizen ten oosten van Slochteren	70	1,4	8	10	10	853	849	4
00400008	Verspreide huizen ten zuiden van Kolham	80	x	x	175	5	293	292	1
00400009	Verspreide huizen in de Hooilandspolder	85	1,7	6	55	15	1 575	1 462	113
004001	Wijk 01 Schildwolde-Hellum	1 220	1,4	46	245	170	2 738	2 668	70
00400100	Schildwolde	795	1,3	282	140	100	282	282	-
00400101	Hellum	280	1,4	165	75	45	171	170	1
00400102	Meenteweg	120	2,0	102	20	15	117	117	-
00400108	Verspr. huizen ten noorden van Het Siep	20	x	x	5	5	784	784	0
00400109	Verspreide huizen in De Zanden	10	x	x	5	0	1 384	1 315	69
004002	Wijk 02 Siddeburen	1 910	1,2	58	305	270	3 413	3 297	116
00400200	Siddeburen	1 425	1,1	453	200	170	314	314	-
00400201	Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg	80	1,5	40	35	20	196	195	1
00400203	Steendam	130	1,6	170	20	35	78	76	2
00400204	Tjuchem	100	1,5	174	10	15	61	59	2
00400208	Verspr. huizen in het Siddebuursterveen	60	1,2	8	10	15	780	773	6
00400209	Verspr. h. ten noorden van Siddeburen	120	1,1	6	35	15	1 985	1 881	104
004003	Wijk 03 Harkstede	2 005	1,2	60	270	330	3 542	3 325	217
00400300	Harkstede	1 010	1,2	845	90	130	120	119	1
00400301	Scharmer	450	1,2	255	75	90	183	177	6
00400302	Hamweg	115	1,4	70	25	30	167	167	1
00400304	Borgweg (gedeeltelijk)	0	x	x	0	0	93	93	-
00400308	Verspreide huizen ten oosten van Hamweg	55	x	x	15	20	913	886	27
00400309	Verspreide huizen in het Westen	375	1,4	20	60	60	2 065	1 883	182
004004	Wijk 04 Overschild	390	1,5	18	120	45	2 414	2 165	250
00400400	Overschild	240	2,1	322	75	25	75	75	-
00400409	Verspreide huizen Overschild	150	1,1	7	45	20	2 340	2 090	250

Tabel 10.5
Woningen, 2010

Wijk- en buurtindeling		Woning-voorraad	Woz-waarde	Woningen naar eigendom				
				koop	huur			onbekend
					totaal	corporatie	overig	
code	*naam*	*aantal*	*1000 euro*	*%*	*%*	*%*	*%*	*%*
0040	Slochteren	6 350	210	71	29	20	9	0
004000	Wijk 00 Slochteren-Kolham	1 970	187	68	32	25	7	0
00400000	Slochteren	920	173	60	40	32	8	0
00400001	Kolham	385	180	63	37	32	5	0
00400002	's-Gravenschans en Ruiten	40	x	86	14	0	14	0
00400003	Rengerslaan	75	185	93	7	1	5	0
00400004	Knijpslaan	110	173	86	14	8	6	0
00400006	Froombosch	320	208	76	24	16	8	1
00400007	Verspr. huizen ten oosten van Slochteren	50	x	90	10	2	8	0
00400008	Verspreide huizen ten zuiden van Kolham	15	x	x	x	x	x	x
00400009	Verspreide huizen in de Hooilandspolder	55	x	85	15	0	15	0
004001	Wijk 01 Schildwolde-Hellum	915	217	75	25	16	9	0
00400100	Schildwolde	610	208	71	29	20	9	0
00400101	Hellum	215	228	83	17	10	8	0
00400102	Meenteweg	60	228	89	11	3	8	0
00400108	Verspr. huizen ten noorden van Het Siep	15	x	x	x	x	x	x
00400109	Verspreide huizen in De Zanden	15	x	x	x	x	x	x
004002	Wijk 02 Siddeburen	1 575	195	71	29	20	9	0
00400200	Siddeburen	1 225	182	67	33	25	8	0
00400201	Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg	50	x	77	23	0	23	0
00400203	Steendam	75	263	79	21	5	16	0
00400204	Tjuchem	65	212	74	26	14	12	0
00400208	Verspr. huizen in het Siddebuursterveen	55	x	94	6	0	6	0
00400209	Verspr. h. ten noorden van Siddeburen	105	264	88	11	0	11	1
004003	Wijk 03 Harkstede	1 645	248	70	30	18	12	0
00400300	Harkstede	850	211	62	38	29	9	0
00400301	Scharmer	355	292	84	16	5	11	0
00400302	Hamweg	85	249	84	16	4	12	0
00400304	Borgweg (gedeeltelijk)	0	x	x	x	x	x	x
00400308	Verspreide huizen ten oosten van Hamweg	45	x	61	39	24	15	0
00400309	Verspreide huizen in het Westen	310	313	74	26	7	18	0
004004	Wijk 04 Overschild	245	225	86	14	2	12	0
00400400	Overschild	115	191	89	11	3	8	0
00400409	Verspreide huizen Overschild	130	266	83	16	0	16	1

Tabel 10.6
Voorzieningen, 2010

Wijk- en buurtindeling		Afstand				Aantal binnen 3 km		
		oprit	kinder-dagverblijf	super-markt	restau-rant	kinder-dagverblijf	super-markt	restau-rant
code	*naam*	*km*	*km*	*km*	*km*	*aantal*	*aantal*	*aantal*
0040	Slochteren	2,1	2,1	1,9	1,4	0,8	0,9	2,3
004000	Wijk 00 Slochteren-Kolham	1,3	2,6	2,8	1,7	0,5	0,9	3,2
00400000	Slochteren	1,4	1,1	2,0	0,7	1,0	0,9	3,7
00400001	Kolham	0,8	4,7	3,6	3,2	0,0	0,1	0,8
00400002	's-Gravenschans en Ruiten	1,8	2,2	3,1	2,1	0,7	0,5	2,7
00400003	Rengerslaan	0,1	3,4	2,2	2,0	0,1	2,0	5,9
00400004	Knijpslaan	0,5	3,2	2,2	1,5	0,4	5,5	13,5
00400006	Froombosch	1,7	3,9	3,7	2,3	0,0	0,2	1,3
00400007	Verspr. huizen ten oosten van Slochteren	2,1	3,2	3,4	2,2	0,5	1,0	1,9
00400008	Verspreide huizen ten zuiden van Kolham	0,3	3,6	2,6	2,3	0,0	1,7	3,2
00400009	Verspreide huizen in de Hooilandspolder	2,9	3,7	4,1	3,7	0,3	0,3	0,8
004001	Wijk 01 Schildwolde-Hellum	0,7	1,7	1,1	0,9	1,0	1,2	3,1
00400100	Schildwolde	0,5	1,5	0,7	0,6	1,0	1,0	3,4
00400101	Hellum	1,2	1,6	2,0	1,6	1,1	1,8	3,0
00400102	Meenteweg	0,2	2,9	1,7	1,3	0,7	1,0	1,4
00400108	Verspr. huizen ten noorden van Het Siep	1,8	2,1	1,7	1,7	0,8	0,8	3,1
00400109	Verspreide huizen in De Zanden	0,9	4,4	3,5	2,8	0,1	0,3	0,6
004002	Wijk 02 Siddeburen	1,2	1,5	1,1	0,9	0,8	0,9	2,0
00400200	Siddeburen	0,8	0,8	0,6	0,6	1,0	1,0	2,1
00400201	Oudeweg en Hoofdweg en Oostwolderweg	0,4	2,6	1,9	2,0	0,7	1,1	1,9
00400203	Steendam	2,8	3,5	4,0	0,4	0,1	0,0	2,0
00400204	Tjuchem	4,3	5,7	3,0	2,9	0,0	0,6	0,8
00400208	Verspr. huizen in het Siddebuursterveen	2,3	2,7	2,1	2,2	0,5	0,9	1,6
00400209	Verspr. h. ten noorden van Siddeburen	2,8	4,1	2,7	2,7	0,4	0,6	1,6
004003	Wijk 03 Harkstede	4,6	1,3	1,2	1,1	1,0	0,9	1,6
00400300	Harkstede	5,1	0,7	0,6	0,6	1,1	1,0	1,9
00400301	Scharmer	4,2	1,1	1,3	1,2	1,0	1,0	1,2
00400302	Hamweg	5,8	2,6	2,3	2,3	0,5	0,8	0,8
00400304	Borgweg (gedeeltelijk)	x	x	x	x	x	x	x
00400308	Verspreide huizen ten oosten van Hamweg	4,8	3,4	3,5	3,4	0,3	0,2	0,2
00400309	Verspreide huizen in het Westen	3,8	2,4	2,4	1,9	0,7	0,7	1,6
004004	Wijk 04 Overschild	2,0	7,4	6,8	5,7	0,0	0,0	0,0
00400400	Overschild	2,0	8,3	7,7	6,1	0,0	0,0	0,0
00400409	Verspreide huizen Overschild	2,0	6,7	6,1	5,5	0,0	0,0	0,0

11. Gemeentelijke cijfers op cbs.nl

Het CBS heeft verschillende bronnen voor gemeentelijke cijfers. Tabellen met gegevens zijn in de databank StatLine te vinden. Daarnaast zijn op cbs.nl kaarten met de indelingen in gemeenten en wijken en buurten te raadplegen.

11.1 Databank StatLine

Gratis bekijken, printen en opslaan

Op statline.cbs.nl vindt u StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine is statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen te vinden in de vorm van tabellen, grafieken en kaarten. Deze zijn gratis te bekijken, printen en op te slaan. Gebruikers kunnen zoeken op trefwoorden, thema en een deel van de statistische informatie benaderen via een kaart.

Voor een groot aantal onderwerpen biedt StatLine statistische gegevens op gemeente-niveau. Over de belangrijkste onderwerpen zijn er speciale kerncijfertabellen; in de overige tabellen zijn gemeentelijke gegevens opgenomen als het verantwoord is deze te publiceren.

Drie zoekmogelijkheden

Het startscherm van StatLine biedt drie mogelijkheden om in StatLine te zoeken. De eerste is het zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'enter' drukt of op 'zoek' klikt, selecteert de zoekmachine tabellen van StatLine-publicaties waarin het trefwoord voorkomt.
De tweede mogelijkheid is het zoeken in de themaboom. Als u op 'Thema' klikt, verschijnt een scherm met de themastructuur van StatLine. In het mapje 'Nederland Regionaal' zijn de gemeentelijke gegevens te vinden.

11.1 Zoeken in StatLine

De derde ingang tot StatLine is cartografisch. Als u op 'Kaart' klikt, kunt u gemeenten in een kaart aanklikken en zo de cijfers op gemeentelijk niveau benaderen. De kaart bevat ook cijfers op het niveau van landsdelen, provincies, COROP-gebieden, stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties.

11.2 Openingsscherm cartografische toegang van StatLine

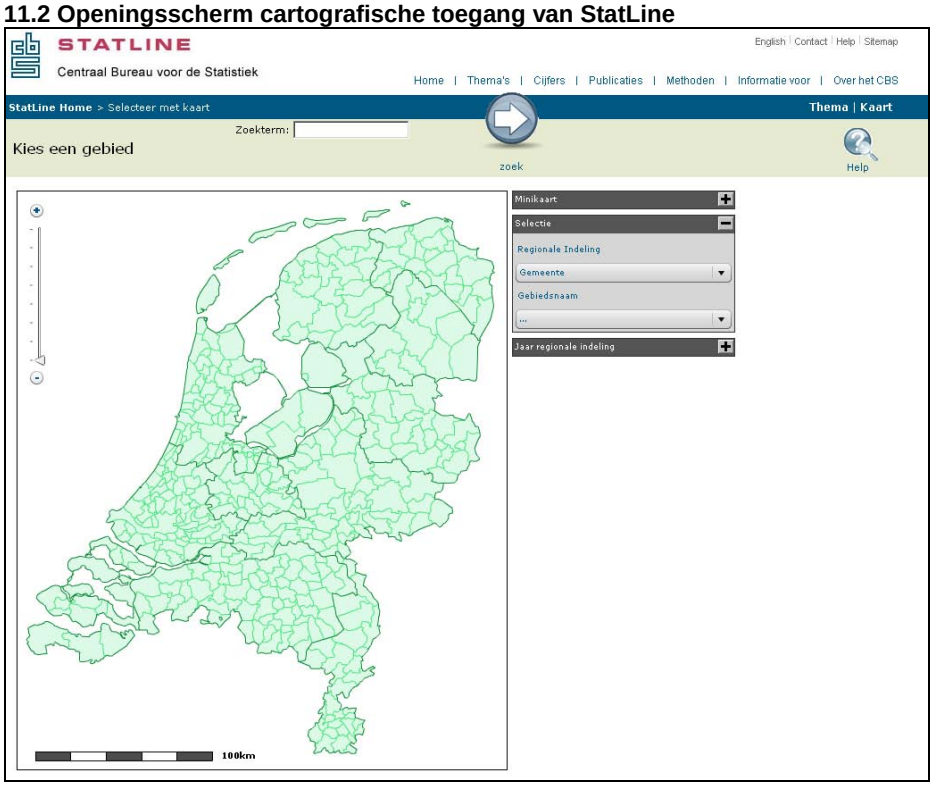

Voor meer informatie over het gebruik van StatLine is op statline.cbs.nl via de link ‘Informatie over StatLine’ een gebruikershandleiding te vinden. Ook is hier een demofilmpje over StatLine te bekijken.

11.2 Kaarten met regionale indelingen

Als hulpmiddel voor gebruikers van regionale gegevens en indelingen geeft het CBS kaarten uit met de indelingen in provincies, COROP-gebieden en stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties (figuur 11.3).
Op deze kaarten, die beschikbaar zijn vanaf 2000, staan de regionale indelingen met de gemeentelijke indeling als ondergrond. Per regio is aangegeven welke gemeenten ertoe behoren.
De kaarten zijn in PDF-formaat te downloaden op cbs.nl. Papieren exemplaren zijn bij het CBS te koop op klein formaat (schaal 1 : 800 000) en op groot formaat (schaal 1 : 400 000).

11.3 Kaarten met wijk- en buurtindelingen

Naast kaarten met regionale indelingen stelt het CBS ook een kaart beschikbaar met de digitale geometrie van wijken en buurten. Deze is samengesteld uit drie bronnen. De gemeentegrenzen op land zijn opgenomen volgens de kaart van gemeentegrenzen van het Kadaster, buurtgrenzen volgens opgave van de gemeenten en de grens van het land met grotere wateren volgens de meest recente kaart van het Bestand Bodemgebruik van het CBS. In deze bestanden zijn alle grenzen gegeneraliseerd. De kerncijfers van de buurten zijn toegevoegd aan de buurtkaart en, geaggregeerd naar wijk en gemeente, aan respectievelijk de wijk- en gemeentekaarten. De cijfers in deze kaarten betreffen een momentopname; StatLine bevat de meest recente kerncijfers over wijken en buurten.

11.3 Regionale indelingen 2011

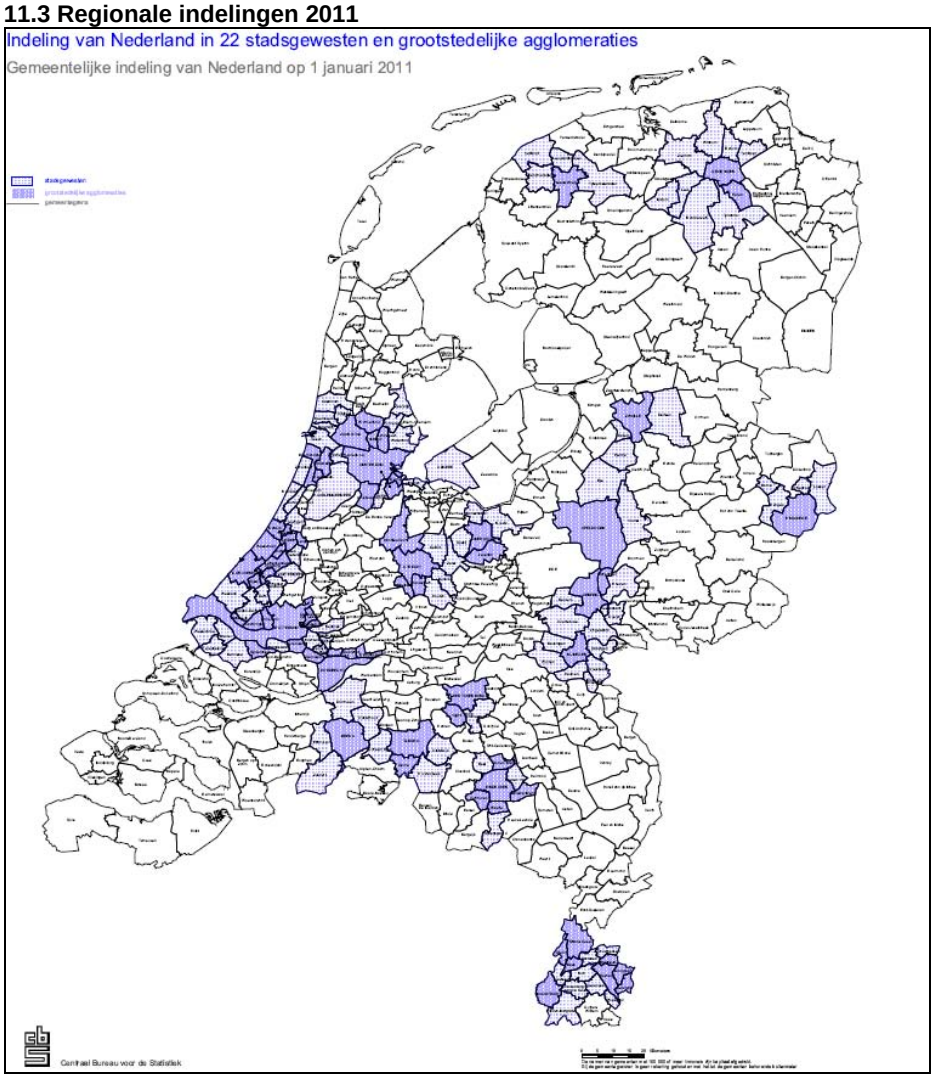

Lijst van gebruikte begrippen

Onderstaande toelichting bevat per hoofdstuk de belangrijkste begrippen die in deze *Gemeente Op Maat* zijn gebruikt. Per hoofdstuk is alfabetisch gesorteerd.

Hoofdstuk 1 Bevolking

Allochtonen - Personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Autochtonen - Personen van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Bevolking - De geregistreerde bevolking van Nederland.

Bevolkingsgroei - Het geboorteoverschot plus het vestigingsoverschot (binnenlands migratie-overschot en migratieoverschot) plus het saldo van de administratieve correcties en de overige correcties.

Bevolkingsgroei, relatief - Bevolkingsgroei per duizend van de beginbevolking op 1 januari 2008.

Binnenlands migratieoverschot - Het aantal gevestigde personen uit een andere gemeente binnen Nederland min het aantal vertrokken personen naar een andere gemeente binnen Nederland.

Binnenlands migratieoverschot, relatief - Binnenlands migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking.

Demografische druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Eenpersoonshuishoudens - Een persoon die alleen in een woonruimte woont en zelf in de dagelijkse behoeften voorziet.

Emigratie - Vertrek van personen naar het buitenland plus de administratief afgevoerde personen uit de gemeentelijke bevolkingsregisters min de administratief opgenomen personen in de gemeentelijke bevolkingsregisters.

Geboorte - Het aantal levendgeborenen van 1 januari 2008 tot en met 31 december 2008. Levendgeborenen zijn kinderen die na de geboorte enig teken van leven hebben vertoond, ongeacht de zwangerschapsduur. Elke levendgeborene is geteld naar de woongemeente van de geborene en dus niet naar de gemeente waar de geboorte heeft plaatsgevonden.

Geboorteoverschot - Het aantal levendgeborenen min het aantal sterfgevallen. Ook wel: natuurlijke bevolkingsgroei.

Geboorteoverschot, relatief - Geboorteoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in 2008.

Gehuwd - Burgerlijke staat die ontstaat na sluiting van een huwelijk of het aangaan van een geregistreerd partnerschap. Inclusief personen die gescheiden zijn van tafel en bed, want zij blijven formeel gehuwd.

Gemiddeld aantal inwoners - De helft van de geregistreerde bevolking op 1 januari plus de helft van de geregistreerde bevolking op 31 december.

Gemiddelde huishoudensgrootte - Het aantal in particuliere huishoudens levende personen gedeeld door het aantal particuliere huishoudens.

Gescheiden - Burgerlijke staat die ontstaat na ontbinding van een huwelijk door echtscheiding of na ontbinding van een geregistreerd partnerschap anders dan door het overlijden van de partner.
Behalve personen die gescheiden zijn van tafel en bed, want zij blijven formeel gehuwd.

Groene druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Grijze druk - De verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Herkomstgroepering - Kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon een feitelijke verwantschap heeft, gegeven het geboorteland van de ouders of van zichzelf. Dit kenmerk maakt onderscheid tussen autochtoon en allochtoon. Binnen de allochtonen is er een onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Dit onderscheid is ingegeven door de grote verschillen in sociaal-economische en culturele situatie. Binnen de groep niet-westerse allochtonen worden de vier grote doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid onderscheiden, te weten de herkomstlanden Turkije, Marokko, Suriname en Nederlandse Antillen/Aruba.

Immigratie - Vestiging in Nederland vanuit het buitenland.

Inwoners naar stedelijkheidsklasse - Inwoners naar stedelijkheid op 1 januari afgerond op tientallen. De som van de afgeronde getallen is hierdoor niet altijd gelijk aan de afgeronde som. Stedelijkheid is een maat voor de concentratie van menselijke activiteiten (zoals wonen, werken, schoolgaan, winkelen en uitgaan) en is gebaseerd op de gemiddelde omgevingsadressendichtheid (OAD). Voor de berekening van de gemiddelde OAD wordt eerst voor ieder adres de OAD vastgesteld. Dat is het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. De OAD wordt uitgedrukt in adressen per vierkante kilometer. Daarna is het gemiddelde berekend van de omgevingsadressendichtheid van alle afzonderlijke adressen binnen het beschouwde gebied (bijvoorbeeld een gemeente of provincie).

De hier gebruikte OAD komt overeen met de definitieve OAD in de StatLinepublicatie Maatstaven Financiële-verhoudingswet (Fvw). De definitieve OAD wordt gebruikt voor de vaststelling van de definitieve uitkering voor het Gemeentefonds, dus inclusief gemeentelijke herindelingen, grens-correcties, sloop en nieuwe adressen.
Voor de berekening van het aantal inwoners naar stedelijkheidsklasse wordt per vierkant van 500 bij 500 m aan de hand van de gemiddelde OAD van dat vierkant de stedelijkheidsklasse bepaald en het aantal inwoners binnen dat vierkant. Vervolgens zijn alle inwoners binnen het beschouwde gebied over de vierkanten heen samengeteld per categorie van de stedelijkheidsklasse. Er zijn vijf klassen onderscheiden.

Inwoners matig stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 1 000 en kleiner dan 1 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners niet stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD kleiner dan 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners op 1 januari - De geregistreerde bevolking van Nederland op 1 januari.

Inwoners op 31 december - De geregistreerde bevolking van Nederland op 31 december. Dit inwonertal wordt verkregen door het inwonertal op 1 januari te vermeerderen met de bevolkingsgroei over het jaar, het saldo van administratieve correcties en de overige correcties.

Inwoners sterk stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 1 500 en kleiner dan 2 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners weinig stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 500 en kleiner dan 1 000 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners zeer sterk stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 2 500 adressen per vierkante kilometer.

Marokko - Allochtonen met als herkomstgroepering Marokko, Ifni, Spaanse Sahara of Westelijke Sahara.

Migratieoverschot - Het aantal in Nederland gevestigde personen min het aantal uit Nederland vertrokken personen inclusief het saldo van de administratieve correcties (administratieve opnemingen min administratieve afvoeringen).

Migratieoverschot, relatief - Migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in het waarnemingsjaar.

Nederlandse Antillen/Aruba - Allochtonen met als herkomstgroepering de tot het Nederlandse koninkrijk behorende eilanden Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius, Sint-Maarten of Aruba.

Niet-westerse allochtonen - Het CBS rekent personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (1e generatie) of dat van de moeder (2e generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Ongehuwd - Burgerlijke staat die aangeeft dat een persoon nog nooit een huwelijk heeft gesloten of een geregistreerd partnerschap is aangegaan.

Particuliere huishoudens - Particuliere huishoudens bestaan uit één of meer personen die alleen of samen in een woonruimte zijn gehuisvest en zelf in hun dagelijks onderhoud voorzien. Naast eenpersoonshuishoudens onderscheiden we meerpersoonshuishoudens (niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, echtparen met en zonder kinderen, eenouderhuishoudens en overige huis-houdens).

Vertrek - Vertrokken uit de gemeente naar een andere gemeente binnen Nederland.

Verweduwd - Burgerlijke staat die ontstaat na ontbinding van een huwelijk of geregistreerd partner-schap door overlijden van de partner.

Vestiging - Gevestigd in de gemeente komend uit een andere gemeente binnen Nederland.

Westerse allochtonen - Allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in de wereld-delen Europa (met uitzondering van Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

Hoofdstuk 2 Bouwen en wonen

Capaciteit bijzondere woongebouwen - Het aantal plaatsen dat aanwezig is in een gebouwen-complex, gebouw of deel van een gebouw, dat volgens de bouw of verbouw bestemd is voor permanente bewoning door een verzameling van personen, waarvan de huishoudelijke verzorging bedrijfsmatig wordt uitgevoerd (institutioneel huishouden).

Eengezinswoning - Elke woning die tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen niet alleen de vrijstaande woningen, maar ook aangebouwde woningen zoals twee onder één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woning en voorts alle eengezinsrijenhuizen.

Gemiddelde woningwaarde - Voor de bepaling van de gemiddelde woningwaarde is niet gebruik gemaakt van alle WOZ-objecten die als woning zijn getypeerd. De wet Waardering Onroerende

Zaken (WOZ) onderscheidt drie categorieën woningen. Globaal kunnen deze worden omschreven als woningen dienend tot hoofdverblijf, woningen met praktijkruimte en recreatiewoningen en overige woningen. Deze laatste categorie omvat naast recreatiewoningen onder meer garageboxen. Om een zo zuiver mogelijk beeld van de woningmarkt te geven is deze categorie buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de gemiddelde woningwaarde. Daarnaast is van belang op te merken dat boerderijen en andere onroerende goederen waarin wel wordt gewoond, maar die in hoofdzaak worden gebruikt voor niet-woondoeleinden (bijvoorbeeld een winkel met bovenwoning), tot de niet-woningen zijn gerekend. Waardepeildatum 1-1-2009.

Nieuwbouwwoningen - Aantal gereedgekomen woningen als gevolg van nieuwbouw.

Recreatiewoningen - Totaal aantal recreatiewoningen per 1 januari. Een recreatiewoning voldoet aan alle criteria die gelden voor woningen. Een recreatiewoning hoeft niet geschikt te zijn voor bewoning gedurende het gehele jaar. Daarnaast geldt dat de woning of voor vakantiedoeleinden is bestemd of gelegen is op een officieel voor recreatie aangewezen terrein.

Saldo vermeerdering woningen - Per duizend woningen op 1 januari. Het saldo vermeerdering betreft het verschil tussen het aantal woningen dat aan de voorraad is toegevoegd en het aantal dat aan de voorraad is onttrokken. Toevoeging door nieuwbouw en andere redenen zoals woningsplitsing of verbouw van kantoor tot woning. Onttrekking door brand, afbraak, sloop, verbouw, onbewoonbaarverklaring, verandering van bestemming en andere redenen. De berekening van het saldo is inclusief administratieve correcties.

Voorraad woningen - Het aantal woningen op 1 januari. Een woning is een gebouw, of deel van een gebouw, dat bestemd is voor permanente bewoning door één particulier huishouden.

Voorraad wooneenheden - Totaal aantal wooneenheden per 1 januari. Een wooneenheid is een deel van een tot bewoning bestemd gebouw dat, vanuit bouwtechnisch oogpunt gezien, blijvend is bestemd voor permanente bewoning door een particulier huishouden. Bovendien voldoet het aan alle criteria die van toepassing zijn op woningen, met uitzondering van het volgende criterium: het tot bewoning bestemde gebouw dient te beschikken over een toilet en over een keukeninrichting die is bestemd voor de bereiding van complete maaltijden. Ter compensatie hiervoor dient het gebouw waarin de wooneenheid is gelegen, te beschikken over een (gemeenschappelijk) toilet en/of over een (gemeenschappelijke) keukeninrichting die is bestemd voor de bereiding van complete maaltijden.

Waarde onroerende zaken - Sinds 1 januari 1995 is de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) van kracht. Deze wet verplicht gemeenten al het onroerend goed binnen de gemeentegrenzen periodiek te taxeren en de aldus vastgestelde WOZ-waarde te gebruiken bij het bepalen van de gemeentelijke aanslag Onroerende Zaak Belastingen (OZB). Verder dienen de gemeenten de individuele WOZ-waarden te leveren aan de Belastingdienst en de Waterschappen ten behoeve van de heffing van de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting en de waterschapsomslagen. Het CBS publiceert jaarlijks die cijfers: de voorlopige, nader voorlopige en definitieve. Voor de voorlopige en nader voorlopige cijfers vormen de waarden volgens de oorspronkelijke WOZ-beschikking het uitgangspunt. Hierbij zijn wijzigingen als gevolg van bezwaar en beroep niet in de cijfers verwerkt. Bij de definitieve cijfers is dat zoveel mogelijk wel gedaan.

Waarde van WOZ-objecten niet-woningen - De niet-woningen zijn de overige onroerend goed zaken waarin in hoofdzaak bedrijfsmatige activiteiten worden uitgevoerd. De niet-woningen worden in vier groepen onderscheiden:
1. Boerderij.
2. Niet-woning deels in gebruik als woning.
3. Niet-woning: een onroerende zaak die geheel wordt gebruikt voor andere dan woondoeleinden; onroerende zaken waar het wonen is gecombineerd met andere functies (hotels, pensions, verpleeghuizen, gevangenissen). Dit betreft alle objecten voor bedrijfsmatige activiteiten zoals kantoren, winkels en bedrijfsruimten, maar ook bijzondere gebouwen die een niet bedrijfsmatig gebruik hebben (scholen, ziekenhuizen). Een object behoort alleen tot deze categorie, wanneer geen enkel deel van het object voor woondoeleinden wordt gebruikt. Zodra wel gewoond wordt in het object, wordt het object ingedeeld in de categorie niet-woning deels in gebruik als woning.
4. Terrein: ongebouwde, onroerende zaken zoals cultuurgrond, parken, sportvelden, bouwgrond (waar nog geen bouwactiviteiten zijn verricht).
Waardepeildatum 1-1-2009.

Waarde van WOZ-objecten woningen - Tot de woningen behoren die onroerende zaken die in hoofdzaak worden gebruikt voor woondoeleinden en die onroerende zaken waarvan het gebruik volledig dienstbaar is aan woondoeleinden. Objecten in aanbouw of leegstaande objecten met de bestemming woondoeleinden zijn ook woningen. Tot de woningen behoren de volgende drie klassen:
1. Woning dienend tot hoofdverblijf.
2. Woning met praktijkruimte;
3. Recreatie-woningen en overige woningen.
Waardepeildatum 1-1-2009.

Woningen naar eigendom - Door een koppeling tussen het Woningregister (WRG) en het WOZ-register met een aanvulling uit het woningbestand van het Kadaster en de jaarbestanden van de Woningstatistiek is een nieuw bronbestand ontstaan waaruit informatie over huur- en koopwoningen wordt samengesteld.

Hoofdstuk 3 Bedrijven

Baan - Een expliciete of impliciete arbeidsovereenkomst tussen een persoon en een economische

eenheid waarin is vastgelegd dat arbeid zal worden verricht waartegen een (financiële) beloning staat.

Bedrijf - De feitelijke transactor in het productieproces gekenmerkt door zelfstandigheid ten aanzien van de beslissingen over dat proces en door het aanbieden van zijn producten aan derden. Uit deze definitie en vooral uit het element zelfstandigheid volgt dat een bedrijf meer dan één vestiging kan omvatten, maar ook meer dan één juridische eenheid. Dit is het geval wanneer de afzonderlijke vestigingen of juridische eenheden niet zelfstandig opereren. Andersom komt het voor dat binnen een juridische eenheid verschillende onderdelen te onderscheiden zijn die wat betreft de productie zelfstandig opereren. Deze vormen dan op grond van de definitie evenzoveel bedrijven. Dit laatste doet zich vooral voor bij grotere concerns met uiteenlopende activiteiten. Wanneer een aldus gedefinieerde eenheid zich uitstrekt over verschillende landen wordt omwille van de nationale statistiek het Nederlandse deel als een geheel bedrijf beschouwd.

Bedrijfsvestiging - zie *vestiging.*

Bruto binnenlands product - De volumeontwikkeling van het bruto binnenlands product is de maatstaf voor de economische groei. Het bruto binnenlands product (bbp) is het eindresultaat van de productieve activiteiten van de ingezeten productie-eenheden. Het is gelijk aan de toegevoegde waarde tegen basisprijzen van alle bedrijfsklassen samen, aangevuld met enkele transacties die niet naar bedrijfsklassen worden verdeeld. De toegevoegde waarde (basisprijzen) per bedrijfsklasse is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen). De onverdeelde transacties betreffen het saldo van productgebonden belastingen en subsidies en het verschil toegerekende en afgedragen btw (belasting over de toegevoegde waarde). Het bbp is ook gelijk aan de waarde van het in Nederland gevormde inkomen.

Investeringen - Investeringen zijn de uitgaven aan materiele vaste activa. Hieronder vallen de aankopen van nieuwe en tweedehands materiële vaste activa, die in het verslagjaar bedrijfsklaar ter beschikking kwamen en langer dan een jaar worden gebruikt. De materiële vaste activa zijn verkregen in eigendom, door koop, huurkoop, financial lease of door vervaardiging in eigen bedrijf. Dus deze post is exclusief operational lease.

Materiële vaste activa - Geproduceerde materiële activa die langer dan een jaar in het productie-proces worden gebruikt. Materiële activa zijn bijv. gebouwen, woningen, machines, vervoermiddelen en dergelijke, immateriële activa betreft bijv. software.

Opheffing - Bij opheffing van vestigingen gaat het om beëindiging van één vestiging zonder dat daarbij sprake is van een voortzetting van een belangrijk deel van de activiteiten door een andere vestiging.

Oprichting - Een oprichting is het ontstaan van een nieuwe vestiging. Het is van belang dat de vestiging nieuw is. De voortzetting van één of meer bestaande vestigingen is geen oprichting. Niet als oprichting worden beschouwd: samenvoeging of ontstaan als gevolg van uiteenvallen, overname of verzelfstandiging van een deel van een vestiging, naamswijziging, rechtsvormwijziging, eigenaarswisseling, geleidelijke activiteitenwijziging en verhuizing met behoud van afzetmarkt. Nieuwe vestigingen van bestaande bedrijven worden ook niet meegenomen als oprichting.

Saldo - Het aantal oprichtingen minus het aantal opheffingen.

Sector, Branche - Sectoren, bedrijfstakken en branches zijn gangbare termen voor groepen van bedrijven ingedeeld naar voornaamste activiteit. Het CBS hanteert voor de indeling van bedrijven naar voornaamste activiteit de zogenoemde Standaard Bedrijfsindeling (SBI). De SBI is een hiërarchische indeling van economische activiteiten. De SBI is gebaseerd op de indeling van de Europese Unie (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté Européenne, afgekort: NACE) en op die van de Verenigde Naties (International Standard Classification of All Economic Activities, afgekort: ISIC).
Landbouw - Landbouw, bosbouw en visserij, SBI-sectie A.
Nijverheid - Samenvoeging van de SBI-secties B tot en met F, daardoor omvattend:
- Winning van delfstoffen;
- Industrie;
- Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht;
- Winning en distributie van water, afval- en afvalwaterbeheer en sanering;
- Bouwnijverheid.

Commerciële dienstverlening - Samenvoeging van de SBI-secties G t/m N en omvat detailhandel, groothandel, transport, horeca en zakelijke dienstverlening:
- Detailhandel: De verkoop van niet-zelfvervaardigde goederen, zowel nieuw als tweedehands, aan consumenten (niet bedrijfsmatige gebruikers), SBI afdeling 45 en 47.
- Groothandel en handelsbemiddeling (niet in auto's en motorfietsen), SBI afdeling 46.
- Transport: Omvat vervoer en opslag waaronder vervoer over land; vervoer over water; lucht-vaart; opslag en dienstverlening voor vervoer; post en koeriersdiensten, SBI-sectie H.
- Horeca: Het verstrekken van logies en/of bereide maaltijden, snacks en dranken aan gasten voor onmiddellijke consumptie, SBI-sectie I.
- Zakelijke dienstverlening - Samenvoeging van de SBI-secties J, K, L, M en N en omvat Informatie en communicatie, Financiële instellingen, Verhuur van en handel in onroerend goed, Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening en Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening.

Niet-commerciële dienstverlening - Dienstverlening niet gericht op het maken van winst, samen-voeging van de SBI-secties O t/m U, daardoor omvattend:
- Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen;
- Onderwijs;
- Gezondheids- en welzijnszorg;
- Cultuur, sport en recreatie;

- Overige dienstverlening;
- Huishoudens als werkgever;
- Extraterritoriale lichamen en organisaties.

Vestiging - Elke afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een bedrijf voor de uitoefening van de activiteiten. Iedere onderneming bestaat uit tenminste één vestiging. Meerdere vestigingen op dezelfde postcode worden geteld als een enkele vestiging. Het begrip bedrijfsvestiging wordt als synoniem gebruikt.

Vestigingsdichtheid - Totaal aantal vestigingen op 1 januari per vierkante kilometer land.

Werkzame personen - Alle personen die een baan hebben bij een in Nederland gevestigd bedrijf of bij een particulier huishouden in Nederland. Tot de werkzame personen behoren alle personen die betaalde arbeid verrichten, ook al is het maar voor één of enkele uren per week, ook als zij:
- arbeid verrichten die op zichzelf genomen legaal is, maar waarvan de beloning aan de registratie door fiscus of sociale zekerheidsautoriteiten wordt onttrokken ('zwarte arbeid');
- tijdelijk geen arbeid verrichten, maar wel doorbetaald krijgen (bijvoorbeeld bij ziekte of vorstverlet);
- tijdelijk onbetaald verlof hebben opgenomen.

Werkzame personen kunnen worden onderscheiden in werknemers en zelfstandigen. Ze kunnen woonachtig zijn in Nederland, maar ook in het buitenland. In deze tabel wordt het gemiddeld aantal werkzame personen over de verslag periode gegeven.

Hoofdstuk 4 Onderwijs

Basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet Primair Onderwijs (WPO). Het reguliere basisonderwijs is bedoeld voor kinderen van 4-12 jaar.

Beroepsbegeleidende leerweg - Een van de twee manieren waarop een mbo-opleiding in het kader van de WEB (Wet Educatie en Beroepsopleiding) kan worden gevolgd. Bij deze leerweg wordt meer dan 60 procent van de totale opleidingsduur besteed aan beroepspraktijkvorming (stages bij een bedrijf of instelling). De bbl is uitsluitend toegankelijk voor personen van 16 jaar en ouder. Deze leerweg is te vergelijken met het vroegere leerlingwezen. De cijfers gaan over de deelnemers die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Beroepsopleidende leerweg - Een van de twee manieren waarop een mbo-opleiding in het kader van de WEB (Wet Educatie en Beroepsopleiding) kan worden gevolgd. Hierbij wordt 20 tot 60 procent van de totale opleidingsduur besteed aan een stage in de praktijk van een bedrijf of instelling. De opleidingen kunnen als voltijd- en/of als deeltijdonderwijs worden aangeboden. Het betreft hier vol- en deeltijdonderwijs. De cijfers gaan over de deelnemers die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Hoger onderwijs - Hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs, waarin de studenten, die voor beide onderwijssoorten zijn ingeschreven slechts eenmaal zijn geteld. De cijfers gaan over de studenten die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Speciaal basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet primair onderwijs (WPO). Het speciaal basisonderwijs is bedoeld voor kinderen die meer hulp behoeven bij de opvoeding en het leren dan het reguliere basisonderwijs kan bieden. Vergeleken met scholen voor basisonderwijs hebben scholen voor speciaal basisonderwijs kleinere groepen leerlingen en beschikken ze over meer deskundigen om de leerlingen met leer- en gedragsproblemen te begeleiden.

Speciale scholen - Speciale scholen zijn bedoeld voor basis- en voortgezet onderwijs aan zeer moeilijk lerende of opvoedbare kinderen, dove en slechthorende kinderen, visueel gehandicapte kinderen en langdurig zieken. De leerlingen kunnen op deze scholen blijven totdat ze 20 jaar zijn.

Voortgezet onderwijs - Het voortgezet onderwijs bij de geslaagden omvat vwo, havo, vmbo inclusief vanaf 2005 de vmbo-afdelingen van de Agrarische Opleidingscentra (AOC), leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo), het praktijkonderwijs, de Engelse Stroom (onder havo) en het Internationaal Baccalaureaat (onder vwo) zijn buiten beschouwing gelaten. De cijfers gaan over de leerlingen die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Hoofdstuk 5 Inkomen en sociale zekerheid

Gemiddeld besteedbaar inkomen - Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten (zoals alimentatie voor ex-partner) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting.

Gestandaardiseerd inkomen - Om inkomens van particuliere huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken wordt het inkomen gestandaardiseerd. Hiertoe wordt het besteedbare huishoudensinkomen gedeeld door een equivalentiefactor. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Hierbij is de CBS-equivalentieschaal gebruikt, waarbij het eenpersoonshuishouden als standaardhuishouden is gekozen en de equivalentiefactor 1 is. De CBS-equivalentieschaal voegt hieraan 0,38 toe voor de volgende meerderjarige. Per minderjarig kind wordt de factor afhankelijk van leeftijd en rangorde van het kind opgehoogd met een waarde tussen 0,15 en 0,30.
Een alleenstaande met een besteedbaar inkomen van 10 duizend euro en een echtpaar met een besteedbaar inkomen van 13,8 duizend euro bevinden zich dus op een even hoog welvaartsniveau,

want na standaardisatie bedraagt het inkomen in beide situaties 10 duizend euro. Het huishoudens-inkomen gedeeld door de som van de gewichten van de afzonderlijke huishoudensleden is het gestandaardiseerde huishoudensinkomen. Het gestandaardiseerd inkomen wordt ook wel het koopkrachtinkomen genoemd. Het koopkrachtinkomen geeft niet het geldbedrag aan dat een huishouden besteden kan, maar geeft aan op welk welvaartsniveau de huishoudensleden zich bevinden, waarbij een eenpersoonshuishouden als standaardhuishouden gehanteerd wordt.

Inkomen tot 105% sociaal minimum - Om te kunnen beoordelen hoe het besteedbaar inkomen van een huishouden zich verhoudt tot het sociale minimum, moet aan de hand van de regelgeving worden vastgesteld welke norm voor het desbetreffende huishouden van toepassing is. De norm voor een (echt)paar met uitsluitend minderjarige kinderen, bijvoorbeeld, is gelijkgesteld aan de bijstandsuitkering van een echtpaar, aangevuld met de (leeftijdsafhankelijke) Kinderbijslag. Bij 65-plussers is het bedrag aan AOW (uitkering in het kader van de algemene ouderdomswet) als norm gekozen.

Personen 15 jaar of ouder met 52 weken inkomen - Personen die het gehele jaar inkomen hebben, worden tot de categorie met 52 weken inkomen gerekend. De categorie zelfstandigen behoort ook tot deze groep. Personen die in het onderzoeksjaar gedurende korte tijd of over een onbekende periode inkomen hebben, worden samengeteld in de groep minder dan 52 weken inkomen. Studenten, dat wil zeggen personen met een studiebeurs in het kader van de Wet Studiefinanciering, worden altijd tot deze groep gerekend, ook al hebben zij het gehele jaar een baan. Uitzondering op deze algemene regel vormen de studenten die naast hun studiebeurs ook nog winst uit onderneming hebben. Zij worden altijd ingedeeld bij de categorie 52 weken inkomen.
Personen die uitsluitend kinderbijslag, individuele huursubsidie en/of tegemoetkoming studiekosten ontvangen, worden bij de groep 52 weken inkomen buiten beschouwing gelaten. Vanuit het grond-materiaal is het niet mogelijk om de groep parttime werkers van de fulltimers te onderscheiden. Hier-door zullen ook bij de personen met 52 weken inkomen lage inkomens voorkomen.

Personen met een AO-uitkering - Personen die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen.
De volgende wetten hebben betrekking op arbeidsongeschiktheid:
- Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO): Wet die als doel heeft om personen in loondienst te verzekeren van een loonvervangende uitkering bij langdurige arbeidsongeschiktheid.
- Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ): Een verplichte verzekering voor zelfstandigen, beroepsbeoefenaren, directeuren-grootaandeelhouders en meewerkende echtge-noten tegen de financiële gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid. De WAZ is met ingang van 1 augustus 2004 geblokkeerd.
- Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong): Wettelijke voorziening in de financiële gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid van mensen die geen aanspraak kunnen maken op de WAO/WIA omdat er geen arbeidsverleden is opgebouwd. Dit zijn mensen die arbeidsongeschikt zijn voor de dag dat zij 17 jaar worden of na hun 17e jaar arbeidsongeschikt worden én een opleiding of studie volgen.
- Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (wet Wajong): Met ingang van 1 januari 2010 is de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong) in werking getreden. In tegenstelling tot de 'oude' Wajong hebben jongeren met een ziekte of handicap in de eerste plaats recht op hulp bij het vinden en houden van werk. Daaraan gekoppeld kunnen ze een inkomensondersteuning krijgen. De 'oude' Wajong blijft gelden voor jongeren die voor 1 januari 2010 een uitkering hebben aangevraagd.
- Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA): De wet geeft werknemers die na een wachttijd van twee jaar nog minstens 35 procent arbeidsongeschikt zijn, recht op een uitkering. De wet is zo opgezet dat een persoon gestimuleerd wordt om naar vermogen te werken. De WIA kent twee regelingen: de regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA) en de regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA). De IVA regelt een loonvervangende uitkering voor werknemers die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn. De WGA regelt een aanvulling op het met arbeid verdiende inkomen of een minimumuitkering als men niet of onvoldoende werkt.

Personen met een bijstandsuitkering - Personen die een uitkering ontvangen op grond van een bijstands(gerelateerde) wet. De volgende wetten hebben betrekking op bijstand:
- Wet werk en bijstand (WWB): Wettelijke sociale voorziening die op 1 januari 2004 in werking is getreden ter vervanging van de Algemene bijstandswet (Abw), de Wet inschakeling werkzoekenden (WIW) en het Besluit In- en Doorstroombanen (ID-banen).
- Algemene bijstandswet (Abw): Tot 1 januari 2004 bestaande wettelijke sociale voorziening die als doel heeft om financiële bijstand te verlenen aan personen die niet over de middelen beschikken om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien. De Abw is per 1 januari 2004 vervangen door de Wet werk en bijstand (WWB). In het Nederlandse sociale zekerheidsstelsel gaat het om een laatste (aanvullende) voorziening.
- Wet investeren in jongeren (WIJ, vanaf 1 oktober 2009): De Wet investeren in jongeren beoogt dat jongeren werken en/of een opleiding volgen. Als een jongere tot 27 jaar een aanvraag doet voor bijstand is de gemeente verplicht de aanvrager een aanbod te doen voor werk of scholing of een combinatie van beide. Jongeren die niet op het aanbod ingaan, ontvangen ook geen uitkering. Wordt het werkleeraanbod geaccepteerd, dan ontstaat het recht op een inkomen dat vergelijkbaar is met een WWB-uitkering.
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW): De wet biedt een inkomensgarantie op het niveau van het sociaal minimum aan oudere werkloze werknemers, van wie het recht op uitkering op grond van de Werkloosheidswet is geëindigd. De wet is in werking getreden met ingang van 1 januari 1987 en is ingrijpend gewijzigd met ingang van 1 januari 1996.
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ): De wet biedt een inkomensgarantie op het niveau van het sociaal minimum aan oudere gewezen zelfstandigen, van wie het inkomen duurzaam minder bedraagt dan het sociaal minimum en die als gevolg daarvan het bedrijf of beroep hebben beëindigd. De wet is in werking getreden met

ingang van 1 januari 1987 en is ingrijpend gewijzigd met ingang van 1 januari 1996.
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz): Het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) is ingesteld om een zelfstandige tijdelijk een uitkering te verstrekken totdat hij weer in zijn eigen levensbehoeften kan voorzien. Degenen die in aanmerking komen voor het Bbz zijn gevestigde zelfstandigen die tijdelijk in financiële problemen verkeren, of startende zelfstandigen. Daarnaast biedt het Bbz ook hulp aan oudere zelfstandigen met een niet-levensvatbaar bedrijf of hulp wanneer zelfstandigen hun bedrijf willen beëindigen.
- Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK): Doel van de wet is kunstenaars bij aanvang en/of tijdens terugval in inkomsten financieel te ondersteunen voor maximaal vier jaar, vallend binnen een periode van tien jaar. Alle personen die getoetst worden als scheppende, uitvoerende en toegepast werkende kunstenaar en (nog) niet in eigen behoefte kunnen voorzien, kunnen aanspraak maken op een WWIK-uitkering.

Personen met een Wajong-uitkering - Het aantal personen dat een uitkering ontvangt op grond van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (wet Wajong) of de Wet arbeids-ongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong). De Wajong is een wettelijke voorziening in de financiële gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid van mensen die geen aanspraak kunnen maken op de WAO/WIA omdat er geen arbeidsverleden is opgebouwd. Dit zijn mensen die arbeidsongeschikt zijn voor de dag dat zij 17 jaar worden of na hun 17e jaar arbeidsongeschikt worden én een opleiding/studie volgen. Met ingang van 1 januari 2010 is de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong) in werking getreden. In tegenstelling tot de 'oude' Wajong hebben jongeren met een ziekte of handicap in de eerste plaats recht op hulp bij het vinden en houden van werk. Daaraan gekoppeld kunnen ze een inkomensondersteuning krijgen. De 'oude' Wajong blijft gelden voor jongeren die voor 1 januari 2010 een uitkering hebben aangevraagd.

Personen met een WAO-uitkering - Het aantal personen dat een uitkering ontvangt op grond van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO). De WAO heeft als doel personen in loondienst te verzekeren van een loonvervangende uitkering bij langdurige arbeidsongeschiktheid.

Personen met een WW-uitkering - Het aantal personen dat een uitkering ontvangt op grond van de Werkloosheidswet (WW). De wet heeft tot doel werknemers te verzekeren tegen de financiële gevolgen van werkloosheid. De wet voorziet in een uitkering die gerelateerd is aan het laatstverdiende inkomen uit dienstbetrekking. De duur van de uitkering is afhankelijk van het arbeidsverleden van de verzekerde. Het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) beoordeelt of men voor een WW-uitkering in aanmerking komt.

Hoofdstuk 6 Voorzieningen

Afstand - De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde voorziening, berekend over de weg. De afstand is berekend over verharde, door auto's te gebruiken wegen, dus niet over fiets- en voetpaden. Overtochten via veerboten zijn hierbij inbegrepen. Verbindingen via het buitenland worden echter niet meegenomen. Ook wordt er geen rekening gehouden met éénrichtingsverkeer en overige inrijverboden, behalve bij rijks- en provinciale wegen.

Cafés en dergelijke - Café, koffiehuis, coffeeshop, discotheek, seks/nachtclub en partycentrum.

Cafetaria's en dergelijke - Fastfoodrestaurant, grillroom/shoarmazaak, lunchroom, pannenkoeken-huis en ijssalon.

Restaurants - Restaurant, café-restaurant en afhaal/thuisbezorging

Hoofdstuk 7 Bodemgebruik, landbouw en milieu

Agrarisch terrein - Terrein in gebruik voor glastuinbouw, of als grasland, tuinland, bouwland of boomgaard.

Bebouwd terrein - Terrein in gebruik voor wonen, werken, winkelen, uitgaan, cultuur en openbare voorzieningen.

Bevolkingsdichtheid - Aantal inwoners op 1 januari per vierkante kilometer land.

Bos en open natuurlijk terrein - Terrein in gebruik als bos, als droog of als nat open natuurlijk terrein.

Dunne mest - Alle rundveemest (uitgezonderd de mestproductie in de stal van vleeskoeien), de weidemest van schapen, paarden en pony's, alle varkensmest en de mest van leghennen in een stalsysteem met dunne mest.

Fosfaatuitscheiding - De uitgescheiden hoeveelheid fosfaat (als P2O5). Er zijn bij fosfaat geen gasvormige verliezen. De hoeveelheid uitgescheiden fosfaat is dus gelijk aan de hoeveelheid fosfaat in de mest na bewaring en bij aanwending.

Kali-uitscheiding - De uitgescheiden hoeveelheid kali (als K2O). Er zijn bij kali geen gasvormige verliezen. De hoeveelheid uitgescheiden kali is dus gelijk aan de hoeveelheid kali in de mest na bewaring en bij aanwending.

Mineralen per ha cultuurgrond - De mineralen-uitscheidingsfactoren per hectare cultuurgrond zijn berekend met behulp van de totale cultuurgrond exclusief braakland (natuurbraak en groenbraak) en snel groeiend hout.

Omgevingsadressendichtheid - De omgevingsadressendichtheid (OAD) van een gebied wordt bepaald door eerst voor ieder adres het aantal adressen vast te stellen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. Daarna is het gemiddelde berekend van de OAD van alle afzonderlijke adressen binnen het beschouwde gebied

(bijvoorbeeld een gemeente of provincie). De OAD wordt uitgedrukt in adressen per km² en beoogt de mate van concentratie van menselijke activiteiten (zoals wonen, werken, schoolgaan, winkelen en uitgaan) weer te geven. Bij de berekening van de OAD is rekening gehouden met gemeentelijke herindelingen, grenscorrecties en sloop.

Oppervlakte binnenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van inlandig water in gebruik als vaarweg, recreatiewater, delfstofwinplaats, vloei- en/of slibveld, alsmede spaarbekkens.

Oppervlakte buitenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van water onderhevig aan getijden.

Oppervlakte cultuurgrond - Cultuurgrond is grond die, blijvend dan wel tijdelijk, deel uitmaakt van het bedrijf, en in hoofdzaak bestemd is voor het voortbrengen van landbouwproducten (akkerbouw, tuinbouw, veehouderij), met inbegrip van braakland en (tijdelijk) grasland. Omvat akkerbouw, tuinbouw open grond, tuinbouw onder glas, grasland en voedergewassen.

Oppervlakte land - Totale oppervlakte land volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden en dergelijke zijn tot land gerekend.

Oppervlakte totaal - De totale oppervlakte is berekend uit digitale bestanden van de gemeentegrenzen welke worden samengesteld door de Topografische Dienst. De onderverdeling in land en water is berekend op grond van de meest recente gegevens afkomstig uit de statistiek van het Bodemgebruik (ook wel bodemstatistiek). De cijfers over het bodemgebruik liggen voor drie of vier jaar vast.

Oppervlakte water - Totale oppervlakte binnen- en buitenwater volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden en dergelijke zijn tot land gerekend.

Overig vee - Schapen, paarden en pony's, geiten, konijnen, edelpelsdieren en pluimvee exclusief kippen.

Recreatieterrein - Terrein bestemd voor recreatief gebruik.

Rundvee - Jongvee, melk- en kalfkoeien, zoogkoeien en vlees- en weidekoeien, fok-stieren en kalveren.

Semi-bebouwd terrein - Terrein met een zekere mate van verharding dat niet in gebruik is als verkeersterrein of bebouwd terrein.

Stedelijkheidsgraad - Op grond van de omgevingsadressendichtheid kan aan een regio een stedelijkheidsklasse worden toegekend. De volgende klassenindeling is gehanteerd:
1: zeer sterk stedelijk >= 2 500 adressen per km²
2: sterk stedelijk 1 500 - 2 500 adressen per km²
3: matig stedelijk 1 000 - 1 500 adressen per km²
4: weinig stedelijk 500 - 1 000 adressen per km²
5: niet stedelijk < 500 adressen per km²

Stikstofuitscheiding - De uitgescheiden hoeveelheid stikstof en stikstofverbindingen (als N-totaal), dus inclusief de gasvormige stikstofverbindingen (NH3, N2, NO, N2O) die vervluchtigen in de stal en tijdens opslag buiten de stal.

Varkens - Biggen, vleesvarkens en fokvarkens.

Vaste mest - De stalmest van vleeskoeien, schapen, geiten, paarden en pony's, de pluimveemest in stalsystemen met vaste mest en de mest van konijnen en pelsdieren.

Verkeersterrein - Terrein in gebruik voor spoor-, weg- en luchtverkeer.

Hoofdstuk 8 Geregistreerde criminaliteit

Geregistreerde misdrijven - De door de politie in processen-verbaal (van aangifte of ambtshalve opgemaakt) vastgelegde strafbare feiten. Alleen de misdrijven zijn geteld; overtredingen blijven hier buiten beschouwing.

Landelijke en stedelijke gemeente - Bij de indeling van gemeenten naar landelijk of stedelijk is uitgegaan van de zogeheten omgevingsadressendichtheid (OAD). Gemeenten met een omgevingsadressendichtheid kleiner dan 1 000 zijn beschouwd als landelijk, gemeenten met een dichtheid van 1 500 of meer als stedelijk. De stedelijkheidsklasse ‘matig stedelijk’ (zie ook toelichting inwoners naar stedelijkheidsklasse in hoofdstuk 1) is buiten beschouwing gelaten. De indeling in landelijke en stedelijke gemeenten dekt dan ook niet alle gemeenten in Nederland.

Opgehelderde misdrijven - Misdrijven waarbij ten minste één verdachte bij de politie bekend is, ook al is deze voortvluchtig of ontkent hij/zij het strafbare feit te hebben gepleegd.

Opiumwet - De Opiumwet regelt de opsporing, vervolging en berechting van handelingen die te maken hebben met (verboden) drugsbezit en drugshandel. De wet maakt onderscheid tussen misdrijven en overtredingen. Op grond van de Opiumwet geldt een verbod op het bereiden, bewerken, verwerken, verkopen, afleveren, verstrekken, vervoeren of aanwezig hebben van middelen die genoemd worden op de zogeheten lijst I (harddrugs) en lijst II (softdrugs). Voorbeelden van de hier bedoelde stoffen zijn cocaïne, heroïne, methadon, morfine, opium en hennep. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op misdrijven.

Politieregio - Door de invoering in 1994 van de Politiewet 1993 is de politie in Nederland georgani-

seerd in 25 politieregio's. Tot dan was de politie verdeeld in 148 korpsen gemeentepolitie, het korps rijkspolitie en verschillende landelijke diensten. Naast de 25 regiokorpsen bestaat nog het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), dat de landelijke politietaken organiseert en de Koninklijke Marechaussee (Kmar), die belast is met specifieke (militaire) politietaken.

Verkeersmisdrijven - De Wegenverkeerswet 1994 is de basis voor de regelgeving van het wegverkeer in Nederland. In deze wet staat beschreven wat verkeersdelicten (misdrijf of overtreding) zijn. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op misdrijven. De meest voorkomende verkeersmisdrijven zijn rijden onder invloed en het doorrijden na een ongeval.

Vernieling en Openbare orde - Misdrijven, omschreven in artikel 131 t/m 151c, 157, 158, 177 t/m 182, 184 t/m 206, 350 t/m 352 Wetboek van Strafrecht. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie, het doen van een valse aangifte en mensensmokkel.

Hoofdstuk 9 Regionale indelingen 2010

Arrondissement - Aanduiding van de rechtsgebieden van de 19 rechtbanken. Elk arrondissement bestaat uit een aantal kantongebieden.

Brandweerregio - De indeling naar 25 brandweerregio’s is afkomstig van het Ministerie van Binnenlandse zaken. De indeling wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de begrotingen van de brandweerregio's.

COROP-gebied - Indeling in 40 gebieden omstreeks 1970 ontworpen door de Coördinatie Commissie Regionaal OnderzoekProgramma, waaraan de indeling haar naam dankt.

COROP-plusgebied - Onderverdeling van de COROP-gebieden Utrecht, Overig Groot-Amsterdam, Agglomeratie 's-Gravenhage, Zuidoost-Zuid-Holland en Flevoland.

COROP-subgebied - Onderverdeling van de COROP-gebieden Groot-Amsterdam, Groot-Rijnmond en Noord-oost-Noord-Brabant.

Economisch-geografische gebied - Uit 1920 daterende economisch-geografische indeling in 129 gebieden.

GGD-regio - In 1990 door het toenmalige Ministerie van WVC vastgestelde indeling in samenwerkingsgebieden voor de gemeentelijke gezondheidsdiensten.

Grootstedelijke agglomeratie - Bij grootstedelijke agglomeraties gaat het om aaneengesloten gebieden met een stedelijke bebouwing. In totaal zijn 22 grootstedelijke agglomeraties onderscheiden.

Landbouwgebied - Herziene indeling in 66 gebieden, die in 1991 door de Adviescommissie Landbouwstatistieken is vastgesteld.

Landbouwgebied (groep) - Clustering van de 66 landbouwgebieden tot 14 groepen van landbouwgebieden.

Landsdeel - Indeling naar 4 landsdelen die wordt gevormd door een regionale groepering van provincies.

Politieregio - Indeling in 25 politieregio's welke in 1990 door het Ministerie van Justitie is ontworpen.

Provincie - Bestuurlijke onderverdeling van het Nederlands grondgebied die sinds het instellen van de provincie Flevoland per 1 januari 1986 12 bestuurlijke eenheden telt.

Ressort - Indeling van de rechtsgebieden van de 5 gerechtshoven. Elk ressort bestaat uit een aantal arrondissementen.

RPA-gebied - Voor arbeidsmarktinformatie zijn in 2002 door de Regionale Platforms Arbeidsmarkt 34 RPA-gebieden afgeleid uit de 131 werkgebieden van de Centra voor Werk en Inkomen (CWI).

Stadsgewest - Bestaat uit grootstedelijke agglomeratie en het omringende gebied dat geörienteerd is op deze agglomeratie. De 22 stadsgewesten bevatten het grondgebied van de 22 grootstedelijke agglomeraties met het daarbij behorende "verzorgingsgebied".

Toeristengebied - In 1972 ontworpen indeling in 17 gebieden voor statistieken op het terrein van de toeristische dienstverlening en vrijetijdsbesteding.

Wgr-samenwerkingsgebied - Lokalisering van gemeenten per samenwerkingsgebied volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De opgenomen Wgr-indeling telt 42 gebieden.

Hoofdstuk 10 Wijk- en buurtstatistieken

Afstand tot kinderdagverblijf - De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde kinderdagverblijf, berekend over de weg. De gemiddelde afstand is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Afstand tot oprit hoofdverkeersweg - De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde oprit van een rijks- of provinciale weg, berekend over de weg.
Een oprit van een hoofdverkeersweg is een toegang tot een rijks- of provinciale weg. Als

uitgangspunt voor de opritten is het Nationale Wegenbestand (een product van Adviesdienst Verkeer en Vervoer van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat) gebruikt.
De gemiddelde afstand is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Afstand tot Restaurant - De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde restaurant, berekend over de weg. De gemiddelde afstand is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Afstand tot grote supermarkt - De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde grote supermarkt, berekend over de weg.
De gemiddelde afstand is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Bedrijfsmotorvoertuigen - Het aantal bestelauto's, vrachtauto's, trekkers (motorvoertuigen ingericht voor het trekken van opleggers), speciale voertuigen (bedrijfsauto's voor bijzondere doeleinden zoals bijvoorbeeld brandweerauto's, reinigingsauto's, takelwagens) en autobussen op 1 januari.
De cijfers zijn afgerond op vijftallen.

Bevolkingsdichtheid - Het aantal inwoners per km² land is bepaald door het (niet afgeronde) aantal inwoners op 1 januari te delen door de (niet afgeronde) landoppervlakte. De bevolkingsdichtheid is opgenomen indien er 10 of meer inwoners in de buurt voorkomen.

Buurt - Kleine sociale ruimtelijke eenheid met een homogeen karakter. Homogeen wil zeggen dat één functie dominant is. Bijvoorbeeld woonfunctie (woongebied), werkfunctie (industriegebied) of recreatieve functie (natuurgebied).

Gemiddelde huishoudensgrootte - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Eenpersoonshuishoudens - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Gehuwd - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Gescheiden - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Herkomstgroepering - Percentages zijn vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Huishoudens met kinderen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Huishoudens zonder kinderen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Inwoners - Aantal inwoners op 1 januari 2010. De cijfers zijn afgerond op vijfvoud.

Kinderdagverblijf - Plaats waar kinderen van 0 tot 4 jaar gedurende één of meer dagdelen per week het hele jaar door worden opgevangen. Er kan voor meer dan 5 uur per dag van het kinderdagverblijf gebruik gemaakt worden en voor maximaal 10 dagdelen per week.

Kinderdagverblijven binnen 3 km - Het gemiddeld aantal kinderdagverblijven binnen 3 kilometer over de weg voor alle inwoners van een gebied. Het gemiddelde aantal is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Leeftijdsklasse - Percentages zijn vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt.

Marokko - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Motortweewielers - Het aantal motorrijwielen, scooters, motorcarriers en motorinvalidenwagens met een motorrijwielkentekenbewijs op 1 januari. De cijfers zijn afgerond op vijftallen.

Motorvoertuigen - Inclusief de motorvoertuigen die geregistreerd staan op het adres van een lease- of verhuurbedrijf. De motorvoertuigen die staan ingeschreven op postbusadressen zijn niet meegeteld bij de aantallen van de wijken en buurten, maar wel in de gemeentelijke totalen.

Nederlandse Antillen/Aruba - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Niet-westerse allochtonen - Het percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Omgevingsadressendichtheid - De omgevingsadressendichtheid (OAD) in tabel 9.2 wijkt af van die in tabel 6.2 waarin de OAD berekend is zonder gegevens over de nieuwe adressen van het betreffende kalenderjaar.

Ongehuwd - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Oppervlakte land - De oppervlakte land is bepaald door het meest recente digitale bestand Bodemgebruik te combineren met het digitale bestand van gemeente-, wijk- en buurtgrenzen. De oppervlakte land wordt uitgedrukt in hele hectaren (ha.).

Oppervlakte totaal - De totale oppervlakte is de som van de oppervlakten water en land in hele hectaren (ha.).

Oppervlakte water - Oppervlakte water omvat zowel binnen- als buitenwater. Tot binnenwater wordt

gerekend alle water niet onderhevig aan getijden en breder dan 6 meter, zoals het IJsselmeer, Markermeer, Randmeren, sloten, rivieren, kanalen en dergelijke. Onder het buitenwater valt alle water onderhevig aan getijden, zoals de Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde en het gemeentelijk ingedeelde gedeelte van de Noordzee.
De oppervlakte water is bepaald door het meest recente digitale bestand De oppervlakte water wordt uitgedrukt in hele hectaren (ha.).

Overig niet-westerse allochtonen - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Particuliere huishoudens - Gegevens zijn vermeld bij 10 of meer huishoudens per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Particuliere huishoudens totaal - De cijfers zijn afgerond op tientallen.

Personenauto's - Het aantal motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van ten hoogste 8 passagiers (exclusief bestuurder) op 1 januari.
De cijfers zijn afgerond op vijftallen.

Personenauto's per huishouden - Het aantal personenauto's per huishouden op 1 januari. De personenauto's zijn regionaal ingedeeld met behulp van de kentekenregistratie. Personenauto's die geregistreerd staan op het adres van het lease- of verhuurbedrijf vertekenen daarom de autodichtheid per huishouden. Het aantal personenauto's per huishouden is vermeld bij minimaal 50 huishoudens en bij een waarde van maximaal 2,5 personenauto's per huishouden.

Personenauto's per vierkante kilometer - Het aantal personenauto's per vierkante kilometer land op 1 januari. De personenauto's zijn regionaal ingedeeld met behulp van de kentekenregistratie. Personenauto's die geregistreerd staan op het adres van het lease- of verhuurbedrijf vertekenen daarom de autodichtheid per vierkante kilometer. Het aantal personenauto's per vierkante kilometer is vermeld bij minimaal 50 huishoudens en bij een waarde van maximaal 2,5 personenauto's per huishouden.

Restaurant - Restaurant, café-restaurant en afhaal/thuisbezorging.

Restaurants binnen 3 km - Het gemiddeld aantal restaurants binnen 3 kilometer over de weg voor alle inwoners van een gebied. Het gemiddelde aantal is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Stedelijkheid - Zeer sterk stedelijk (1), sterk stedelijk (2), matig stedelijk (3), weinig stedelijk (4), niet stedelijk (5).

Supermarkt - Winkel met meerdere soorten dagelijkse artikelen en een minimale oppervlakte van 150 m^2.

Supermarkten binnen 3 km
Het gemiddeld aantal grote supermarkten binnen 3 kilometer over de weg voor alle inwoners van een gebied. Het gemiddelde aantal is opgenomen wanneer van 90 procent of meer van de inwoners in de buurt de exacte ligging (x,y-coördinaat) van het adres kon worden vastgesteld. Daarnaast geldt dat het gemiddelde alleen is vermeld bij minimaal 10 inwoners per buurt.

Suriname - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Turkije - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Verweduwd - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.
Westerse allochtonen - Het percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Wijk - Onderdeel van een gemeente waarin een bepaalde vorm van bodemgebruik of bebouwing overheerst. Een wijk bestaat uit één of meer buurten.

Woningcorporaties - Een woning die in het bezit is van een toegelaten instelling volkshuisvesting of een gemeentelijk woningbedrijf.
Het betreft niet het aantal sociale huurwoningen, omdat er alleen is vastgesteld wie de eigenaar is en er niet is gekeken naar de hoogte van de huurprijs.

Woningvoorraad - Woningen met een onbekende wijk/buurtcode zijn niet meegeteld bij de aantallen per wijk en buurt, maar wel in de gemeentelijke totalen. De cijfers zijn afgerond op vijftallen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 2.

WOZ-waarde - Er is geen WOZ-waarde opgenomen als de woningvoorraad kleiner is dan 5 of het aantal WOZ-objecten kleiner is dan 50. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 2.

Aan deze publicatie werkten mee

Ingeborg Deerenberg
Henk Elzinga
Caroline van Houwelingen
Hilde Keuning - van Oirschot
Margreet Geurden - Slis
Duncan Beeckman
Bert Raets
Jorien Apperloo